

Nr 233.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1952/53, m. m.; given Stockholms slott den 30 april 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 april 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, *frågan om komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1952/53 och vissa därmed sammanhängande spörsmål.* Föredraganden anför därvid följande.

I. Inledning.

I särskilda skrivelser den 24 mars 1952 har *riksräkenskapsverket* framlagt dels redogörelse angående approximativ beräkning rörande utfallet av driftbudgeten för budgetåret 1951/52 och dels förslag till slutlig beräkning av statsverkets inkomster under budgetåret 1952/53.

I det följande redogöres först för utfallet av driftbudgeten för budgetåret 1951/52.

Härefter anmäles förslag om inrättande från och med budgetåret 1951/52 av en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel.

Sedan kapitalinvesteringarna för budgetåret 1952/53 numera kan överblickas, framlägges den slutliga beräkningen av avskrivningsbehovet för dessa.

I fråga om driftbudgeten för budgetåret 1952/53 redovisas till en början förändringarna av utgifterna i förhållande till förslaget i statsverkspropositionen. Härefter anmäles den nya beräkningen av inkomsterna för nästkommande budgetår och i anslutning härtill lämnas en redogörelse för den ekonomiska politiken i dagens läge. Vidare framlägges i samband därmed förslag rörande den uttagningsprocent för den statliga inkomstskatten, som bör tillämpas under nästa budgetår.

Beträffande kapitalbudgeten framlägges definitivt förslag till investeringsplan för budgetåret 1952/53 jämte därtill fogade investeringsstater.

II. Utfallet av driftbudgeten för budgetåret 1951/52.

I sin förenämnda skrivelse den 24 mars 1952 har riksräkenskapsverket beräknat, att i n k o m s t u t f a l l e t i förhållande till den för löpande budgetår fastställda riksstaten, i vilken inkomsterna upptagits till 6 406,4 miljoner kronor, kommer att visa en ökning med 1 646,3 miljoner kronor.

Inkomsterna å de till specialbudgeterna hörande inkomsttitlarna förutsättes komma att överstiga de i riksstaten ursprungligen beräknade med 55,05 miljoner kronor, huvudsakligen motsvarande en ökning av fordonsskatten med 5 miljoner kronor och av bensinskatten med 50 miljoner kronor.

För de inkomsttitlar, som direkt regleras mot budgetutjämningsfonden, redovisas i riksräkenskapsverkets beräkning en nettomerinkomst å 1 591,2 miljoner kronor. Den mot budgetutjämningsfonden reglerade merinkomsten framkommer som ett saldo mellan överskott och underskott för olika inkomsttitlar. I fråga om de direkta skatterna förutses överskott för skatt å inkomst och förmögenhet m. m. med 1 400 miljoner kronor. Bland övriga bevilningar, för vilka större merinkomster redovisas, må nämnas omsättnings- och expeditionsstämplor m. m. med 12 miljoner kronor, tullmedel med 30 miljoner kronor, varuskatt med 10 miljoner kronor, tobaksskatt med 50 miljoner kronor samt omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker med 40 miljoner kronor. Totalt sett uppgår nettoöverskottet å skattetitlarna till 1 569 miljoner kronor. Uppbörd i statens verksamhet beräknas lämna ett nettoöverskott av 17 miljoner kronor. Under titlarna folkpensionsavgifter och diverse inkomster upptages merinkomster av 5 resp. 13 miljoner kronor. Inkomsterna för statens kapitalfonder beräknas däremot av riksräkenskapsverket komma att nedgå med sammanlagt 14 miljoner kronor i förhållande till riksstatens beräkningar. Sålunda har för postverket, tele-

grafverket och statens järnvägar upptagits minskningar med 21, 25 resp. 14 miljoner kronor. För statens vattenfallsverk och domänverket förutses å andra sidan merinkomster med 5 resp. 30 miljoner kronor.

Enligt vad riksräkenskapsverket vidare anför i sin skrivelse beräknas utgifterna å driftbudgeten i fråga om de mot budgetutjämningsfonden reglerade anslagen komma att utvisa en nettomerutgift å i runt tal 57 miljoner kronor, varvid ämbetsverket bortsett från uppkommande besparingar å reservationsanslag. De belopp, som för de olika huvudtitlarnas vidkommande förväntas komma att tagas i anspråk från respektive överföras till budgetutjämningsfonden, anges i efterföljande sammanställning.

	Merutgifter Milj. kr.	Besparingar Milj. kr.
Egentliga statsutgifter:		
I. Kungl. hov- och slottsstaterna	—	0·02
II. Justitiedepartementet	11·00	—
III. Utrikesdepartementet	4·36	—
IV. Försvarsdepartementet	106·49	—
V. Socialdepartementet	81·66	—
VI. Kommunikationsdepartementet	—	43·16
VII. Finansdepartementet	—	18·28
VIII. Ecklesiastikdepartementet	75·86	—
IX. Jordbruksdepartementet	23·03	—
X. Handelsdepartementet	6·88	—
XI. Inrikesdepartementet	66·86	—
XII. Civildepartementet	—	273·39
XIII. Oförutsedda utgifter	—	0·26
XIV. Riksdagen och dess verk m. m.	0·07	—
	Säger	376·21
		335·11
Utgifter för statens kapitalfonder:		
I. Luftfartsfonden	1·00	—
II. Riksgäldsfonden	15·00	—
IV. Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	—	—
	Säger	16·00
		—
	Summa	392·21
		335·11
	Nettomerutgift	57·10

I fråga om utfallsberäkningen å utgiftssidan anför riksräkenskapsverket följande.

Såsom framgår av sammanställningen, utvisar civildepartementets huvudtitel den största avvikelser från beräkningarna i riksstat och tilläggsstat med en uppskattad nettobesparing å 273,39 miljoner kronor. Denna besparing, som är att hänföra till de å riksstaten och tilläggsstat II uppförda anslagen till täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner, sammanhänger emellertid med att dessa anslag i enlighet med vad som förutsatts vid anslagens beviljande beräknas i allmänhet icke bli tagna i anspråk av de avlöningsutbetalande myndigheterna,

vilket leder till en motsvarande merbelastning av myndigheternas avlöningsanslag. Efter korrigerig med hänsyn härtill av de olika huvudtitlarnas belastning märkas bland mera betydande merutgifter överskridanden av arméns anslag till avlöningar m. m. till värnpliktiga, familjebidrag, bränsle m. m. och mathållning med tillhoppa 26,33 miljoner kronor, av anslaget under socialdepartementets huvudtitel till indextillägg å folkpensioner med 83,00 miljoner kronor, av anslaget under jordbruksdepartementets huvudtitel till övriga utgifter för förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar med 9,46 miljoner kronor och av anslaget till räntor å statsskulden med 15,00 miljoner kronor. Bland större besparingar må nämnas den besparing å 36,72 miljoner kronor, som beräknas uppkomma å anslaget under finansdepartementets huvudtitel till provisorisk skatteersättning till kommunerna m. m. Vidare må framhållas, att budgetutjämningsfonden förutsättes på grund av merinkomster å de till automobilskattemedlens specialbudget hörande inkomstitlarna komma att via anslaget till avsättning till statens automobilskattemedelsfond tillföras 51,82 miljoner kronor. Det enligt riksstat och tilläggsstat beräknade underskottet å specialbudgeten, 30,40 miljoner kronor, beräknas sålunda vid realiserandet av budgeten förbytas i ett överskott å 21,42 miljoner kronor.

I fråga om utfallet av driftbudgetens utgiftssida i vad avser de mot budgetutjämningsfonden reglerade anslagen har riksräkenskapsverket slutligen framhållit, att budgetutjämningsfonden beräknas komma att tillföras besparingar å reservationsanslag å i runt tal 50 miljoner kronor. Då övriga mot budgetutjämningsfonden reglerade anslag enligt vad förut framhållits beräknas komma att utvisa en nettomerutgift å 57,10 miljoner kronor, skulle budgetutjämningsfonden alltså genom utfallet av driftbudgetens utgiftssida belastas med 7,10 miljoner kronor.

Med ledning av de i det föregående redovisade beräkningarna över utfallet av driftbudgetens inkomster och utgifter samt med hänsyn till de ytterligare utgifter, för vilka medel anvisats eller äskats å tilläggsstat, har riksräkenskapsverket beräknat överskottet å driftbudgeten att tillföras budgetutjämningsfonden för löpande budgetår till i runt tal 1 800 miljoner kronor. Ämbetsverket har därvid utgått från det i riksstaten beräknade överskottet å 655 miljoner kronor, vilket dels ökats med de beräknade merinkomsterna å 1 591 miljoner kronor och dels minskats med de beräknade merutgifterna för vissa anslag å 7 miljoner kronor ävensom med det sammanlagda beloppet av å tilläggsstat anvisade eller äskade anslag å 416 miljoner kronor. För att erhålla skillnaden mellan inkomsterna och de faktiska utbetalningarna å driftbudgetens anslag skall det angivna överskottet korrigeras med hänsyn till inträffade förändringar i behållningen av reservationer å driftbudgeten. Riksräkenskapsverkets beräkningar ger vid handen att under löpande budgetår kan motses en minskning å 100 miljoner kronor av de reserverade medlen. Fördelningen av denna summa framgår av följande sammanställning.

	Minskning (—) resp. Ökning (+) Milj. kr.
Reservationer som beräknas komma att överföras till budget- jämningsfonden	— 50·00
Beräknad förändring i övrigt i beloppet av kvarstående behåll- ningar å reservationsanslag:	
IV. Försvarsdepartementet	— 20·00
VI. Kommunikationsdepartementet.....	— 35·00
IX. Jordbruksdepartementet	— 60·00
XI. Inrikesdepartementet	+ 15·00
Övriga huvudtitlar	— 10·00
Utgifter för statens kapitalfonder:	
III. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	+ 60·00
	<hr/> Summa — 100·00

Från det förut framräknade budgetöverskottet å i runt tal 1 800 miljoner kronor skall således dragas angivna reservationsminskning å 100 miljoner kronor. Det belopp, varmed inkomsterna enligt riksräkenskapsverket beräknas komma att överstiga utgifterna å driftbudgeten under innevarande budgetår, skulle i enlighet härmed kunna uppskattas till omkring 1 700 miljoner kronor.

Resultatet av riksräkenskapsverkets beräkning av budgetutfallet kan också, om man utgår från de totala inkomsterna och utgifterna enligt riksstat och tilläggsstat, uttryckas på följande sätt. I riksstat och tilläggsstat har utgifterna upptagits till sammanlagt (5 751,03 + 416,00 =) 6 167,03 miljoner kronor. De faktiska utgifterna beräknas av riksräkenskapsverket överstiga detta belopp med 162,15 miljoner kronor, varav 112,15 miljoner kronor avser överskridanden av anslag samt 50,00 miljoner kronor förbrukning av reservationer. Samtliga utgifter kan sålunda beräknas till i runt tal 6 330 miljoner kronor. Eftersom inkomsterna beräknas till omkring 8 050 miljoner kronor, kan alltså det kassamässiga överskottet beräknas till ca 1 700 miljoner kronor.

Enligt av riksräkenskapsverket numera lämnade uppgifter kommer ett belopp av omkring 200 miljoner kronor att å inkomstsidan för innevarande budgetår bortfalla och överföras till nästa budgetår till följd av inträffad förskjutning av fyllnadsbetalningar av preliminärskatten avseende inkomståret 1951.

Efter avgivandet av utfallsberäkningen har Kungl. Maj:t i proposition nr 226 hemställt om riksdagens bemyndigande att träffa avtal med Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet om ändring av gällande bestämmelser rörande tidpunkterna för inleverans till staten av tobaksskattemedel. Vid bifall till nämnda förslag och med beaktande av nämnda förskjutning å inkomstsidan torde inkomsterna för budgetåret 1951/52 i förhållande till riksräkenskapsverkets beräkningar kunna beräknas nedgå med i runt tal

250 miljoner kronor till ca 7 800 miljoner kronor. I det följande föreslås inrättande av en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskatte-medel. Avsättning till fonden förutsättes skola verkställas från inkomstiteln skatt å inkomst och förmögenhet m. m. i samband med bokslutet för det sistförflutna budgetåret. Fonden föreslås inrättad från och med innevarande budgetår. Enligt riksräkenskapsverkets beräkningar kan det belopp, som är att anse som en tillfällig merinkomst för statsverket under budgetåret 1951/52 på grund av det starkt stegrade kommunalskatteunderlaget och som sålunda enligt förslaget bör reserveras för framtida reglering av kommunalutbetalningarna, uppskattas till omkring 500 miljoner kronor. De förut framräknade inkomsterna å 7 800 miljoner kronor skulle sålunda vid bifall till förslaget om inrättande av nämnda fond minska till 7 300 miljoner kronor. Vidkommande utgiftssidan har Kungl. Maj:t i proposition nr 176 under nionde huvudtiteln äskat ytterligare anslag å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår med sammanlagt 310 miljoner kronor, varav 235 miljoner kronor till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område och 75 miljoner kronor till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet. Vidare har kostnaderna för indextillägg å folkpensioner stigit med ytterligare 5,7 miljoner kronor med hänsyn till förändringarna i levnadskostnadsindex. Med beaktande härav kommer den av riksräkenskapsverket beräknade utgiftssumman att öka från 6 330 miljoner kronor till 6 646 miljoner kronor. Budgetöverskottet kan sålunda — under förutsättning att riksdagen godkänner de i det föregående angivna förslagen — beräknas till $(7\,300 - 6\,646 =)$ 654 miljoner kronor.

Det bör emellertid framhållas, att det sålunda framräknade överskottet icke helt motsvarar de faktiska in- och utbetalningarna under budgetåret 1951/52 å statsverkets kassa, bland annat med hänsyn till de olika transaktioner, som förekommer vid sidan av budgeten.

III. Inrättande av en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskatte-medel.

Enligt gällande uppbördssystem uppbäres kommunalskatterna gemensamt med skatterna till staten genom den preliminära skatten, som erlægges i avräkning å den efter verkställd taxering påförda slutliga skatten till stat och kommun. Till kommunerna utbetalas enligt särskilda regler vad de beslutat utdebitera såsom skatt utan avdrag för restfört belopp. Uppkommande förluster å restantier stannar helt å statsverket. Då det icke varit möjligt att i redovisningen uppdelade de preliminärt erlagda skatterna på stat resp. kommun, framräknas kommunernas andel av de gemensamt inflytande skatte-medlen på visst sätt per den 1 januari varje år och utbetalas från statsverket i fyra lika delar i mitten av varje kvartal. Utbetalningen utgöres av *dels* förskott på den kommunala inkomstskatten, *dels* den debiterade fastighetsskatten och *dels* slutavräkningen på det tidigare uppburna förskottet å den kommunala inkomstskatten.

Förskottets storlek bestämmes av det vid inkomsttaxeringen närmast föregående år framkomna skatteunderlaget och den under hösten samma år beslutade utdebiteringen. Beräkningen sker alltså på grundval av ett inkomstläge som ligger ytterligare ett år tillbaka i tiden. Slutavräkningen sker sedan på grundval av det faktiska skatteunderlaget och utbetalas under andra året efter det kommunala inkomståret i fråga, då även den kommunala fastighetsskatten betalas ut på grundval av taxeringen året efter. På grund av det kommunala skatteunderlagets ökning har genom det tillämpade utbetalningssystemet kommunerna kommit att ha en oreglerad fordran på statsverket motsvarande en viss del av de preliminärskattemedel, som redovisas å skattetiteln i riksstaten. Storleken av förändringarna i det kommunala skatteunderlaget åskådliggöres av följande sammanställning av utbetalningarna av kommunala skattemedel under de sistförflutna fem budgetåren samt av de beräknade utbetalningarna under budgetåren 1952/53 och 1953/54.

1947/48	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
1 295	1 729	1 960	1 934	2 110	2 730	3 300

Förhållandet mellan de till kommunerna utbetalade förskotten och de vid slutavräkningarna framkomna korrigeringarna framgår av följande sammanställning, som grundar sig på av riksräkenskapsverket i samband med inkomstberäkningarna lämnade uppgifter.

Förskott år 1947	(taxering år 1946)	.....	1 000
Slutavräkning år 1949	(» » 1948)	.....	1 375
			Saldo + 375
Förskott år 1948	(» » 1947)	.....	1 270
Slutavräkning år 1950	(» » 1949)	.....	1 480
			Saldo + 210
Förskott år 1949	(» » 1948)	.....	1 400
Slutavräkning år 1951	(» » 1950)	.....	1 575
			Saldo + 175
Förskott år 1950	(» » 1949)	.....	1 500
Slutavräkning år 1952	(» » 1951)	.....	1 685
			Saldo + 185

Enligt av riksräkenskapsverket gjorda beräkningar (jfr ämbetsverkets årsbok 1951 s. 21 o. 25) har förskjutningarna av utbetalningarna till kommunerna totalt sett inneburit, att de behållna inkomsterna på preliminärskattiteln, grovt räknat, ökats med 60 miljoner kronor under budgetåret 1947/48 samt minskats med 75 miljoner kronor under budgetåret 1948/49 och med 125 miljoner kronor under budgetåret 1949/50. Minskningarna under budgetåren 1948/49 och 1949/50 får enligt riksräkenskapsverket ses mot bakgrunden av att uppbörden av den kvarstående skatten enligt 1948 och

1949 års taxeringar, till skillnad från restitutionen av den överskjutande skatten enligt dessa taxeringar, uppdelats på två budgetår. För budgetåret 1950/51 kan förskjutningen i utbetalningarna till kommunerna beräknas ha lett till en ökning av preliminärskattetiteln med 150 miljoner kronor.

I sin inkomstberäkning i december 1951 uppskattade riksräkenskapsverket statsverkets tillfälliga vinst till följd av eftersläpningen av utbetalningarna av skatt till kommunerna på grund av stegringen av det kommunala skatteunderlaget till drygt 500 miljoner kronor för budgetåret 1951/52 och till bortåt halva detta belopp för budgetåret 1952/53 under de i inkomstberäkningen gjorda antagandena om inkomstutvecklingen m. m. Med hänsyn till de ändringar av inkomstberäkningen som numera framlagts av riksräkenskapsverket och för vilka i det följande närmare redovisas kan den under budgetåret 1952/53 uppkommande eftersläpningen i kommunalskattebetalningarna enligt ämbetsverkets uppskattning beräknas stiga till omkring 500 miljoner kronor.

1950 års långtidsutredning har i sitt betänkande (SOU 1951: 30) vid behandlingen av den statsfinansiella utvecklingen framhållit de olägenheter som är förbundna med det tekniska förfarande som f. n. tillämpas i fråga om betalningen av kommunalskattemedel. Enligt utredningen försvåras härigenom överblicken av statsfinanserna och ett osäkerhetsmoment införes i budgetplaneringen på längre sikt. Det är därför enligt utredningens mening angeläget att snarast överväga hur statsverkets preliminära skatteutbetalningar till kommunerna under ett givet år skall kunna bringas i närmare överensstämmelse med de skattebelopp, som för detta år kan beräknas slutligt tillkomma kommunerna. En budgetär form bör enligt utredningen skapas som exempelvis genom fondering möjliggör ett automatiskt hänsynstagande till kommunalskattebetalningarnas utveckling vid planeringen av det totala utgiftsbelopp, varmed driftbudgeten under en given period anses kunna belastas.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande över långtidsutredningens betänkande närmare behandlat de av utredningen ifrågasatta åtgärderna för att ernå en utjämning av de förskjutningar i balansen mellan olika budgetår, som blir en följd av det rådande systemet för kommunalskattebetalningarna och därvid anfört bl. a.

Utredningen har här berört en konsekvens av de med preliminärskattesystemet sammanhängande avräkningarna med kommunerna. Medan skattebetalningarna från allmänheten till staten, även i vad avser kommunalskatt, i princip grundas på skattebetalarnas aktuella inkomstnivå, utbetalar staten till kommunerna såsom förskott deras beräknade andel i skatteintäkten med utgångspunkt från den inkomstnivå, som var rådande två år tidigare. Vid fallande penningvärde ökar skatteunderlaget och därvid erhåller staten genom preliminärskattesystemet en omedelbar inkomstökning, som bereder täckning för de av samtidiga prisstegringar förorsakade kostnadsökningarna. Eftersom kommunalskatten ingår i preliminärskatten tillgodoföres statsbudgeten i dylikt läge förutom den inkomstökning som tillkommer staten även den inkomststegring som skall tillkomma kommunerna. Kommuner-
na erhålla emellertid — såsom nyss berörts — från staten skatteförskott, beräknade på grundval av en två år äldre och i dylikt läge även lägre inkomst-

nivå. På grund därav kunna kommunerna vid prisstegring bli nödsakade genomföra skatteökningar, som varit onödiga om dem tillkommande medel kunnat utbetalas snabbare. Detta förhållande var förutsett, när 1945 års uppbördsreform genomfördes, men de ogynnsamma verkningarna härav synes ha blivit mera markerade än man då räknade med.

Utredningen har i detta sammanhang framfört två alternativa önskemål, antingen förhöjd utbetalning till kommunerna eller fondering av medel.

Den förra metoden skulle innebära, att man i ett läge, när skattenivån beräknas stiga i sådan grad, att den preliminärt inflytande kommunalskatten avsevärt överstiger det belopp som normalt skolat utbetalas till kommunerna, ökar förskotten till kommunerna med ett procenttal, som kan anses stå i rimlig relation till den med säkerhet förutsedda stegringen i skatteunderlaget. Genom en sådan åtgärd kan man givetvis icke nå fram till ett belopp, som motsvarar den faktiska skattestegringen, men man kan uppnå att förskotten till kommunerna kunna beräknas till belopp, som visa mindre avvikelser från den slutliga avräkningen än de nuvarande förskotten. Den omständigheten att en sådan förskottsutbetalning grundas på ett preliminärt beräknat belopp, behöver i och för sig icke möta några invändningar, eftersom hela källskatteuppbörden är preliminär.

Den andra av utredningen antydda metoden skulle innebära, att man endast utjämnar den snedbelastning på statsbudgeten, som blir en följd av de av utredningen antydda förskjutningarna av kommunalskattebetalningarna. Detta skulle kunna åstadkommas genom att man gör en preliminär beräkning angående skillnaden mellan kommunalskattens faktiska storlek med utgångspunkt från den aktuella inkomstnivån och utbetalningarna till kommunerna samt överför det sålunda framkomna preliminärt beräknade beloppet till en diversemedelstitel, vilken sedermera tages i anspråk, när utbetalningarna till kommunerna skola verkställas. Denna metod saknar betydelse för avräkningen med kommunerna men medför å andra sidan, att man ej behandlar en ökad skuld till kommunerna som en disponibel inkomst för budgeten.

De båda av utredningen antydda metoderna skilja sig sålunda från varandra så till vida, att man enligt den förra metoden ökar utbetalningarna till kommunerna men enligt den andra endast utjämnar förskjutningarna i budgeten mellan olika budgetår.

Riksräkenskapsverket förordar att här berörda spörsmål göres till föremål för närmare utredning.

Departementschefen.

På grund av redovisningstekniska svårigheter har det icke varit möjligt att uppdelna de preliminärt influtna skatterna på så sätt att kommunalskatte-medlen under det löpande inkomståret särskiljes från de statliga skatterna. Enligt det nuvarande systemet för överförandet av de till staten influtna kommunalskatterna till kommunerna, för vilket inledningsvis redogjorts, kan därför utbetalningarna av kommunalskatte-medlen icke anpassas efter den successivt inflytande preliminärskatten. Att en eftersläpning skulle kunna uppkomma vid utbetalningarna förutsågs redan vid genomförandet av uppbördsreformen, men man hade då icke anledning att räkna med att differenserna skulle bli så stora som under innevarande och nästa budgetår väntas bli fallet.

Såsom framgår av de i det föregående lämnade uppgifterna uppkom under budgetåren närmast efter uppbördsreformens genomförande, då ut-

betalningssystemet hunnit verka, en viss merbelastning av driftbudgetens inkomstskatttitel. Totalt sett ledde förskjutningarna i utbetalningarna till kommunerna under budgetåren 1947/48—1950/51 till öknings- eller minskningar mellan 60—150 miljoner kronor. Förändringar av denna storleksordning synes i förhållande till de totala utbetalningsbeloppen föga anmärkningsvärda. Under perioder med jämförelsevis små förändringar i skatteunderlaget är den med rådande system sammanhängande eftersläpningen knappast förenad med några större olägenheter. Inträffar däremot mera avsevärda inkomststegringar, åtföljda av en stagnation, leder detta till en tillfällig inkomstsvällning å driftbudgeten, som hänför sig till uppburna kommunalskattemedel. När dessa kommunernas framtida fordringar gentemot statsverket skall gäldas, föranleder detta kraftiga stegringar i utbetalningarna från inkomstskatttiteln, vilket i sin tur kan förorsaka svårigheter för driftbudgetens balansering. Ett liknande läge för kommunernas del kan givetvis uppkomma vid större förskjutningar i skatteunderlaget i motsatt riktning. Genom att förskottsutbetalningarna beräknas å ett inkomstläge, som ligger två år före det aktuella kommunala inkomståret, skulle nämligen vid slutavräkningarna, om det faktiska skatteunderlaget visat en markant nedgång, en fordran från statsverkets sida kunna uppkomma. Om kommunerna icke vidtagit åtgärder för att möta en sådan utveckling, kan följden bli en betydande ökning av den kommunala utdebiteringen eller utgiftsbegränsningar, vilka senare dock kan visa sig bli svåra att genomföra. I proposition nr 228 till årets riksdag har sistberörda förhållanden närmare behandlats och föranlett förslag till riksdagen om obligatorisk avsättning till skatteregleringsfond av utbetalade skattemedel.

Långtidsutredningen har, som i det föregående redovisats, vid sin prognos över den statsfinansiella utvecklingen uppmärksammat de svårigheter i fråga om möjligheterna att få en överblick över inkomstläget för statsbudgeten för en längre tidsperiod framåt, som vid det nuvarande utbetalningssystemet inställer sig. Dessa svårigheter har även uppmärksamrats från andra håll. I årets remissdebatt berördes även denna fråga och jag gav därvid uttryck åt den uppfattningen att även om i årets finansplan förskjutningarna i utbetalningarna av kommunalskattemedlen siffermässigt be-lysts anledning ändå kunde förefinnas till kritik mot det nuvarande systemet för redovisning av kommunalskattemedlen i budgeten.

Den starka stegring i skatteunderlaget, som inträffat under 1951, och den ytterligare förskjutning av inkomstnivån, som kan förutses för 1952, har medfört, att inkomstillflödet å driftbudgeten blivit långt större än vad som skulle blivit fallet om de kommunala skattemedlen kunnat redovisas vid sidan av riksstaten. I det föregående har erinrats om att eftersläpningen i utbetalningarna av skatt till kommunerna på grund av det under 1951 starkt stegrade kommunala skatteunderlaget beräknas för budgetåret 1951/52 tillföra driftbudgeten en tillfällig ökning med drygt 500 miljoner kronor. För nästa budgetår har man att räkna med ett tillskott, som nu kan uppskattas till omkring samma belopp. Man kan vidare redan nu förutse en stark ökning av utbetalningarna för budgetåret 1953/54 på grund av den inträffade steg-

ringen av skatteunderlaget utan att man har några hållpunkter för att bedöma om preliminärskatteintäkterna kan komma att öka i sådan omfattning totalt sett att denna utgiftsökning elimineras. Om man utgår från i stort sett samma inkomstberäkningar, för vilka i det följande redovisas, kan man snarare räkna med att ett nettounderskott av betydande storlek uppkommer.

Mot bakgrunden av det nu sagda har jag funnit det angeläget att upptaga till närmare prövning de alternativ som av långtidsutredningen antytts för ett avhjälpande av olägenheterna med det nuvarande utbetalningssystemet. Vad angår det första alternativet, en uppräknig av det framräknade förskottet till kommunerna, som avväges med hänsyn till en prognos om inkomstutvecklingen, finner jag emellertid en sådan lösning mindre tilltalande. Härigenom skulle nämligen till kommunernas förfogande ställas medel, om vilkas slutliga storlek till viss del fortfarande stor osäkerhet kunde råda. Då förskottets storlek fastställes vid ingången av kalenderåret, skulle — om en dylik beräkning framlades i statsverkspropositionen — denna komma att avse inkomstförhållanden som ligger ett år framåt i tiden och som till två tredjedelar avser ett kommande budgetår, för vilket några inkomstberäkningar icke föreligger. Preliminärskatten för ett år hänför sig nämligen på grund av uppbördsterminernas förläggning med en tredjedel till det budgetår som utgår under samma kalenderår och med två tredjedelar till det därpå följande. Vidare skulle en dylik beräkning få ges generell karaktär och i så fall kunna komma att för de enskilda kommunerna, för vilka inkomstförhållandena kan gestalta sig olika, leda till större korrigeringar än som är fallet med det nuvarande systemet.

Enligt det andra av de berörda alternativen och som väl närmast torde vara den lösning långtidsutredningen siktat på skulle en fondering av viss del av de preliminärt influtna skatterna komma till stånd i en situation när en stegring av skatteunderlaget vore att förutse. Härigenom skulle medel reserveras för att möta de ökningar av utbetalningarna till kommunerna som kan föreligga när slutavräkningarna göres upp. Enligt båda alternativen skulle en utjämning för statsverkets del komma att ske av de nuvarande eftersläpningarna i utbetalningarna. Med hänsyn till de nyss anförda olägenheterna av det förstnämnda alternativet har jag ansett, att vid ett genomförande av en ändring av de nuvarande förhållandena det sistnämnda alternativet bör tagas till utgångspunkt härför.

Jag föreslår därför, att ett visst belopp för budgetår räknat avföres från titeln skatt å inkomst och förmögenhet m. m. och avsättes till en särskild regleringsfond för utbetalningarna av kommunalskatt, om den förutsedda inkomstutvecklingen därtill ger anledning. Storleken av fonderingen bör motsvara den eftersläpning i kommunalskattebetalningarna, som kan beräknas inträda under budgetåret, och framräknas i samband med framläggande av riksstatsförslaget och den komplettering därav som regelmässigt företages längre fram under riksdagen. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att uppdraga åt riksräkenskapsverket att göra de erforderliga beräkningarna och framlägga förslag till fondering i den inkomstberäk-

ning, som instruktionsenligt avlämnas till Kungl. Maj:t den 10 december, ävensom att vid den förnyade inkomstberäkning, som föregår nyssnämnda kompletteringsförslag, föreslå erforderliga justeringar. Regleringsfonden bör behandlas såsom en diversemedelstitel. Härav följer att de å titeln avsatta medlen kommer att redovisas å statsverkets checkräkning och sålunda liksom hittills kassamässigt stå till riksgäldskontorets förfogande vid uppkommande medelsbehov. Avsättningarna till fonden bör beräknas för varje halvår och verkställas i efterskott vid budgetårsskiftet i samband med upprättandet av bokslutet för det förflutna budgetåret. Det torde vara lämpligt att Kungl. Maj:t äger befogenhet att på förslag av riksräkenskapsverket vid nämnda bokslut slutgiltigt fastställa det sammanlagda belopp, med vilket avsättning skall göras. Inkomstutvecklingen under den period avsättningen avser kan nämligen, vilket särskilt beräkningarna för utfallet av det löpande budgetårets inkomster ger en uppfattning om, föranleda, att justering av det i samband med riksstatsens fastställande beräknade beloppet bör göras för att närmare ansluta fonderingen till det föreliggande uppbördsresultatet. I samband med slutavräkningarna bör till skattetiteln återföras med samma belopp de medel, som för mötande av uppkommande merbelastningar å titeln tidigare fonderats. De erforderliga bokföringstransaktionerna mellan skattetiteln och ifrågavarande fond bör åvila riksräkenskapsverket och kommer således ej att påverka den nuvarande ordningen för upprättandet av slutavräkningarna. Dessa bör såsom hittills handhas av länsstyrelserna och utbetalningarna avföras å inkomsttiteln skatt å inkomst och förmögenhet m. m. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de ytterligare föreskrifter som kan befinnas påkallade.

Riksdagens bemyndigande torde böra inhämtas om inrättande av den sålunda föreslagna regleringsfonden. Beträffande de avsättningar, som vid slutet av budgetåret må verkställas i den i det föregående angivna ordningen, torde emellertid särskilt medgivande härtill böra inhämtas av riksdagen för varje budgetår. Såsom i det föregående närmare utvecklats torde Kungl. Maj:t böra äga befogenhet att förordna om storleken av det belopp som må avsättas vid riksstatsbokslutet.

Regleringsfonden bör inrättas redan från och med budgetåret 1951/52 för att motverka den eftersläpning i fråga om utbetalningarna som eljest följer av det starkt stegrade kommunala skatteunderlaget under åren 1951 och 1952. Såsom framgår av redogörelsen för utfallet av driftbudgeten för budgetåret 1951/52 har förutsatts att avsättning till regleringsfonden från inkomsttiteln skatt å inkomst och förmögenhet m. m. skall verkställas redan i samband med bokslutet för detta budgetår med ett belopp av 500 miljoner kronor. Storleken av den avsättning till förenämnda fond, som bör ske under de i det följande gjorda antagandena om inkomstutvecklingen för nästa budgetår, har såsom nämnts uppskattats till 500 miljoner kronor, med vilket belopp inkomsttiteln skatt å inkomst och förmögenhet m. m. kommer att minska i förhållande till tidigare gjorda beräkningar.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva

att en särskild fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel må från och med budgetåret 1951/52 inrättas i enlighet med de grunder som av mig i det föregående förordats samt att avsättningar till fonden må verkställas för budgetåren 1951/52 och 1952/53.

IV. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar budgetåret 1952/53.

Avskrivningsanslagen i årets statsverksproposition var i viss omfattning upptagna med allenast beräknade belopp, huvudsakligen beroende på att motsvarande investeringsanslag icke äskades definitivt. Jag hemställer nu att få anmäla de förändringar, som betingas av de definitiva anslagsäskandena samt av förslag om ytterligare investeringar utöver de i statsverkspropositionen beräknade.

Såsom i proposition nr 234 närmare berörts har Kungl. Maj:t genom beslut den 25 april 1952 bemyndigat järnvägsstyrelsen att av statens järnvägars dispositionsanslag ta i anspråk högst 262 500 kronor för utförande av vissa betlastningsanordningar vid statens järnvägar. Nämnade belopp bör i enlighet med tidigare grunder avskrivas med 50 procent över driftbudgeten.

Det under statens allmänna fastighetsfond äskade investeringsanslaget till byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalts filial i Alnarp å 46 000 kronor bör avskrivas helt, då ifrågavarande arbeten inte nämnvärt kommer att öka fastighetsvärdet. Avskrivning med 50 procent bör enligt gällande grunder ske beträffande investeringsanslagen till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade å 2 000 000 kronor, till byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen å 605 000 kronor, till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. å 19 632 000 kronor, till utbyggande av karolinska sjukhuset å 2 110 000 kronor samt till utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala å 150 000 kronor. Anslaget till inköp, uppförande och istandsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen å 3 000 000 kronor bör enligt gällande regler avskrivas med 25 procent. Vad slutligen beträffar anslaget till inköp av fastigheter i Visby å 650 000 kronor ingår i detta kostnader dels för markförvärv med 125 000 kronor och dels för reparationsarbeten som inte nämnvärt kommer att öka fastighetsvärdena med 175 000 kronor. Avskrivning med 25 procent torde sålunda böra ske i vad avser ett belopp av 350 000 kronor och med 100 procent i vad avser ett belopp av 175 000 kronor.

Under försvarets fastighetsfond uppfördes i årets statsverksproposition ett gemensamt avskrivningsanslag för envar av fastighetsfondens delfonder. Avskrivningsbehovet beräknades schablonmässigt till 50 procent av den totala investeringen — frånsett kostnader för markförvärv, vilka icke avskrives — i vederbörande delfond med undantag för befästningars delfond för vilken total avskrivning tillämpades. Såsom framgår av proposition nr

166 har sedermera under arméns delfond äskats slutligt belopp med 900 000 kronor till anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt. Något anslag till anordnande av vissa lokaler i berg för försvarets forskningsanstalt, vartill i statsverkspropositionen beräknades ett preliminärt belopp av 250 000 kronor under befästningars delfond, har icke upptagits. Med hänsyn till det anförda torde avskrivningsanslagen å arméns resp. befästningars delfond böra uppföras med 2 300 000 resp. 51 300 000 kronor.

Under statens utlåningsfonder har investeringsanslaget till lånefonden för bostadsbyggande definitivt äskats med det i statsverkspropositionen beräknade beloppet, 450 000 000 kronor. Avskrivningsbehovet bör i enlighet med gällande grunder beräknas efter 25 procent.

Under fonden för låneunderstöd har slutliga belopp äskats till tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet med 180 000 000 kronor och till lån till anordnande av kollektiva tvätterier med 2 000 000 kronor. Såsom preliminärt beräknats bör anslagen avskrivas med 100 resp. 25 procent. Vidare har ett investeringsanslag å 90 000 kronor äskats till lån till föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn för sanering av hemmets ekonomi. Då lånet avses skola vara ränte- och amorteringsfritt bör total avskrivning ske.

Samtliga nu erforderliga jämkningar och tillägg i förhållande till statsverkspropositionens förslag till anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar framgår av följande översikt.

	Ökning (+) Minskning (-) Kronor
<i>Statens järnvägars fond:</i>	
Statens järnvägars dispositionsanslag (prop. nr 234)	+ 131 300
<i>Statens allmänna fastighetsfond:</i>	
Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen (prop. nr 152)	+ 250 000
Inköp av fastigheter i Visby (prop. nr 161)	+ 262 500
Byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalts filial i Alnarp (prop. nr 99)	+ 46 000
Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen (prop. nr 77)	+ 302 500
Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. (prop. nr 123)	+ 316 000
Utbyggande av karolinska sjukhuset (prop. nr 148)	+ 55 000
Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala (prop. nr 148)	— 175 000
<i>Försvarets fastighetsfond:</i>	
Arméns delfond (prop. nr 166)	+ 125 000
Befästningars delfond (prop. nr 166)	— 250 000
<i>Fonden för låneunderstöd:</i>	
Lån till anordnande av kollektiva tvätterier (prop. nr 128)	+ 125 000
Lån till föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn för sanering av hemmets ekonomi (prop. nr 133)	+ 90 000
Summa	+ 1 278 300

På riksdagen torde få ankomma att vidtaga de kompletteringar och justeringar av de under förevarande huvudtitel äskade anslagen, som i anledning av riksdagens beslut rörande investeringsanslag eller eljest kan påkallas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1952/53 i härefter angivna fonder anvisa följande *reservationsanslag*, nämligen

	Kronor
Statens järnvägars fond:	
Kommunikationsdepartementet:	
<i>Statens järnvägars dispositionsanslag</i>	131 300
Statens allmänna fastighetsfond:	
Justitiedepartementet:	
<i>Ny ungdomsanstalt för svårbehandlade</i>	1 000 000
Utrikesdepartementet:	
<i>Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen</i> ..	750 000
Kommunikationsdepartementet:	
<i>Inköp av fastigheter i Visby</i>	262 500
Jordbruksdepartementet:	
<i>Byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalts filial i Alnarp</i>	46 000
<i>Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbäcksdalen</i>	302 500
Inrikesdepartementet:	
<i>Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.</i>	9 816 000
<i>Utbyggande av karolinska sjukhuset</i>	1 055 000
<i>Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala</i>	75 000
Försvarets fastighetsfond:	
Försvarsdepartementet:	
<i>Arméns delfond</i>	2 300 000
<i>Befästningars delfond</i>	51 300 000
Statens utlåningsfonder:	
Socialdepartementet:	
<i>Lånefonden för bostadsbyggande</i>	112 500 000

Fonden för låneunderstöd:**Socialdepartementet:**

<i>Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet</i>	180 000 000
<i>Lån till anordnande av kollektiva tvätterier</i> ..	500 000

Inrikesdepartementet:

<i>Lån till föreningen Margarethahemmet för vård av fallandesjuka sinnesslöa barn för sanering av hemmets ekonomi</i>	90 000
---	--------

V. Driftbudgeten för budgetåret 1952/53.**Förändringar av utgifterna.**

I det i statsverkspropositionen framlagda förslaget till riksstat för budgetåret 1952/53 upptogs utgifter å sammanlagt 6 809 miljoner kronor. Härav föll 6 045 miljoner kronor på egentliga statsutgifter och 764 miljoner kronor på utgifter för statens kapitalfonder.

I särskilda propositioner har Kungl. Maj:t framlagt förslag till ett flertal ändringar beträffande driftbudgetens utgiftssida.

I fråga om Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda anslagsäskanden har riksdagen i åtskilliga fall redan fattat beslut. Anslagsgranskningen har emellertid totalt icke medfört någon större förändring av siffrorna.

Tredje huvudtiteln utvisar en minskning med 0,2 miljon kronor sammanhängande med en nedräkning av förslagsanslaget till Förenta Nationerna. — *Fjärde huvudtiteln* företer en nettoökning av 1,8 miljoner kronor. Å ena sidan har sålunda tillkommit ett anslag å 2,75 miljoner kronor till bidrag till utförande av vissa anordningar för luftvärn men å andra sidan har vissa avlöningsanslag samt ersättningsanslagen till försvarets fastighetsfond totalt sett nedräknats med 0,4 resp. 0,6 miljon kronor. — *Femte huvudtiteln* utvisar anslagsmässigt sett ökningar med tillhoppa 39,4 miljoner kronor, varav 37 miljoner kronor till extra tillägg å folkpensioner m. m. och 2 miljoner kronor till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden. Å andra sidan uppgå anslagsminskningarna till ca 2,4 miljoner kronor, varav ca 2 miljoner kronor å vissa anslag till främjande av bostadsförsörjningen och återstoden å vissa anslag till arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsförmedlingen. Det är emellertid att märka att i statsverkspropositionen endast kalkylerats med sex indextillägg å folkpensioner, medan man nu med hänsyn till inträdd och eventuell ytterligare stegring av levnadskostnadsindex synes böra räkna med åtta tillägg innebärande en kostnadsökning med 68 miljoner kronor. Den faktiska nettoökningen under huvudtiteln kan sålunda

beräknas till 105 miljoner kronor. — För *sjätte huvudtiteln* föreligger en ökning med 2,3 miljoner kronor, varav 0,5 miljon kronor till ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden, närmare 0,3 miljon kronor till understöd åt skärgårdsrederier samt 1,5 miljoner kronor till vissa åtgärder för ekonomisk försvarsberedskap. — *Ättonde huvudtiteln*s nettoökning uppgår till 0,5 miljon kronor. Bland anslagsökningarna, som uppgår till 1,8 miljoner kronor, må nämnas 0,75 miljon kronor till vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor. I övrigt fördelar de sig å ett stort antal anslag. Av anslagsminskningarna hänför sig 1 miljon kronor till avlöningsanslaget till allmänna läroverken. — För *nionde huvudtiteln* beräknas en nettoökning av 53,8 miljoner kronor. Sålunda ökar anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område med 93 miljoner kronor, medan anslagen till producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk, till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet samt till omkostnader för statlig lagerhållning nedgår med 11, 30 resp. 2 miljoner kronor. Återstående anslagshöjningar å tillhopa 3,8 miljoner kronor fördelar sig å ett stort antal anslag, varav ca 1,4 miljoner kronor tillkommit vid riksdagsbehandlingen. Bland ökningar i övrigt må nämnas 0,6 miljon kronor till bidragsanslagen till hushållningssällskapen, samma belopp till bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland och 0,4 miljon kronor till gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt. — *Tionde huvudtiteln* företer en ökning av 2 miljoner kronor, varav 1,9 miljoner kronor faller å avlöningskostnaderna för befattningshavare å lots- och fyrstaden. — För *elfte huvudtiteln* uppkommer en nettoökning av 3,3 miljoner kronor. Bland större anslagsökningar må nämnas 1,2 miljoner kronor totalt sett till anslagen till statens sinnessjukhus, 0,7 miljon kronor till ombyggnad och utrustning av Spenshults reumatikersjukhus, 1,0 miljon kronor sammanlagt till bidrag till Malmö allmänna sjukhus och till bidrag till Göteborgs stad till driften av för undervisning upplåtta sjukhus, 0,5 miljon kronor till länsstyrelsernas avlöningar samt 0,5 miljon kronor till kostnader för särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av spioneri. Minskningar redovisas för ett flertal anslag bl. a. för bidragsanslaget till vissa byggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund med ca 0,6 miljon kronor och för de båda civilförsvarsanslagen utbildnings- och övningsverksamhet samt engångsanskaffning av materiel med sammanlagt närmare 1 miljon kronor. — *Tolfte huvudtiteln* ökar med 268 miljoner kronor, varav 230 miljoner kronor hänför sig till höjningen av de statsanställdas rörliga tilläggsförmåner samt 38 miljoner kronor till förhandlingsöverenskommelsen rörande ändrad lönegradsplacering för vissa statliga tjänster. Belastningen av ifrågavarande utgifter kommer i huvudsak att falla på vederbörande anslag under de olika huvudtitlarna. — För huvudtiteln *avskrivning av nya kapitalinvesteringar* beräknas ett ökat medelsbehov av 1,3 miljoner kronor.

Såsom av den efterföljande framställningen framgår torde till de här redo-

visade utgiftsökningarna böra läggas ett belopp av ca 150 miljoner kronor utgörande beräknade anslagsöverskridanden för nästkommande budgetår.

Den totala nettoökning i förhållande till statsverkspropositionen, med vilken man sålunda har att räkna, uppgår till ca 588 miljoner kronor.

Ny beräkning av vissa inkomsttitlar.

I statsverkspropositionen utvisade driftbudgetens inkomstsida en summa av 7 865 miljoner kronor, varav 7 348 miljoner kronor hänförde sig till egentliga statsinkomster och 517 miljoner kronor till inkomster av statens kapitalfonder.

Bland de under egentliga statsinkomster ingående skatterna beräknades i statsverkspropositionen skatten å inkomst och förmögenhet m. m. ge 4 200 miljoner kronor. Inkomsttitlarna kupongskatt, arvslottsskatt, gåvoskatt och kvarlåtenskapsskatt, lotterivinstskatt samt omsättnings- och expeditiionsstämplor m. m. upptogs till 4, 65, 32 resp. 60 miljoner kronor. I automobilskattemedel beräknades inflyta 505 miljoner kronor. Tullar och acciser beräknades ge sammanlagt 2 076 miljoner kronor, varav i tullmedel 350 miljoner kronor, varuskatt 225 miljoner kronor, accis å margarin och vissa andra fettvaror 3 miljoner kronor, skatt å kaffe 17 miljoner kronor, tobaksskatt 550 miljoner kronor, skatter på alkoholhaltiga drycker och läskedrycker sammanlagt 841 miljoner kronor, nöjesskatt 45 miljoner kronor samt skatt å elektrisk kraft 45 miljoner kronor. Uppbörden i statens verksamhet samt folkpensionsavgifterna upptogs med 96 resp. 155 miljoner kronor. Under diverse inkomster inflytande medel beräknades till sammanlagt 150 miljoner kronor, varav 45 resp. 82 miljoner kronor i tips- och lotterimedel.

Inkomsterna från statens affärsverksfonder beräknades i statsverkspropositionen till sammanlagt 280 miljoner kronor, varav för postverket 35 miljoner kronor, telegrafverket 50 miljoner kronor, statens vattenfallsverk 75 miljoner kronor och för domänverket 120 miljoner kronor.

I skrivelse den 24 mars 1952 har *riksräkenskapsverket* jämlikt gällande instruktion avlämnat förslag till förnyad beräkning av statsverkets inkomster under de större inkomsttitlarna för budgetåret 1952/53. Vid beräkningens verkställande har ämbetsverket liksom under tidigare år från vederbörande myndigheter införskaffat nya uppgifter rörande de större inkomsttitlarna ävensom vissa speciellt konjunktur känsliga inkomsttitlar. Beträffande de olika inkomsttitlarna har riksräkenskapsverket i huvudsak anfört följande.

Skatt å inkomst och förmögenhet m. m. Den vid varje tidpunkt beräknliga utvecklingen å denna titel äger på grund av källskattesystemet ett nära samband med de antaganden, som kunna göras beträffande inkomstutvecklingen under hela den period beräkningen omfattar. I fråga om fysiska personer gäller detta särskilt i fråga om löneinkomsten, enär variationerna i densamma giva direkt utslag i avseende på den inflytande preliminärskattens storlek. De från och med innevarande års taxering tillämpliga bestäm-

melserna om ränta å kvarstående skatt ha medfört, att förhållandet i högre grad än tidigare blivit detsamma även i fråga om svenska aktiebolag. Dessa bestämmelser kunna förväntas medföra en ökad inbetalning av preliminärskatt under innevarande budgetår och en däremot svarande minskning av den kvarstående skatt, som kommer att inflyta under nästkommande budgetår. Ej minst med hänsyn härtill synes det lämpligt, att utfallet av skattetiteln för budgetåret 1951/52 och beräkningen av titeln för budgetåret 1952/53 bedömas i ett sammanhang.

I sin senast avgivna inkomstberäkning framhöll riksräkenskapsverket, att det ej vore möjligt att bedöma i vilken omfattning då pågående eller väntade avtalsrörelser komme att öka lönesumman. Riksräkenskapsverket ansåg sig dock böra räkna med att den avtalsmässiga lönestegringen skulle bli lägre än under 1951. Ämbetsverket framhöll emellertid, att löneläget vid början av år 1952 komme att ligga vid en högre nivå än genomsnittet för år 1951. Beräkningen grundades på det antagandet, att den under år 1952 utbetalade lönesumman skulle komma att med omkring 12 % överstiga lönesumman för år 1951. Riksräkenskapsverket finner nu sannolikt, att stegringen kommer att bli större än vad sålunda antagits och anser sig här böra utgå från att densamma kommer att röra sig om 17 å 18 %. Även beträffande utvecklingen under våren 1953 har riksräkenskapsverket som följd härav funnit sig böra räkna med någon stegring utöver vad tidigare förutsetts i kalkylen.

Beträffande fysiska personers inkomst av andra förvärvskällor än inkomst av tjänst synes anledning ej föreligga att i detta sammanhang räkna med ändrade antaganden i förhållande till vad som redovisades i den senaste inkomstberäkningen.

Vad beträffar aktiebolagen framhöll riksräkenskapsverket i inkomstberäkningen, att vissa fakta, som komme att påverka vinstsiffrorna för år 1951, vore kända. Ämbetsverket ansåg sig kunna antaga, att det sammanlagda taxerade beloppet för massa- och pappersindustri, gruvor och vissa bruksföretag skulle bli avsevärt högre än för år 1950. Samma antagande gjordes beträffande rederier. Även för övriga bolag förutsattes en icke obetydlig vinstökning. Sammanfattningsvis ansåg sig riksräkenskapsverket kunna göra det antagandet att det totala taxerade beloppet för svenska aktiebolag för verksamhetsåret 1951 skulle komma att stiga med omkring 50 procent. Beträffande utvecklingen under år 1952 lade riksräkenskapsverket till grund för inkomstberäkningen det antagandet att aktiebolagens taxerade inkomster för verksamhetsåret 1952 skulle komma att avsevärt sjunka.

Ehuru det uppenbarligen icke låter sig göra att med någon större grad av säkerhet bedöma taxeringsutfallet, finner riksräkenskapsverket nu sannolikt att den beräknade stegringen av det taxerade beloppet för verksamhetsåret 1951 i fråga om massa- och pappersindustrien skall stanna vid en lägre nivå än vad som antogs i december. Som följd härav skulle skatten å aktiebolagens inkomster under år 1951 kunna förväntas bli omkring 100 miljoner kronor lägre. I fråga om de tidigare gjorda antagandena beträffande inkomstutvecklingen för bolagen under verksamhetsåret 1952 har riksräkenskapsverket icke funnit anledning göra någon ändring.

I decemberberäkningen gjordes det antagandet att bestämmelserna om ränta å kvarstående skatt skulle föranleda aktiebolagen att i avsevärd utsträckning erlägga fyllnadsbetalningar till den preliminärskatt, som i vanlig ordning erlagts under uppbördsåret. Då tiden för verkställande av sådana fyllnadsbetalningar utgår först den 30 april, låter det sig ej göra att nu med större säkerhet bedöma i vilken omfattning möjligheten härtill kommer att utnyttjas, särskilt som man numera även har att räkna med verkningarna

av den skärpta kreditpolitiken. Riksräkenskapsverket har vid denna beräkning utgått från samma antagande som vid decemberberäkningen.

För såväl innevarande som nästkommande budgetår räknades i inkomstberäkningen med att viss skatteuppbörd av mera extraordinärt slag skulle tillföras riksstatstiteln, nämligen sådana förtidsbetalningar av statlig inkomstskatt, som föranledas av avtal med de stora branschorganisationerna inom skogsnäringen. Såvitt nu kan bedömas, kommer också titeln att för innevarande budgetår tillföras det sålunda beräknade beloppet, 150 miljoner kronor. Däremot synas övervägande skäl tala för det sannolika i att det för nästa budgetår beräknade beloppet, 200 miljoner kronor, kommer att i huvudsak bortfalla.

För investeringsskatten, som vid decemberberäkningen förutsattes huvudsakligen komma till uttryck i form av ökade inbetalningar av inkomstskatt, har nu ansetts böra bland inkomsterna å titeln för nästa budgetår upptagas en särskild post av storleksordningen 50 miljoner kronor.

Slutligen bör erinras, att i statsverkspropositionen företogs en uppräkningsåtgärd på 100 miljoner kronor av de av riksräkenskapsverket beräknade inkomsterna å titeln för budgetåret 1952/53 med hänsyn till den av höstriksdagen beslutade investeringsavgiften.

Beträffande de å titeln redovisade utgifterna har riksräkenskapsverket icke funnit anledning göra någon ändring i de tidigare beräkningarna.

Efter de nu gjorda justeringarna skulle inkomsterna å titeln kunna beräknas uppgå för innevarande budgetår till inemot 7 100 miljoner kronor och för nästkommande budgetår till 7 900 miljoner kronor, medan utgifterna skulle utgöra i runt tal 2 600 respektive 3 300 miljoner kronor.

Den behållna inkomsten skulle sålunda uppgå för budgetåret 1951/52 till 4 500 miljoner kronor och för budgetåret 1952/53 till 4 600 miljoner kronor.

Riksräkenskapsverket vill starkt understryka det ovissa i de antaganden, som gjorts i fråga om fyllnadsbetalningar av preliminär skatt för verksamhetsåret 1951. I den mån kvarskatteräntan icke föranleder fyllnadsbetalningar i den utsträckning riksräkenskapsverket här räknat med, sker en motsvarande förskjutning i skatteinkomsten från budgetåret 1951/52 till budgetåret 1952/53. Vilken omfattning en sådan överflyttning kan komma att få, kan icke överblickas förrän första veckan i maj.

Konjunkturskatt. I proposition nr 79 till innevarande års riksdag har framlagts förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952. Skatten har enligt vad i propositionen framhålls överslagsvis beräknats komma att tillföra statsverket ca 150 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket, som finner övervägande skäl tala för att en sådan skatt — i likhet med vad fallet var med krigskonjunkturskatten — bör redovisas å särskild riksstatstitel, har i enlighet med propositionen upptagit konjunkturskatt i denna beräkning med 150 miljoner kronor.

Arvslottsskatt, gåvoskatt och kvarlåtenskapsskatt. I statsverkspropositionen är denna inkomsttitel upptagen till 65 miljoner kronor. Generalpoststyrelsen, som i november 1951 beräknade de totala inkomsterna under titeln i fråga till 56 miljoner kronor, har i skrivelse den 15 mars 1952 efter förnyad beräkning anfört, att titeln numera bör upptagas till förslagsvis 65 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket föreslår, att det i statsverkspropositionen upptagna beloppet, 65 miljoner kronor, får kvarstå oförändrat.

Lotterivinstskatten har i statsverkspropositionen beräknats till 32 miljoner kronor. I sin förnyade beräkning har även generalpoststyrelsen föreslagit detta belopp mot tidigare 30 miljoner kronor. Med hänsyn bland annat till inkomsttillflödet under innevarande budgetår anser riksräkenskapsverket, att titeln i det slutliga riksstatsförslaget bör upptagas med ett till 34 miljoner kronor förhöjt belopp.

Omsättnings- och expeditiönsstämplat. Denna titel beräknades i december 1951 av riksräkenskapsverket till 60 miljoner kronor, vilket belopp även uppförts i statsverkspropositionen. Generalpoststyrelsen, som i sin ursprungliga beräkning uppskattade inkomsterna å titeln till 53 miljoner kronor, anser sig vid förnyad beräkning med utgångspunkt från nu kända uppbördssiffror för innevarande budgetår kunna beräkna uppbörden till högst 60 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket föreslår, att det i statsverkspropositionen uppförda beloppet på titeln bibehålles.

Fordonsskatt. I statsverkspropositionen har denna inkomstitel i avvaktan på det förslag angående motorfordonsskatten, som avsågs senare komma att föreläggas riksdagen, preliminärt beräknats till 180 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket hade i december 1951, under förutsättning av oförändrade skattesatser, föreslagit, att titeln skulle beräknas till 130 miljoner kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknade i skrivelse till riksräkenskapsverket den 7 november 1951, under samma förutsättning beträffande skattesatserna, inkomsterna på titeln till 140 miljoner kronor och har i skrivelse den 7 mars 1952 meddelat, att intet därefter framkommit, som föranleder ändring av denna beräkning. Länsstyrelserna uppskattade i november 1951 fordonsskatten till 118 miljoner kronor och deras förnyade beräkningar ha icke lett till ändring av detta belopp. Med ledning av vad som nu är känt om ökningen av fordonsbeståndet under andra halvåret 1951 och om de faktorer, som kunna beräknas påverka utvecklingen under år 1952, anser riksräkenskapsverket, att de antaganden beträffande fordonsbeståndets tillväxt, vilka lades till grund för verkets beräkning i december 1951, fortfarande kunna godtagas.

Kungl. Maj:t har i proposition nr 114 förelagt riksdagen förslag till vissa höjningar av de för fordonsskatten gällande skattesatserna. Inkomstökningen genom den föreslagna höjningen i beskattningen beräknas i propositionen till omkring 52 miljoner kronor för budgetåret 1952/53. Riksräkenskapsverket föreslår med anledning härav och med hänvisning till det ovan anförda, att titeln fordonsskatt i det slutliga riksstatsförslaget upptages till 180 miljoner kronor eller samma belopp som preliminärt uppförts i statsverkspropositionen.

Bensinskatt. Riksräkenskapsverket föreslog i december 1951, att denna titel skulle beräknas till 325 miljoner kronor, vilket belopp även uppförts i statsverkspropositionen. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknade i november 1951 inkomsterna på ifrågakvarande titel till 360 miljoner kronor och har i skrivelse den 7 mars 1952 meddelat, att styrelsen icke ansett sig ha anledning att frånga sin tidigare beräkning. Enligt generaltullstyrelsens, kontrollstyrelsens och länsstyrelsernas förnyade beräkningar skulle skatten på bensin och motorbrännolja inbringa 321 miljoner kronor, vilket innebär en mindre höjning i förhållande till samma myndigheters uppskattningar i november 1951. Bränslekommissionen har i skrivelse den 15 mars 1952 meddelat, att det enligt dess uppfattning icke föreligger skäl att frånga den av kommissionen tidigare utarbetade prognosen beträffande bensinförbrukningen under budgetåret 1952/53, vilken i stort sett överensstämmer med de antaganden, som lågo till grund för riksräkenskapsverkets decemberberäkning.

Riksräkenskapsverket förordar, att det i statsverkspropositionen upptagna beloppet på 325 miljoner kronor bibehålles.

Tullmedel. Inkomsterna på denna titel har i statsverkspropositionen beräknats till 350 miljoner kronor. Detta belopp hade även föreslagits av generaltullstyrelsen. Den 14 mars 1952 har generaltullstyrelsen meddelat, att styrelsen icke funnit anledning frånga den i november 1951 gjorda beräkning-

en av nettouppbörderna på titeln. Det föreslagna beloppet, 350 miljoner kronor, utgör nettot mellan en beräknad bruttouppebörd på 375 miljoner kronor och restitutioner på 25 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket anser, att generallstyrelsens beräkning bör godtagas. Riksräkenskapsverket föreslår därför, att för ifrågavarande titel bibehålles det i statsverkspropositionen upptagna beloppet.

Varuskatt. I statsverkspropositionen har för denna inkomsttitel upptagits 225 miljoner kronor, vilket belopp även föreslagits av riksräkenskapsverket. Kontrollstyrelsens och generallstyrelsens förnyade beräkningar ge tillsammans ett belopp av 227 miljoner kronor. En viss osäkerhet vidläder beräkningarna av denna titel framför allt på grund av att erfarenheterna hittills äro ringa beträffande effekten av den sänkta skattesatsen på choklad- och konfityrvaror och av skatten vid tillverkning och import av personbilar och motorcyklar m. m. Riksräkenskapsverket anser icke anledning föreligga att ändra det i statsverkspropositionen upptagna beloppet på 225 miljoner kronor för inkomsttiteln varuskatt.

Skatt å kaffe har i statsverkspropositionen upptagits till 17 miljoner kronor. Statens jordbruksnämnd och generallstyrelsen hade beräknat denna inkomsttitel till 17 resp. 16 miljoner kronor. Dessa båda myndigheters förnyade beräkningar innebära, att jordbruksnämnden bibehåller sitt tidigare belopp medan generallstyrelsen höjt sin tidigare beräkning till 17 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket föreslår, att det i statsverkspropositionen upptagna beloppet bibehålles.

Tobaksskatt. Riksräkenskapsverket föreslog i sin inkomstberäkning i december 1951, att för denna titel skulle upptagas ett belopp på 550 miljoner kronor, vilket även uppförts i statsverkspropositionen. Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, som i oktober 1951 beräknade tobaksskatten till 515 miljoner kronor, har i skrivelse den 10 mars 1952 framhållit, att den kraftiga stegringen av omsättningen av tobaksvaror under innevarande budgetår motiverar en uppräknig av det tidigare föreslagna beloppet till 565 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket, som för innevarande budgetår beräknar tobaksskatten till 550 miljoner kronor, föreslår med hänsyn till den fortgående omsättningsökningen, att inkomsttiteln för budgetåret 1952/53 upptages till 575 miljoner kronor. Härvid har icke hänsyn tagits till en eventuell ändring av bestämmelserna om inleverans av tobaksskatten.

Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag har i statsverkspropositionen beräknats till 31 miljoner kronor, vilket belopp även hade föreslagits av kontrollstyrelsen. I skrivelse den 13 mars 1952 har styrelsen föreslagit en höjning med en miljon kronor i förhållande till dess tidigare beräkning. Riksräkenskapsverket föreslår därför, att ifrågavarande titel i det slutliga riksstatsförslaget upptages till 32 miljoner kronor.

Omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker. Denna titel upptogs i statsverkspropositionen till 625 miljoner kronor, vilket belopp även föreslagits av riksräkenskapsverket. Kontrollstyrelsen, som i sin beräkning i november 1951 uppskattat inkomsterna på titeln till 600 miljoner kronor, har i sin förnyade beräkning bibehållit detta belopp. Titeln beräknas av riksräkenskapsverket för innevarande budgetår inbringa 600 miljoner kronor, mot i riksstaten för nämnda budgetår upptagna 560 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket har för budgetåret 1952/53 inte funnit anledning föreslå ändring av det i statsverkspropositionen uppförda beloppet, 625 miljoner kronor.

Omsättnings- och utskänkningsskatt å vin har i statsverkspropositionen beräknats till 40 miljoner kronor. Detta belopp hade även föreslagits av kontrollstyrelsen. Vid sin förnyade beräkning har nämnda myndighet uppskat-

tat dessa inkomster till 45 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket föreslår, att detta belopp upptages i det slutliga riksstatsförslaget.

Maltdrycksskatt. Denna titel beräknades i november 1951 av kontrollstyrelsen till 73 miljoner kronor. Detta belopp föreslogs även av riksräkenskapsverket och finnes uppfört i statsverkspropositionen. Kontrollstyrelsen har i skrivelse den 13 mars 1952 vidhållit sin tidigare beräkning. Inkomsterna på titeln beräknas för innevarande budgetår till 75 miljoner kronor. Enligt riksräkenskapsverkets uppfattning finnes ingen anledning att vänta en nedgång av uppbörderna under påföljande budgetår. Ämbetsverket anser därför, att inkomstiteln i det slutliga riksstatsförslaget bör upptagas till samma belopp, som nu beräknas för innevarande budgetår, eller 75 miljoner kronor.

För *skatt å läskedrycker* beräknade kontrollstyrelsen i november 1951 33 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket föreslog för sin del, att titeln skulle beräknas till 35 miljoner kronor, vilket belopp även upptogs i statsverkspropositionen. Kontrollstyrelsen har vid sin förnyade beräkning uppskattat inkomsterna på titeln till 34 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket finner ej anledning föreslå ändring av det i statsverkspropositionen uppförda beloppet.

Statlig nöjesskatt. Riksräkenskapsverket beräknade i december 1951 denna inkomstitel till 45 miljoner kronor, vilken uppskattning godtagits i statsverkspropositionen. Länsstyrelserna beräknade i november 1951 titeln till 43,8 miljoner kronor, medan deras förnyade uppskattningar upptaga en sammanlagd inkomst av 45,6 miljoner kronor. Inkomsterna på ifrågakvarande titel ha under den hittills gångna delen av innevarande budgetår visat en stigande tendens och beräknas för hela budgetåret till 48 miljoner kronor mot i riksstaten upptagna 40 miljoner kronor. Med hänsyn härtill anser riksräkenskapsverket, att det i statsverkspropositionen upptagna beloppet, 45 miljoner kronor, bör höjas till 50 miljoner kronor.

Skatt å elektrisk kraft. Riksräkenskapsverket beräknade i december 1951 inkomsterna på denna titel till 85 miljoner kronor. Under hänvisning till att förslag till viss ändring av gällande bestämmelser med avseende på skattens uttagande hos förbrukare avsågs senare komma att föreläggas riksdagen upptogs titeln i fråga i statsverkspropositionen till 45 miljoner kronor. Sådant förslag har sedermera framlagts i proposition nr 162, varvid statsverkets inkomster under budgetåret 1952/53 beräknats till 45 miljoner kronor. Inkomsterna på titeln böra i det slutliga riksstatsförslaget upptagas till nämnda belopp.

Inkomst av myntning och justering. I statsverkspropositionen har för denna titel upptagits 3,5 miljoner kronor. För innevarande budgetår beräknas inkomsterna till 4,0 miljoner kronor. Mynt- och justeringsverket har i skrivelse den 3 mars 1952 anfört, att den fortsatta efterfrågan på mynt av lägre valörer jämte de höga metallpriserna synes motivera en nedjustering av det tidigare beräknade inkomstbeloppet till 2,5 miljoner kronor. Då enligt riksräkenskapsverkets mening denna beräkning synes vara väl försiktig, anser ämbetsverket, att det i statsverkspropositionen upptagna beloppet bör kvarstå oförändrat.

Fyr- och båkmedel. Inkomsterna på denna titel upptogs i statsverkspropositionen till 5 miljoner kronor. I proposition nr 134 har emellertid Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen provisorisk höjning av fyr- och båkavgifterna från den 1 juli 1952 på grundval av 1948 års lotskommittés förslag. Enligt lotskommitténs beräkningar skulle höjningen av avgifterna öka statsverkets inkomster till 10 miljoner kronor för helt budgetår. Titeln synes därför i det slutliga riksstatsförslaget böra upptagas till detta belopp.

Lotspenningar. Även i fråga om lotstaxorna föreslås i propositionen nr 134 höjning, vilken enligt lotskommitténs beräkningar i detta fall skulle tillföra statsverket en årlig inkomst av 8,8 miljoner kronor. Titeln synes med anledning härav i det slutliga riksstatsförslaget böra upptagas till 9 miljoner kronor i stället för i statsverkspropositionen beräknade 6 miljoner kronor.

Totalisatormedel. I statsverkspropositionen har denna titel upptagits till 10 miljoner kronor. Lantbruksstyrelsen, som i oktober 1951 beräknade inkomsterna på titeln till 9,3 miljoner kronor, anför i skrivelse den 13 februari 1952, att titeln nu kan beräknas till omkring 11 miljoner kronor. Som skäl härför anföres, att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 december 1951 medgivit att vadhållning med totalisator må äga rum under ett ökat antal dagar under år 1952. Riksräkenskapsverket föreslår med anledning härav, att det i statsverkspropositionen uppförda beloppet höjes till 11 miljoner kronor.

Tipsmedel. I statsverkspropositionen ha inkomsterna å denna titel beräknats till 45 miljoner kronor. Under 1951 ha tipsinsatserna kraftigt stegrats i förhållande till föregående år och titeln beräknas för innevarande budgetår inbringa 48 miljoner kronor. Då ökningen av tipsinsatserna alltjämt fortgår, föreslår riksräkenskapsverket, att det i statsverkspropositionen upptagna beloppet höjes till 50 miljoner kronor.

För *lotterimedlen* beräknades i statsverkspropositionen 82 miljoner kronor. Svenska Penninglotteriet Aktiebolag uppskattade i oktober 1951 ifrågasvarande inkomster till 78 miljoner kronor och har i skrivelse den 22 februari 1952 meddelat, att bolaget icke funnit anledning frånga sina tidigare lämnade uppgifter. För innevarande budgetår beräknas inkomsterna på titeln till 84 miljoner kronor. Med utgångspunkt från det belopp, som beräknas inflyta under innevarande budgetår, föreslår riksräkenskapsverket, att det i statsverkspropositionen upptagna beloppet höjes till 85 miljoner kronor.

Inkomsttiteln *postverket* har i statsverkspropositionen upptagits till 35 miljoner kronor. Denna beräkning byggde bland annat på antagandet om oförändrade taxor samt, vad beträffar lönerna, samma rörliga tillägg som utgått under år 1951. Generalpoststyrelsen har i skrivelse den 7 mars 1952 avgivit förnyad beräkning av inkomsterna på titeln i fråga. Styrelsen föreslår där, att det i statsverkspropositionen upptagna beloppet sänkes till 10 miljoner kronor. Den nya beräkningen bygger bland annat på förutsättningen, att propositionerna nr 60 angående höjning av statstjänstemännens löner m. m., nr 61 angående provisoriskt lönetillägg för tjänstgöring på s. k. obehämlig arbetstid samt nr 107 angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. vinna riksdagens bifall. Å andra sidan har styrelsen vid beräkningen av postverkets inkomster tagit hänsyn till att den i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 mars 1952 hemställt om vissa portohöjningar m. m. Styrelsen har även meddelat, att den har för avsikt att ingå till Kungl. Maj:t med hemställan, att postverkets ersättning för bestyret med skatteuppbörden samt för utbetalning av folkpensioner och allmänna barnbidrag ökas för tiden från och med den 1 januari 1952. Det av generalpoststyrelsen beräknade överskottet på 10 miljoner kronor bygger på förutsättningen att dessa förslag bifallas. Kungl. Maj:t har i proposition nr 160 förelagt riksdagen förslag till vissa portohöjningar m. m., varvid postverkets överskott för budgetåret 1952/53 i händelse av bifall till propositionen uppskattas till 10 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket föreslår, att i det slutliga riksstatsförslaget som inkomst av postverket uppföres 10 miljoner kronor.

Telegrafverket. Inkomsterna på denna inkomstitel ha i statsverkspropositionen beräknats till 50 miljoner kronor. I skrivelse den 15 mars 1952 har telegrafstyrelsen meddelat, att med hänsyn till nu kända löneökningar samt under förutsättning av bifall till av telegrafstyrelsen i anledning därav före-

slagna taxehöjningar det tidigare beräknade överskottet av 50 miljoner kronor kan beräknas komma att sjunka till cirka 35 miljoner kronor. Under åberopande av vad telegrafstyrelsen anfört föreslår riksräkenskapsverket, att det i statsverkspropositionen upptagna beloppet i det slutliga riksstatsförslaget nedräknas till 35 miljoner kronor.

Statens järnvägar. I statsverkspropositionen har för denna inkomsttitel upptagits ett formellt belopp av 100 kronor, då något driftöverskott ej var att påräkna. Järnvägsstyrelsen har i skrivelse den 18 mars 1952 anfört, att sedan nyssnämnda beräkning verkställdes såväl utgifts- som inkomstläget för statens järnvägar radikalt förändrats i jämförelse med de direktiv och antaganden, på vilka denna beräkning grundade sig. De beräknade utgifterna ha påverkats av lönehöjningar samt stegrade priser på råvaror och material för järnvägsdriften. I fråga om avsättningen till värdeminskningsskonto är att räkna med ett 10 miljoner kronor högre belopp än i styrelsens beräkning i december. De redan inträdda och motsebara utgiftsökningarna ha föranlett styrelsen att i skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 februari 1952 framlägga förslag till höjning av befodringsavgifterna på statens järnvägar. Under förutsättning att nyssnämnda förslag om taxehöjning vinner Kungl. Maj:ts bifall, har järnvägsstyrelsen för budgetåret 1952/53 beräknat ett överskott av 7 miljoner kronor. Styrelsen framhåller emellertid, att detta belopp är mycket obetydligt i förhållande till omslutningen och de osäkerhetsmarginaler som kalkylen innehåller. Med hänsyn härtill saknas enligt järnvägsstyrelsens mening skäl att nu räkna med större överskott från statens järnvägar än det formella belopp, som upptagits i årets statsverksproposition.

Riksräkenskapsverket får med anledning av vad järnvägsstyrelsen sålunda anfört föreslå, att även i det slutliga riksstatsförslaget upptages ett formellt belopp. Detta bör emellertid, då visst driftöverskott av statens järnvägars rörelse likväl kan förväntas även om någon inleverans av överskottsmedel icke nu beräknas ske under budgetåret 1952/53, upptagas till 1 miljon kronor.

Statens vattenfallsverk. Denna titel är i statsverkspropositionen upptagen till 75 miljoner kronor. Vattenfallsstyrelsen hade beräknat inkomsterna på titeln till 60 miljoner kronor, varvid räknats med en extra avsättning till värdeminskningsskonto på 15 miljoner kronor. Riksräkenskapsverket, som ifrågasatte huruvida sådan extra avsättning erfordrades, föreslog i sin inkomstberäkning, att titeln skulle beräknas till 75 miljoner kronor, vilket belopp även godtogs i statsverkspropositionen. I skrivelse den 6 mars 1952 har vattenfallsstyrelsen inkommit med förnyad beräkning. Styrelsen vidhåller härvid, att nämnda extra avsättning är av behovet påkallad i avvaktan på nya direktiv beträffande principerna för avsättning till värdeminskningsskonto. Styrelsen anför emellertid även, att dess tidigare beräkning av det leveransbara överskottet grundade sig på förutsättningen, att den av styrelsen begärda ökningen av den rörliga krediten hos riksgäldskontoret med 15 miljoner kronor med verkan under innevarande budgetår eller alternativt anslag på tilläggsstat till inventarier m. m. med samma belopp skulle beviljas. Med anledning av att i årets statsverksproposition föreslagits, att ett anslag för ändamålet på 15 miljoner kronor ställes till vattenfallsstyrelsens förfogande först under budgetåret 1952/53, anför vattenfallsstyrelsen vidare, att härigenom inleveransen av överskottsmedel under nämnda budgetår torde kunna ökas med 15 miljoner kronor jämfört med tidigare beräkning. Vattenfallsstyrelsen anser därför, att det i riksstatsförslaget upptagna beloppet 75 miljoner kronor för statens vattenfallsverks driftöverskott bör bibehållas.

Riksräkenskapsverket, som beträffande den ifrågasatta extra avsättning-

en till värdeminskningskonto inte funnit anledning frångå sin tidigare ståndpunkt, godtager i övrigt vattenfallsstyrelsens beräkning och föreslår därför, att ifrågavarande inkomsttitel i det slutliga riksstatsförslaget upptages till 90 miljoner kronor.

Domänverket. I statsverkspropositionen beräknades inkomsterna på denna titel till 120 miljoner kronor. I skrivelse den 13 mars 1952 med förnyad beräkning anför domänstyrelsen, att den med hänsyn bland annat till det prisfall på skogsprodukter, som inträffat sedan den tidigare beräkningen utfördes, samt till inträdda lönestegringar numera anser sig böra uppskatta utfallet av rörelsen för 1952 till omkring 100 miljoner kronor. På grund härav får riksräkenskapsverket förorda, att inkomsttiteln i det slutliga riksstatsförslaget uppföres med 100 miljoner kronor.

Riksräkenskapsverket har slutligen framhållit, att de nu verkställda beräkningarna liksom den tidigare inkomstberäkningen är grundad på förutsättningarna, att det allmänna utrikespolitiska läget förblir i stort sett detsamma som för närvarande samt att den ekonomiska utvecklingen icke störes genom mera omfattande arbetskonflikter.

Departementschefen.

Den internationella ekonomiska utvecklingen har under de första månaderna av innevarande år på viktiga områden kännetecknats av tendenser till konjunkturavmattning, som framför allt tagit sig uttryck i vikande priser på råvarumarknaderna. Prisfallet har varit särskilt framträdande i fråga om konsumtionsråvarorna, där det återspeglar den begränsning i köparnas efterfrågan, som gjort sig gällande i flertalet länder. I motsats till vad som i stort sett gällde för föregående år, har prisfallet nu visat ansatser till att sprida sig även till metallområdet. Det förefaller som om man tidigare överskattat den brist på metaller, som väntades komma att göra sig gällande under upprustningsperioden.

Med hänsyn till den omsvängning, som sålunda synes på väg i det ekonomiska läget i utlandet, är det av särskilt intresse att söka bedöma den fortsatta utvecklingen. Bakgrunden för denna har analyserats i en rapport från konjunkturinstitutet, Konjunkturläget våren 1952, som i dagarna utkommer. Med utgångspunkt från denna vill jag anföra följande.

Av särskild betydelse för den internationella prisutvecklingen är vad som händer i Förenta staterna. Den relativa stabilisering, som kännetecknat det amerikanska konjunkturläget under det senaste året, sammanhänger med att den omfattande, ehuru i förhållande till tidigare planer något försenade, upprustningen balanserats dels av en inskränkning av vissa investeringar, särskilt bostadsbyggandet, dels av en stark återhållsamhet i inköpen från konsumenternas sida och i samband därmed en betydande ökning av det enskilda sparandet. Till en del kan detta senare utgöra en reaktion efter hamstringen under köprushen efter Koreakonfliktens utbrott. Man bör emellertid icke utesluta möjligheten att detta kan vara ett uttryck för en mera bestående förändring, sammanhängande med att en viss mättnad nåtts på olika konsumtionsområden.

Även om läget varit förvånande stabilt under det senaste året, rymmer den fortsatta utvecklingen risker såväl för inflation som för en konjunkturförsämring. Skulle det internationella politiska läget ytterligare skärpas, kan upprustningen komma att forceras och konsumenterna ånyo börja frukta stegrade priser. I så fall kan de inflationistiska tendenserna lätt flamma upp, eftersom allmänhetens likvida tillgångar efter det senaste årets ökade sparande är betydande och handelns lagerhållning för närvarande ganska måttlig. Å andra sidan har den senaste tidens prisutveckling tolkats som inledningen till en mera allvarlig konjunkturförsämring. En viss måttnad av olika konsumtions- och investeringsbehov kan ha nåtts efter kriget. Förväntningar om ett kommande prisfall påverkar också den aktuella köplusten. Emellertid motverkas de depressiva tendenserna för närvarande av de stora och alltjämt växande rustningsutgifterna. Konjunkturinstitutet pekar även på en rad andra omständigheter, som är ägnade att motverka en bestående konjunkturförsämring. Konsumenterna har stora likvida tillgångar, som kan komma att lockas fram. Handeln har en måttlig lagerhållning och kan efter hand finna sig föranledd att öka sina inköp. Statsmakterna är beredda att med stödåtgärder förhindra större prisfall på jordbruksprodukter. Kreditsystemet präglas av större sundhet än före 1920 och 1929 års kriser. Under upprustningen sker nu en ackumulering av investeringsbehov, som kommer att tränga sig fram senare i tiden.

Även i andra länder synes en viss konjunkturavmattning vara på väg. Konsumenternas efterfrågan på sådana varaktiga varor som kläder och skodon synes i nästan alla länder ha nått en viss måttnad. Även på andra områden har efterfrågan bromsats upp, delvis i samband med en åtstramning av kreditpolitiken. Den snabba ökningen i produktionen under efterkrigstiden synes nu hålla på att sakta av eller helt upphöra. Samtidigt härmed gör sig dock alltjämt vissa inflationistiska tendenser på flera håll gällande. I Frankrike bereder det uppenbarligen särskilda svårigheter att komma till rätta med dessa. Även i Storbritannien synes problemet alltjämt vara en alltför stor efterfrågan i förhållande till tillgängliga resurser, ett problem som skärpts både på grund av upprustningen och på grund av vissa internationella svårigheter.

Såväl Frankrike som Storbritannien har under det senaste året råkat i betalningssvårigheter gentemot andra länder. Råvaruprisfallet minskar även inkomsterna för med dessa länder förenade utomeuropeiska områden. Både Frankrike och Storbritannien har sett sig nödsakade att återinföra och skärpa sina importrestriktioner och liknande steg har tagits även av andra länder tillhörande sterlingområdet.

Detta har även medfört en belastning på det europeiska ekonomiska samarbetet. Underlättandet av handeln och betalningarna inom Västeuropa genom tillkomsten av den europeiska betalningsunionen och handelns liberalisering medförde på kort tid ett starkt uppsving i den intereuropeiska handeln. Genom de nya betalningssvårigheterna och handelsrestriktionerna har denna utveckling bromsats upp och en viss minskning av handeln skett. Även

i detta läge behåller samarbetet emellertid sitt värde. Det är sålunda ägnat att underlätta den ömsesidiga anpassning, som situationen kräver, och kan därigenom förhindra en sådan spridning av importrestriktioner och därmed ytterligare inskränkning av handelsutbytet, som eljest lätt skulle kunna inträffa och som också inträffade under mellankrigstiden.

Den avmattning i konjunkturutvecklingen, som kunnat spåras, har först givit sig tillkänna i fråga om råvarupriserna. Man får räkna med att den efter hand också kommer att framträda i form av en skärpning av konkurrensen också på andra områden, som för övrigt redan skett i fråga om textilvaror. Även om omsvängningen inte skulle gå särskilt långt, kan den likväl få vittgående konsekvenser på betalningsläget för olika länder. Skärpt dollarbrist och ökade betalningssvårigheter för sterlingområdet har redan framträtt.

Det ekonomiska läget inom landet. Innan jag i det följande övergår till de inhemska konjunkturutsikterna vill jag här dröja vid den sida av *utvecklingen under fjolåret*, som tilldragit sig den största uppmärksamheten i de ekonomiska diskussionerna, nämligen den synnerligen starka prisuppgången. I konjunkturinstitutets förutnämnda rapport åberopas en undersökning av priskontrollnämnden rörande den roll som olika faktorer spelat för förändringarna av levnadskostnaderna under tiden december 1950—december 1951. Den totala levnadskostnadsstegringen under denna tid utgjorde enligt socialstyrelsens index 19,3 procent. Följande sammanställning utvisar, hur denna stegring enligt priskontrollnämndens beräkningar fördelar sig på olika orsaksfaktorer.

	Procent
Importprisstegring	5,7
Höjda exportprisens genomslag på hemmamarknaden	2,5
Lantarbetarlöner och jordbrukarinkomster	4,1
Övriga löner	4,0
Devalveringssubventioners avveckling	0,8
Jordbrukssubventioners avveckling	0,6
Indirekta skatter	0,7
Övrigt	0,9
<hr style="width: 20%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> Total prisstegring 19,3	

Av priskontrollnämndens undersökning framgår, att förskjutningen av levnadskostnadsnivån under 1951 praktiskt taget restlöst låter sig förklara som en från primära förändringar på kostnadssidan framdriven prisstegring. Inflytandena via utrikeshandeln å ena sidan och de höjda lönerna och jordbrukarinkomsterna å andra sidan har vägt lika tungt såsom prisuppdrivande faktorer. Tillsammans betyder de 16,3 procent av den totala prisstegringen på 19,3 procent. Subventionsavvecklingen och vissa höjda indirekta skatter svarar vidare för tillsammans 2,1 procents prisstegring. Resultaten

av nämndens undersökning bekräftar den uppfattning som jag redan på hösten 1951 framförde i samband med framläggandet av programmet för den ekonomiska politiken i proposition nr 220 till 1951 års riksdag, nämligen att verkningarna på prisnivån av den internationella prisutvecklingen och lönehöjningarna visserligen blivit större än vad man från början hade anledning räkna med, men att den inträdda priskörningen likväl kunnat begränsas till en av primära förskjutningar på kostnadssidan betingad prisstegring, som icke i sin tur gett upphov till sekundära prisrörelser av intern inflationistisk karaktär.

Den anpassningsprocess på pris- och löneområdet som genomfördes under 1951 har varit betydande och kan otvivelaktigt ha medfört svårigheter för vissa samhällsgrupper. Såsom jag vid upprepade tillfällen framhållit, torde emellertid prisanpassningen i rådande läge få anses ha varit oundviklig. Av särskild vikt vid bedömningen av konsekvenserna av den utveckling som sålunda ägt rum är att i möjligaste mån få klarlagt, huruvida den under inflytande av olika kostnadsfaktorer inträdda förskjutningen i prisnivån inneburit att vår internationella konkurrensförmåga försvagats. En dylik utveckling skulle nämligen vara ytterst allvarlig. I syfte att belysa denna frågeställning har vissa undersökningar rörande priskörningarna under de senaste åren i olika länder verkställts inom konjunkturinstitutet, vilka redovisas i institutets rapport och som synes mig vara av stort intresse. Jag torde därför få i korthet redogöra för undersökningarnas resultat.

Konjunkturinstitutet framhåller, att man i stort sett med hänsyn till prisutvecklingen sedan 1948 kan indela länderna i tre grupper. Ett mindre antal länder har haft en inflation som inte helt kunnat behärskas. Av europeiska länder gäller detta Österrike, Island och Frankrike. I en andra grupp befinner sig flertalet länder i sterlingområdet ävensom de skandinaviska staterna och Nederländerna. Levnadskostnadsstegringen uppgår i dessa länder till omkring 25 procent sedan 1948. Sverige befinner sig ungefär mitt i denna grupp. Till en tredje grupp hör Förenta staterna och av europeiska länder främst Schweiz, Västtyskland, Italien och Belgien med en levnadskostnadsstegring av 0—10 procent. Redan av denna uppräknings framgång, anför institutet, att devalveringarna hösten 1949 som naturligt är varit av största betydelse; den andra gruppen innesluter i huvudsak de länder som devalverade med omkring 30 procent i september 1949, medan den tredje gruppen innefattar dem som inte devalverade eller devalverade mindre än sterlinggruppen. Dessa samband belyses ytterligare i en i institutets rapport intagen tabellarisk sammanställning av uppgifter rörande utvecklingen av partipriser, levnadskostnader och arbetslöner sedan 1948 i åtta länder med olika grad av devalvering. Länderna är Sverige, England, Frankrike, Tyskland, Belgien, Italien, Schweiz och U. S. A. Denna tabell visar tydligt, att partipriserna stigit mest i de länder som företog den största devalveringen. Omräknas indextalen med hänsyn till devalveringen, finner man att den genomsnittliga partiprisstegringen, uttryckt i dollar, varit av praktiskt taget samma storlek i sex av de medtagna länderna: Sverige, England, Tyskland, Belgien,

Schweiz och U. S. A. Endast Frankrike har en betydligt större prisstegring och Italien en mindre. De genom devalveringarna hösten 1949 uppnådda skillnaderna har sålunda, framhåller institutet, numera praktiskt taget helt utjämnats.

Jämförelsen beträffande levnadskostnadernas utveckling visar tendenser i samma riktning. Bortsett från inflationslandet Frankrike är stegringen i respektive lands valuta störst i de länder som gick längst i devalvering, England och Sverige. Vid en omräkning till dollar blir ordningsföljden omkastad. Vid en jämförelse med Schweiz och Förenta staterna visar sig den omedelbara devalveringseffekten för England och Sverige kvarstå åtminstone till omkring hälften. Vid jämförelse med Västtyskland har den redan praktiskt taget helt och med Belgien till större delen utjämnats.

Alla de medtagna länderna utom Schweiz visar vidare en rätt betydande nominell lönestegring sedan 1948. Denna stegring är störst i Sverige, särskilt om hänsyn också togs till innevarande års avtalsuppgörelser.

Vad produktivitsutvecklingen beträffar anför institutet, att det förefaller sannolikt att produktiviteten stigit i ungefär samma utsträckning i länder som Sverige, England, Schweiz och Förenta staterna. Efter valuta-reformen 1948 har en stark produktivitsstegring ägt rum i Västtyskland.

Konjunkturinstitutet framhåller till sist, att slutsatsen av den gjorda analysen närmast synes vara den att den relativa sänkning av pris- och arbetskostnadsnivån som devalveringen hösten 1949 innebar för de länder som devalverade kraftigt i förhållande till dem med mindre eller ingen devalvering numera till betydande del utjämnats. För Sveriges vidkommande kvarstod dock vid början av innevarande år en relativ arbetskostnadssänkning i förhållande till länder som Belgien, Italien och Schweiz av storleksordningen 10—15 procent, men denna torde praktiskt taget ha eliminerats genom årets avtalsrörelser.

Utsikterna för *den ekonomiska utvecklingen inom landet under återstoden av året* belyses genom den av nationalbudgetdelegationen planerligt framlagda reviderade nationalbudgeten för år 1952, vilken torde få fogas såsom bihang till detta protokoll (*Bihang C*). En viss förskjutning i det allmänna konjunkturläget har inträffat sedan den preliminära nationalbudgeten uppgjordes vid årsskiftet. De krafter, som verkar i riktning mot en ytterligare tillspetsning av överkonjunkturen, har avtagit i styrka, samtidigt som avmattningstendenserna på vissa områden accentuerats. Utvecklingen i detta hänseende på den internationella konjunkturons område har jag redan berört i det föregående. För Sveriges del synes man, så långt det går att döma av hittills kända faktorer, under året få räkna med en tämligen entydig påverkan i konjunkturdämpande riktning från utlandet. En reservation måste dock göras beträffande riskerna för att den gradvis ökande upprustningen ånyo kan stegra efterfrågetrycket och därigenom åter förstärka de inflationistiska tendenserna. Inom landet har den inflationsbekämpande politiken nu nått full effektivitet. Såsom en ny faktor har sedan årsskiftet tillkommit överens-

kommelsen mellan riksbanken och kreditinstituten angående en skärpt kreditbegränsning. Denna aktivisering av kreditpolitiken har på kort tid satt spår i hela det ekonomiska livet. Genom samspelet av de inhemska stabiliseringsåtgärderna och de konjunkturdämpande impulserna utifrån har den svenska överkonjunkturen på vida områden brutits. Det är emellertid ännu för tidigt att avgöra, om den ernådda konjunkturdämpningen är av tillfällig art eller uttryck för en djupgående balansförbättring som kan väntas bli bestående även om den ekonomiska politiken uppmjukas. För närvarande har dock balansen på både varu- och arbetsmarknaden förbättrats.

Samtidigt som expansionstendenserna i den svenska ekonomien nedtonats, har problematiken i utvecklingen fått en i viss mån annan karaktär än under de närmast föregående åren. Tidigare var frågeställningen huvudsakligen, hur fördelningen skulle ske av de resurser, som framkom vid ett maximalt utnyttjande av landets produktionskapacitet. Nu är det också i hög grad fråga om att bedöma, i vilken utsträckning de tillgängliga produktionsfaktorerna i landet kommer att tagas i anspråk. I och med att efterfrågan i samhället bringas att krympa genom de olika stabiliseringsåtgärderna av köpkraftsbegränsande natur, träder avsättningsförhållandena i förgrunden. Den vikande avsättningen medför, att *p r o d u k t i o n e n* i landet tenderar att växa långsammare än som från tekniska och kapacitetsmässiga utgångspunkter skulle vara möjligt. Av denna anledning har nationalbudgetdelegationen ansett nödvändigt att nedjustera beräkningen av produktionsökningen i industrien under år 1952 till en procent mot två procent i den preliminära budgeten. Vidare medför den nu beslutade omläggningen av jordbrukets produktionsinriktning, att produktionsvolymen i denna sektor under kalenderåret 1952 vid normal skörd kommer att bli oförändrad i förhållande till fjolåret, medan man vid årsskiftet förutsåg en produktionsstegring med tre procent. Närmast av dessa skäl har nationalbudgetdelegationen ansett sig böra sänka uppskattningen av den totala produktionsökningen från 1 100 miljoner kronor enligt årsskiftets kalkyler till 800 miljoner kronor. Jag vill understryka, att detta icke är ett uttryck för en försämrad produktionsförmåga i det svenska folkhushållet. Produktionsförutsättningarna har tvärtom förbättrats genom den ökade balans mellan tillgång och efterfrågan som uppstått på arbetsmarknaden. Överrörligheten och frånvarofrekvensen har nedgått, och det finnes nu större förutsättningar än förut för de effektivt arbetande företagen att fylla sitt behov av arbetskraft.

I det rådande läget är det av största vikt, att den friställda *a r b e t s k r a f t e n* genom en aktiv arbetsmarknadspolitik överföres till andra sysselsättningsområden. Hittills har detta också i stort sett lyckats. Sysselsättningen har därför allttjämt varit hög, genomsnittligt sett. Fackförbundens arbetslöshetsprocent låg i januari rentav något lägre än för ett år sedan, nämligen 2,5 mot 2,7 i fjol. I februari var procenttalet 2,6 mot 2,4 förra året. I syfte att få hållpunkter för en bedömning av utvecklingen under resten av året har arbetsmarknadsstyrelsen på nationalbudgetdelegationens anmodan i början av april verkställt en enkät hos de lokala arbetsförmedlingsorganen angående läget i de skilda branscherna. Även om blickfältet måste bli relativt kort för

en enskild företagare eller branschman, när det gäller att bedöma det framtida sysselsättningsläget, varför dylika enkäter endast kan tillmätas ett begränsat värde, synes det av denna undersökning kunna slutas, att utslagen i nedåtgående riktning på arbetsmarknaden ännu är tämligen begränsade och ingalunda ger fog för spekulationer om en allvarlig sysselsättningskris.

Beträffande utrikeshandeln har överbägandena i samband med revideringen av nationalbudgeten lett fram till nya uppskattningar i fråga om både export och import. För exportens vidkommande förutser numera handels- och industrikommissionen en volymmässig nedgång med åtta procent under kalenderåret 1952 i förhållande till 1951 års nivå. Importvolymen beräknas minska med fyra procent i förhållande till fjolåret. Den väsentligaste revideringen av utrikeshandelskalkylerna hänför sig emellertid till prisantagandena. I den preliminära budgeten baserades dessa på förhållandena vid nyinköp i oktober—november 1951. Utgångspunkten för de reviderade uppskattningarna har varit, att de priser som gällt vid nyinköp, respektive nyförsäljningar under februari—mars 1952 gäller för återstoden av året. Med dessa antaganden skulle exportvärdet för hela år 1952 komma att uppgå till 8 750 miljoner kronor mot 9 207 miljoner kronor i fjol, en minskning med i runt tal 500 miljoner kronor. Importvärdet skulle vid den förutsatta prisutvecklingen uppgå till cirka 9 200 miljoner kronor, eller ungefär detsamma som i fjol, då värdet var 9 189 miljoner kronor. Innebörden av prisantagandena är, att landets bytesförhållande gentemot utlandet under kalenderåret 1952 skulle försämrats med cirka två procent i förhållande till förra året. Härvid skulle det inhemska försörjningsutrymmet reduceras med omkring 200 miljoner kronor.

De nya beräkningarna resulterar i ett överskott av cirka 400 miljoner kronor i bytesbalansen för år 1952, såsom framgår av nedanstående sammanställning:

	(Milj. kr.)
Export	+ 8 750
Sjöfartsnetto	+ 900
Övriga osynliga betalningar	— 100
Import	— 9 210
	<hr/>
	Saldo + 340

Då transaktionerna över kapitalbalansen beräknas ge ett underskott om cirka 90 miljoner kronor under året, skulle valutareserven öka med cirka 250 miljoner kronor, under förutsättning att några förskjutningar i strömmen av för- och efterskottsbetalningar icke inträffar. Emellertid föreligger otvivelaktigt risker för att exportpriserna i fortsättningen skall falla snabbare än importpriserna. Med tanke på dessa risker och de stora osäkerhetsmomenten över huvud taget i kalkylerna har nationalbudgetdelegationen för sin del icke velat förutsätta att den framräknade påfyllningen av valutareserven under rådande förutsättningar kommer till stånd. I den reviderade nationalbudgeten utgår man därför från att valutareserven praktiskt taget kommer att bli oförändrad under år 1952.

Valutareserven

(Milj. kr.)

	31/12 1950	31/3 1951	30/6 1951	30/9 1951	31/12 1951	31/3 1952
<i>Den centrala valutareserven:</i>						
Guld	+ 466	+ 588	+ 666	+ 664	+ 690	+ 687
Dollar	+ 493	+ 443	+ 377	+ 348	+ 217	+ 110
Guld och dollar under EPU-överenskommelsen.....	—	—	—	—	+ 166	+ 497
EPU-valutor.....	+ 310	+ 148	+ 94	+ 336	+ 1 021	+ 1 020
Övriga valutor	— 115	— 130	+ 5	+ 143	+ 284	+ 99
Summa	+ 1 154	+ 1 049	+ 1 142	+ 1 491	+ 2 378	+ 2 413
Affärsbankernas valutabehållning.....	— 48	— 205	— 232	— 195	— 226	— 110
Summa totalt	+ 1 106	+ 844	+ 910	+ 1 296	+ 2 152	+ 2 303

På investeringsområdet väntas kreditåtstramningen och övriga ekonomiskt-politiska ingripanden i stabiliseringssyfte samt den allmänna konjunkturavmattningen försvaga investeringsviljan jämfört med vad som kunde bedömas vid årsskiftet. Vid revideringen av nationalbudgeten har därför den samlade ökningen av investeringsvolymen under år 1952 nedjusterats till fyra procent mot fem procent i den preliminära budgeten. För den privata sektorn förutses en minskning av investeringsvolymen med cirka 50 miljoner kronor. Ökningen faller därför helt på staten och kommunerna, vilka enligt uppskattningarna kommer att visa en stegring av investeringarna med sammanlagt omkring 500 miljoner kronor. För den tillståndsberoende byggnads- och anläggningsverksamheten ingår i prognosen oförändrade beräkningar, som utfördes i samband med upprättandet av 1952 års investeringsbudget. Dessa innebär en tillväxt av den tillståndsberoende byggnadsverksamheten med fem procent i förhållande till fjolåret. Tillgången på byggnadsarbetare är här alltjämt den trånga sektorn. Konjunkturdämpningen på övriga områden kan dock komma att gradvis öka tillgången på byggnadsarbetare och därigenom skapa gynnsammare betingelser för den fortsatta utvecklingen beträffande investeringarna.

Att döma av de uppskattningar, som nu kan företagas, sedan löneförhandlingarna i stort sett slutförts, skulle den privata konsumtionen under året komma att växa i samma takt som investeringarna, nämligen med fyra procent, volymmässigt räknat. Resultatet av de träffade löneuppgörelserna i förening med löneglidning och förskjutning mot höglönegrupper beräknas innebära en upplyftning av den genomsnittliga lönenivån under 1952 (årsmedeltalet) med cirka 17 procent i förhållande till medelnivån under år 1951. Under förutsättning av en parallell utveckling i andra inkomstgrupper skulle i enlighet härmed den totala inkomstsumman för fysiska

personer komma att öka med i runt tal 4 500 miljoner kronor. Härifrån bortgår genom marginalbeskattningen o. d. omkring 1 500 miljoner kronor. Det personliga sparandet antages stiga med 400 miljoner kronor. Slutligen reduceras det reala värdet av inkomstökningen genom den förskjutning av konsumtionsprisnivån som uppkommer mellan år 1951 och år 1952. Med utgångspunkt från de kostnadsstegringar, som är kända eller kan förutses, har nationalbudgetdelegationen antagit, att konsumtionsprisnivån under år 1952 (årsmedeltalet) kommer att ligga omkring åtta procent över 1951 års medelnivå. Detta antagande, som givetvis icke är någon prognos beträffande den faktiska prisutvecklingen, utan en rent kalkylmässig hjälpkonstruktion, motsvarar en köpkraftsreduktion av cirka 1 800 miljoner kronor. I ökad real konsumtionsefterfrågan skulle enligt dessa kalkyler följaktligen återstå 800 miljoner kronor.

I fråga om den offentliga konsumtionen har någon revidering av de preliminära budgetsiffrorna icke verkställts. Beträffande lagren antages en mindre ökning — av storleksordningen 200 miljoner kronor jämfört med omkring 1 400 miljoner kronor år 1951 — komma till stånd innevarande år. På konsumtionsvaruområdet strävar man att nedbringa lagren, men häremot får ställas fortsatt lageruppyggnad på andra håll.

De nu redovisade beräkningarna i den reviderade nationalbudgeten ger, om de sammanställs, följande resultat:

Förändringar på tillgångssidan

	Milj. kr.
Bruttonationalprodukt	+ 800
Import	— 400
Summa	+ 400

Förändringar på användningssidan

Privata bruttoinvesteringar	— 50
Offentliga bruttoinvesteringar	+ 500
Lagerökning	— 1 230
Export av varor och tjänster	— 800
Privat konsumtion	
Inkomstökning för fysiska personer	+ 4 500
Beskattning	— 1 500
Sparande	— 400
Prisstegring	— 1 800
Offentlig konsumtion	+ 200
Summa	— 580
Efterfrågeunderskott	980

Enligt sammanställningen skulle alltså ett efterfrågeunderskott av storleksordningen en miljard kronor föreligga under år 1952. Detta motsvarar cirka två procent av den beräknade samlade tillgången på varor och tjänster i samhället. I det totala sammanhanget är alltså efterfrågeunderskottet av relativt blygsam storleksordning. Det framstår närmast såsom ett uttryck för den nedtoning av konjunkturen som eftersträvas för att åstadkomma ökad stabilitet på arbetsmarknaden och förstärkt hållfasthet mot prisstegringstendenserna. Nationalbudgetens kalkyler kan därför icke tagas till intäkt för ett krav på att den nu förda stabiliseringspolitiken för närvarande borde uppmjukas. Resultatet av kalkylerna får i stället närmast anses aktualisera behovet av en effektiv arbetsmarknadspolitik i syfte att underlätta arbetskraftens överföring från stagnerande delar av näringslivet till områden med fortsatta expansionsmöjligheter.

För den framtid som nu med någon grad av säkerhet kan överblickas synes den fortsatta utvecklingen i vårt land på ett mera avgörande sätt än tidigare komma att vara beroende av våra egna åtgöranden. Alltjämt föreligger risker för en inhemsk pris- och kostnadsstegringskonjunktur av inflationistisk natur. Det måste därför, såsom jag framhöll i samband med förslaget till förordning om tillfällig begränsning av rätten till fri avskrivning (prop. nr 200), bli en huvuduppgift för den närmaste tidens ekonomiska politik att effektivt förhindra uppkomsten av interna inflationsskapande krafter och att uppnå en ny ekonomisk stabilitet. En stram ekonomisk politik måste sålunda alltjämt föras och det kan enligt min mening i rådande läge icke ifrågakomma annat än att konsekvent fullfölja det program för stabilisering av penningvärdet som uppställts.

Jag får i detta hänseende i första hand erinra om de *riktlinjer för statsmaktens ekonomiska politik* som framlades i det s. k. 8-punktsprogrammet hösten 1951 i samband med framläggandet av propositionen med förslag till förordning om investeringsavgift. Den förda politiken har haft två huvudsyften. I första hand har den inriktats på att motverka vinst- och investeringskonjunkturen inom näringslivet och begränsa dess inflationistiska verkningar. I detta syfte ingår i politiken sådana element som byggnadsreglering, åtgärder inom skattelagstiftningen, prisutjämningsavgifter och kreditbegränsande penningpolitik. Strävandena har vidare gått ut på att så begränsa det allmännas anspråk att de hålles inom ramen för våra tillgängliga resurser och därigenom icke bidrager till ett inflationistiskt tryck. Bedrivandet av en aktiv finanspolitik har i detta hänseende ingått som ett ytterst betydelsefullt led.

Två förutsättningar har emellertid gällt för att det uppställda ekonomiska programmet skulle kunna genomföras framgångsrikt. Det första villkoret är att inga betydande prisstegringsimpulser utomlands påverkar den svenska ekonomien. Under det gångna året har det prisuppdrivande trycket utifrån varit en huvudfaktor i den interna prisbildningen. För återstoden av innevarande år kan man emellertid enligt nationalbudgetdelegationen snarare räkna med en påverkan i konjunkturdämpande riktning från utlandet. Ris-

kerna har i varje fall minskat för att utvecklingen av världsmarknadspriserna skall komma att förorsaka en ytterligare uppdrivning av den svenska prisnivån.

Den andra huvudförutsättningen för att det ekonomiska programmet skulle få åsyftad verkan har varit att löne- och inkomstspråken hålles inom en måttlig ram och ej realiseras i sådan omfattning att de framkallar mera betydande genomslag på prisnivån. Löne- och inkomstjusteringarna under innevarande år är nu i huvudsak slutförda. Det kan konstateras att den konsumtionsökning som enligt företagna uppskattningar kan väntas följa av årets löne- och övriga inkomstökningar håller sig inom ramen för det »ofördelade disponibla utrymme» som angetts i den preliminära nationalbudgeten. Ett av skälen härtill är givetvis att en viss prisstegring samtidigt ägt rum, varigenom de kvarstående, för konsumtion disponibla inkomstökningarna ej blivit större än att de kan rymmas inom befintliga reala tillgångar.

De riktlinjer som upptagits i det tidigare omnämnda 8-punktsprogrammet utgör alltså det sammanfattande handlingsprogrammet för regeringens inflationsbekämpande politik. I finansplanen till årets statsverksproposition inskränkte jag mig till att framlägga vissa kompletterande synpunkter på de olika elementen i den ekonomiska politiken och att ange på vad sätt det dåvarande läget gjorde en ytterligare utbyggnad av den förda politiken påkallad. Det var i huvudsak två punkter — bortsett från behandlingen av budgetläget — som jag mera ingående uppehöll mig vid i finansplanen, nämligen dels frågan om en konjunkturskatt för år 1951, dels frågan om penningpolitikens fortsatta utformning.

Förslag har sedermera framlagts för riksdagen om en särskild beskattning av de extraordinära konjunkturvinster som uppkommit under år 1951. Beträffande den närmare motiveringen för förslaget torde jag här kunna inskränka mig till att hänvisa till propositionen. Denna har numera med vissa jämkningar godkänts av riksdagen.

Vidare torde jag i detta sammanhang få erinra om att — såsom i det föregående antytts — förslag nyligen framlagts för riksdagen rörande tillfällig inskränkning i den fria avskrivningsrätten för beskattningsåren 1952 och 1953. Då jag ansett en begränsning av möjligheterna för företagare att vidtaga vinstreglerande dispositioner i syfte att erhålla anstånd med beskattningen av vinstmedel vara av väsentlig betydelse för uppnående av en konsekvent genomförd kredit- och investeringsbegränsning har starka skäl synts mig tala för ett genomförande av åtgärder i angivet syfte. Denna min uppfattning grundas även därå att de föreslagna bestämmelserna framstår som ett önskvärt komplement till investeringsavgiften. Såsom jag närmare utvecklat i ifrågavarande proposition torde icke — under förutsättning att någon exceptionell tillspetsning av vinstkonjunkturen icke kommer att inträda — böra ifrågakomma att samtidigt med ett införande av en begränsning i avskrivningsrätten uttaga en konjunkturskatt.

Beträffande penningpolitikens utformning vill jag till en början erinra

om att jag i årets finansplan starkt underströk kravet på en åtstramning av kreditgivningen. Jag framhöll, att mot årets slut överläggningar i sådant syfte upptagits mellan regeringen och riksbanken å ena, och de enskilda kreditinstitutionerna å andra sidan, varvid ett flertal spörsmål av betydelse för den fortsatta kreditpolitiken behandlats. Jag uttalade vidare den förhoppningen att dessa överläggningar, vilka fortsattes direkt mellan riksbanken och kreditinstituten, skulle leda till ett positivt resultat.

Dessa överläggningar avslutades vid månadsskiftet januari/februari detta år med att en överenskommelse träffades rörande riktlinjerna för den fortsatta kreditpolitiken. Jag torde icke här behöva mera i detalj redogöra för innebörden i denna överenskommelse utan kan i detta hänseende i huvudsak hänvisa till bankoutskottets utlåtande nr 4 vid innevarande års riksdag. Jag vill blott erinra om att enligt kreditöverenskommelsen ökad inlåning ej skall läggas till grund för ökad utlåning utan helt tagas i anspråk för att uppnå den åsyftade likviditetsförstärkningen. Härutöver får man räkna med att det på åtskilliga håll är nödvändigt att avsevärt nedbringa den nuvarande utlåningsvolymen. Kreditinstituten har vidare utfäst sig till viss bindning av räntorna på inteckningslån (bottenlån), kommunlån samt på lån mot säkerhet i guldkantade obligationer till nu gällande räntesatser. Å andra sidan skapas genom riksgäldskontorets emission av två obligationslån på 3 år 3 månaders respektive 5 år 3 månaders löptid till $2\frac{3}{4}$ respektive 3 procents ränta en kort obligationsmarknad med största möjliga frihet i kursställningen.

Den föreliggande kreditöverenskommelsen är ett uttryck för den aktivering av kreditpolitiken som ingår som ett led i statsmakternas ekonomiska politik. Man kan räkna med att härigenom kommer att uppnås en kraftig kreditåtstramande effekt. Redan har tillämpningen av överenskommelsen satt tydliga spår i det ekonomiska livet. Det är visserligen ännu icke möjligt att närmare bedöma verkningarna av den skärpta kreditbegränsningen, men det står klart att vissa svårigheter kan uppstå — och till en del har de redan framkallats — för näringslivet. Överenskommelsen är av betydelse icke minst ur den synpunkten att den innebär en förening av kraven på en långtgående kvantitativ kreditbegränsning och på en bindning av de långa räntorna. Överenskommelsen ligger således helt i linje med de allmänna riktlinjer för penningpolitiken som uppdragits av statsmakterna i programmet för den ekonomiska politiken. Det råder enligt min uppfattning intet tvivel om att en skärpt kreditbegränsning av den omfattning som följer av den föreliggande överenskommelsen hade, om den skulle ha åstadkommits med hjälp av räntevapnet, krävt en väsentlig räntehöjning för att kreditefterfrågan skulle i sådan utsträckning låta sig påverka att den kvantitativa effekten hade blivit densamma. Jag vill tillägga, att jag anser den vid förra årets riksdag antagna fullmaktslagen om räntereglering ha utgjort en nödvändig förutsättning för att man kunnat nå fram till den överenskommelse som nu är träffad.

Såsom nyss antydde ligger det i sakens natur, att varje form av kredit-

begränsande åtgärder måste framkalla vissa svårigheter för näringslivet. Detta blir följderna också av den nu träffade överenskommelsen. Det är å andra sidan lika klart, att samma svårigheter hade uppkommit vid en räntehöjning — om nämligen räntehöjningen verkligen skulle ha fått någon effekt och icke endast inneburit ett höjt pris på en oförändrad kreditvolym. Jag anser det i detta sammanhang angeläget att understryka bankoutskottets uttalande i dess av riksdagen godkända utlåtande nr 4 vid årets riksdag om att det ligger vikt uppå att de skärpta riktlinjerna för kreditgivningen fullföljes konsekvent och att icke uppkommande svårigheter tages till intäkt för krav på uppmjukningar av kreditrestriktionerna. I så fall skulle syftet med de nu vidtagna åtgärderna förfelas. Om man över huvud vill med anlitande av kreditpolitiska hjälpmedel medverka till en ekonomisk stabilisering, så får man även vara beredd på att olägenheter följer därav. En aktiv penningpolitik som ett led i en stram antiinflationistisk ekonomisk politik kan därför icke föras utan att konsekvenserna för enskilda och företag blir besvärande men dessa konsekvenser måste också accepteras som ett bidrag till samhällets gemensamma ansträngningar att förhindra en fortgående inflationistisk utveckling. Genom en konsekvent tillämpning av den nu träffade kreditöverenskommelsen bör en sådan dämpning av överkonjunkturen i vårt land kunna ernås att förutsättningarna för ett framgångsrikt genomförande av stabiliseringspolitiken i väsentlig grad förstärkes.

Budgetläget. Såsom jag framhöll i årets statsverksproposition, var det tydligt att det statsfinansiella läget under *budgetåret 1951/52* undergått avsevärda förskjutningar. Det kunde därför förutses att budgetutfallet till följd av den oväntat starka inkomststegringen, skulle komma att i hög grad avvika från vad som förutsågs våren 1951, när riksstaten uppgjordes. I de av riksräkenskapsverket senast företagna uppskattningarna har inkomsterna uppräknats ytterligare. Av olika skäl blir likväl inkomstöverskottet å driftbudgeten betydligt mindre än hälften av vad som beräknades vid årsskiftet 1951/52. För det första kommer enligt av riksräkenskapsverket numera företagna kontrollundersökningar en förskjutning av fyllnadsbetalningarna av preliminärskatt avseende inkomståret 1951 att äga rum till budgetåret 1952/53. Det belopp varmed fyllnadsbetalningarna sålunda skulle minska och återkomma som kvarstående skatt våren 1953, har av riksräkenskapsverket beräknats bli av storleksordningen 200 miljoner kronor. Den sålunda skedda förskjutningen innebär att aktiebolagen icke i den avsevärda utsträckning — som enligt riksräkenskapsverkets beräkningar antagits — erlagt fyllnadsbetalningar till preliminärskatten. Ämbetsverket har emellertid i sin i det föregående redovisade inkomstberäkning framhållit möjligheten att verkningarna av den skärpta kreditpolitiken skulle kunna få denna följd. För det andra föranleder det av mig i det föregående framlagda förslaget om fondering av de i inkomsterna ingående kommunalskattebidragen en minskning av statsinkomsterna med 500 miljoner kronor. För det tredje har utgifterna undergått en ökning, som uppgår till närmare 500 miljoner kronor. Den för-

sämring av budgetläget som de här framlagda uppgifterna kan tyda på är emellertid mer skenbar än verklig. Det beräknade överskottet å driftbudgeten är tillsammans med de fonderade kommunalskattemedlen i det närmaste tillräckligt för att staten under innevarande budgetår ej skall behöva anlita lånemarknaden för täckning av medelsbehov å kapitalbudgeten eller andra liknande utgifter. Vad som härvidlag inträffat ansluter sig sålunda till vad jag i statsverkspropositionen föregående år och sedermera i samband med förslaget om komplettering av riksstatsförslaget (prop. 206: 1951) givit uttryck åt, nämligen att den statliga upplåningen till mötande av kapitalutgifter borde hållas vid lägsta möjliga belopp.

Givet är emellertid att planläggningen av finanspolitiken försvåras av att förhandsberäkningarna av budgetutfallet slå fel i så avsevärd grad som nu varit fallet. Å andra sidan ligger det i sakens natur att dylika beräkningar liksom alla siffermässiga prognoser måste vara omgivna av felmarginaler. Dessa felmarginaler måste bli mera betydande genom övergången till ett upp-bördssystem med källskattebetalning. Inkomstutvecklingen i samhället, som naturligtvis är av avgörande betydelse för skatteinkomsternas storlek, är utomordentligt svår att bedöma halvtannat till ett år i förväg. Dessutom inträffar regelmässigt under budgetårets lopp oförutsedda omständigheter som föranleder nya beslut både beträffande inkomster och utgifter. I all synnerhet gäller detta under perioder, då den ekonomiska politikens huvuduppgift blir att motverka uppkomsten av nya störningsmoment och bevara balans i samhällsekonomin. Även på skattepolitikens område kan då motåtgärder behöva tillgripas snabbt för att förhindra inflationistiska impulser att vinna spridning i det ekonomiska livet. En rad åtgärder som vidtagits under de senaste åren bör ses mot denna bakgrund. Hit hör exempelvis investeringsskatten, investeringsavgiften, bilaccisen och den föreslagna begränsningen av den fria avskrivningsrätten. Som jag tidigare framhållit har syftet härmed varit att begränsa anspråken inom investeringssektorn. Samtidigt härmed uppkommer emellertid en ökning av statsinkomsterna.

Sammanfattningsvis må framhållas att viss osäkerhet alltid vidlåder förhandsberäkningarna av budgetutfallet. De största avvikelserna mellan slutligt utfall och beräkning inträffar av naturliga skäl i tider av starka penningvärdeförändringar och inkomstförskjutningar då också snabba förändringar i den ekonomiska politiken kan bli erforderliga. Som följande uppgifter visar går emellertid avvikelserna även i negativ riktning.

	Budgetöverskott (+) eller underskott (-) i miljoner kronor		
	statsv. prop. ¹	riksstat ¹	utfall
1947/48	+ 334	+ 768	+ 466
1948/49	+ 449	+ 499	+ 311
1949/50	+ 701	+ 659	- 163
1950/51	+ 372	+ 59	+ 371

¹ Inklusive beräknad förbrukning av medel å äldre reservationsanslag.

Under här angivna år har det oftare inträffat att budgetöverskottet i förhandsberäkningarna överskattats än att det underskattats. Den största avvikelser framträder 1949/50 då både i det preliminära riksstatsförslaget och i den slutliga riksstaten ett överskott av inkomster utöver utgifter å driftbudgeten av storleksordningen 600—700 miljoner beräknades. Utfallet resulterade emellertid i ett budgetunderskott å 163 miljoner.

I förslaget till riksstat för *budgetåret 1952/53* upptogs inkomsterna till 7 865 miljoner kronor och utgifterna om hänsyn togs till medelsförbrukning å äldre reservationsanslag till 6 909 miljoner kronor. Bilden har sedan dess i hög grad förändrats, beroende på förskjutningar såväl på inkomst- som utgiftssidan. Enligt riksräkenskapsverkets senaste beräkningar skulle *inkomsterna* å driftbudgeten komma att uppgå till 8 428 miljoner kronor eller ett belopp som med $(8\,428 - 7\,865 =)$ 563 miljoner kronor överstiger, vad som angavs i finansplanen. Inkomsterna av konjunkturskatten beräknas här i stort uppväga bortfallet av inkomster av skatt hänförlig till skogsindustriens prisutjämningsavgifter. Skillnaden i inkomstberäkningarna beror i huvudsak på att ämbetsverket i betraktande av årets avtalsuppgörelser ansett sig böra räkna med avsevärt högre inkomstlägen för löntagare under innevarande och nästa kalenderår, än som antogs i december i fjol. För kalenderåret 1952 utgår man sålunda från en inkomstnivå som med 17 till 18 procent överstiger fjolårsgenomsnittet. För år 1953 räknar man med en icke oväsentlig inkomststegring härutöver. Som framhållits i den reviderade nationalbudgetkalkylen är det icke säkert att denna inkomstnivå för innevarande år verkligen kommer att uppnås. Detta blir beroende på storleken av löneglidningen under året. Ännu osäkrare ter sig utsikterna med hänsyn till konjunkturläget för fortsatta inkomststegringar under 1953. Ehuru jag sålunda velat understryka att ett lägre inkomstunderlag för statsverket är tänkbart, än det som riksräkenskapsverket utgått ifrån, har jag likväl i nuvarande ovissa läge ansett mig böra godtaga de av riksräkenskapsverket sålunda angivna grunderna för inkomstberäkningarna.

Med hänsyn till efter riksräkenskapsverkets inkomstberäkning eller i förevarande sammanhang framlagda förslag torde emellertid följande ändringar böra vidtagas i de av riksräkenskapsverket utförda beräkningarna av inkomsterna under budgetåret 1952/53. Det torde emellertid böra framhållas att vid redogörelsen härför inkomstförhållandena siffermässigt be-lysts vid en uttagningsprocent å inkomstskatten av såväl 100 som 110. Förslaget om begränsning av den fria avskrivningsrätten har beräknats medföra en ökad inkomst av bolagsskatten med 250 miljoner under budgetåret, såsom jag framhållit i proposition nr 200. Inkomsterna bör således uppräknas med detta belopp. Såsom i det föregående framhållits kommer förskjutningen av fyllnadsbetalningarna av preliminärskatt avseende inkomståret 1951 att medföra en inkomstförbättring av engångsnatur under budgetåret 1952/53 av omkring 200 miljoner kronor. Å andra sidan föranleder det i proposition nr 213 framlagda förslaget till omläggning av den statliga direkta beskattningen vid en uttagningsprocent av 100 ett inkomstbortfall av 630 miljoner

kronor per år, och under första budgetåret med hänsyn till att reformen träder i kraft den 1 januari 1953 av 210 miljoner kronor. Då ett belopp av omkring 500 miljoner kronor är att hänföra till en under budgetåret tillfällig merinkomst av preliminärt influtna kommunalskattemedel, vilka i enlighet med vad jag i det föregående föreslagit bör avräknas från inkomstskatttiteln och fonderas, skulle inkomsterna minskas med detta belopp. Å andra sidan kommer för utbetalningar till kommunerna 125 miljoner kronor av de under budgetåret 1951/52 enligt i det föregående framlagt förslag på motsvarande sätt fonderade medlen att stå till förfogande. Nettot av dessa transaktioner medför därför en minskning av statsinkomsterna under 1952/53 med 375 miljoner kronor. I det följande föreslår jag en smärre justering av vissa titlar uppgående till sammanlagt ca 8 miljoner kronor. Under dessa förhållanden skulle inkomsterna sammanlagt komma att upptagas till $(8\,428 + 250 + 200 - 210 - 500 + 125 + 8 =)$ 8 301 miljoner kronor och sålunda överstiga det i statsverkspropositionen angivna beloppet med 436 miljoner kronor.

Beträffande *utgifterna* å driftbudgeten vilka i statsverkspropositionen upptagits till 6 809 miljoner kronor underströk jag i finansplanen att ökade utgifter var att emotse bl. a. till följd av förestående lönerregleringar för de statsanställda, subventioner å livsmedel och ytterligare utgifter för folkpensionerna. Regleringarna av löner och pensioner medför en ytterligare anslagsbelastning av 268 miljoner kronor. Här förtjänar inskjutas att detta belopp ej får tolkas som ett uttryck för de verkliga kostnaderna för statsverket av årets löne- och pensionsregleringar. I nyssnämnda siffra har nämligen inga hänsyn tagits till kostnadsökningarna för affärsverken och ej heller till lönehöjningarna för kollektivavtalsanställda. En överslagsberäkning av totalkostnaderna för lönerregleringarna i år ger till resultat ett belopp av grovt räknat 550 — 600 miljoner kronor. Härav hänför sig omkring 45 miljoner kronor till kostnader för lönehöjningar för kollektivavtalsanställda vid affärsverken och omkring 40 miljoner kronor till motsvarande kostnader vid statsförvaltningen i övrigt. Hänsyn har även tagits till ytterligare kostnader för pågående lönerrevisioner. Då nämnda kostnader kommer att belasta respektive avlönings- och sakanslag och föranleda överskridanden eller ytterligare anslagsäskanden å tilläggsstat till nästa års riksdag bör hänsyn tagas härtill vid förevarande beräkningar av driftbudgetens utgiftsida. Jordbruksregleringarna, livsmedelssubventionerna och kostnaderna för spannmålsaktiebolaget föranleder såsom chefen för jordbruksdepartementet framhållit i proposition nr 236 ett sammanlagt anslagsbehov av 293 miljoner kronor, vilket med 50 miljoner kronor överstiger vad som preliminärt beräknats i statsverkspropositionen. Här är emellertid att märka att hit hörande kostnader till ett belopp av 47 miljoner kronor därutöver beräknas kunna bestridas av medel ingående i clearingkassan för fettråvaror och sålunda ligger utanför budgeten. Kostnaderna för folkpensionerna torde böra uppräknas med hänsyn först och främst till att antalet indextillägg nu kan beräknas till sju mot sex i statsverkspropositionen. Dessutom bör en marginal för ytterligare ett tillägg beräknas med hänsyn till eventuellt inträffande

Investeringsavgift	100
Investeringskatt	50
Konjunkturvinstkatt	150
Varuskatt (bilaccis)	70
Elskatt	45
	865

Dessa inkomster härleder sig huvudsakligen från skattepolitiska åtgärder av kortvarig natur som vidtagits för att dämpa överkonjunkturen inom näringslivet genom begränsning av investeringsverksamheten. I ett annat konjunkturläge är dessa åtgärder obehövlige och skulle därför slopas. De tillfälliga inkomsterna för statsverket skulle försvinna och därmed också praktiskt taget hela budgetöverskottet. Av en förändrad konjunktur föranledd upp-
mjukning av kreditrestriktionerna skulle leda till att kvarsätteräntan finge avsedd effekt och sålunda icke medförde någon förskjutning av fyllnadsbetalningarna i så stor utsträckning som nu framträtt.

Det finns i och för sig ingen anledning till oro inför ett dylikt perspektiv, utan detta ligger tvärtom i linje med en konjunkturdämpande ekonomisk politik på något längre sikt.

Av vad nu sagts kan också vissa slutsatser beträffande skattepolitiken dragas. De här framlagda beräkningarna av budgetutfallet visar enligt min uppfattning att vissa förutsättningar skulle föreligga för ett genomförande i full utsträckning av den å 1949 års skattekommittés förslag grundade statliga beskattningsreformen, om blickfältet begränsas till det närmast framförliggande budgetåret. Under här angivna förutsättningar skulle åtminstone skenbart kravet på en överbalanserad driftbudget kunna förenas med en skattesänkning av angiven omfattning.

Detta beror emellertid därpå att inkomstbortfallet på grund av skattereformen under det första budgetåret som nämnts begränsas till endast en tredjedel av årskostnaden. Om man gjorde det tankeexperimentet att reformen genomfördes med verkan från budgetårets början skulle emellertid de ordinarie statsinkomsterna ej förslå att täcka den ytterligare kostnaden för skattereformen, eller 420 miljoner kronor. Om man räknar bort cirka 200 miljoner kronor i kostnaderna för jordbruksregleringarna, som är av natur att kunna täckas av tillfälliga inkomster, föreligger för närvarande enligt beräkningarna ett verkligt överskott av ordinarie inkomster av [804 — (865 — 200) =] 139 miljoner kronor. Inte ens om man bortsåg från den till 100 miljoner kronor beräknade förbrukningen av medel å äldre reservationsanslag skulle sålunda överskottet av ordinarie statsinkomster förslå. Hade däremot uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten utgjort 110 skulle överskottet av ordinarie statsinkomster vara tillräckligt stort för att uppväga det inkomstbortfall som skattereformen förorsakar.

Vid bedömning av frågan om uttagningsprocentens storlek bör, såsom jag upprepade gånger och senast i anslutning till skatteförslagets framläggande

för riksdagen understrukit, avgörande vikt fästas vid det statsfinansiella läget *budgetåret 1953/54* då inkomstbortfallet till följd av skattereformen kommer att i full utsträckning påverka statsinkomsterna. Härunder kommer sålunda inkomstbortfallet vid en uttagningsprocent av 100 att uppgå till 630 miljoner kronor motsvarande en inkomstminskning av 420 miljoner kronor i förhållande till budgetåret 1952/53. Att man under budgetåret 1953/54 har ett emotse ett överskott å driftbudgeten av ordinarie statsinkomster av sådan omfattning att det skulle uppväga detta ytterligare inkomstbortfall kan man ej räkna med. Under budgetåret 1952/53 uppgår som den tidigare redogörelsen ger vid handen, det formella överskottet av ordinarie statsinkomster vid en uttagningsprocent av 100 till ett så blygsamt belopp som (904 — 865 =) 39 miljoner kronor, vilket helt ligger inom felmarginalen för beräkningarna. Jag vill här också erinra om att inkomstberäkningarna för nästa budgetår motsvarar ett jämförelsevis optimistiskt antagande i fråga om den fortsatta konjunktur- och inkomstutvecklingen. Vad budgetens utgiftssida beträffar är det visserligen möjligt att en viss begränsning av statsutgifterna skulle kunna ernås genom borttagande av jordbrukssubventionerna. Maximalt skulle härigenom, som förut antytts, ett belopp på högst 200 miljoner kronor kunna inbesparas. Å andra sidan, såsom vissa överslagsberäkningar utvisar, måste man räkna med utgiftsökningar av automatisk natur framför allt på försvars-, social- och ecklesiastikhuvudtitlarna å ett belopp av storleksordningen 400 miljoner kronor, vilket för övrigt stämmer väl med de senaste årens erfarenheter. Eftersom någon täckning för dessa utgifter icke kan väntas föreligga skulle budgeten sålunda ej kunna balanseras. Härtill kommer att det knappast är realistiskt att räkna med att utgiftsökningarna skall kunna begränsas till automatiska utgiftsökningar, som i huvudsak varit fallet under de senaste åren. Så betydande eftersatta behov inom den statliga sektorn av ekonomin särskilt vad gäller den sociala reformverksamheten gör sig redan nu gällande, att en viss ökning av statsverksamheten och kostnaderna härför blir ofrånkomlig i längden.

Mot bakgrunden av vad nu anförts framstår utsikterna för ett genomförande i full utsträckning av skattereformen med bibehållande av en sund finanspolitik som föga realistiska. Om man med hänsyn till det jämförelsevis gynnsamma statsfinansiella läget under nästa budgetår skulle genomföra skattereformen med bibehållande av nuvarande uttagningsprocent för den direkta inkomstskatten skulle detta sålunda uppenbarligen medföra påtagliga risker för att man nödgades vidtaga en höjning av uttagningsprocenten redan påföljande år. Detta är icke lämpligt. En hållbar grund för skattereformen i nuvarande läge kan därför endast skapas om uttagningsprocenten nu fastställes vid en nivå som ökar utsikterna att balansera budgeten också 1953/54. Därest det skulle visa sig att budgetläget under detta år skulle gestalta sig mera gynnsamt än man nu kan emotse kommer självfallet frågan om sänkning av uttagningsprocenten att upptagas till prövning. De överväganden som jag här redovisat leda sålunda fram till förslaget att uttagningsprocenten för den direkta inkomstskatten fastställes till 110 från

och med den 1 januari 1953. Budgetutfallet under denna förutsättning framgår närmare av den förut redovisade tablån för driftbudgeten.

Vad *kapitalbudgeten* beträffar får jag i anslutning till vad som framhållits i det föregående beträffande lånemedelsbehov och möjligheterna till täckning härav åberopa följande sammanställning.

Kapitalbudgeten

(milj. kr.)

Budgetår	Investerings- anslag	Avskriv- ningsmedel och övr. likvida medel	Rörlig kredit	Lånemedelsbehov	
				enl. riks- staten	inkl. rörl. kredit och be- räknad äldre anslagsför- brukning
1950/51	998	430	127	1 568	695
1951/52 enl. riksstaten	1 026	523	250	503	903
» stv.prop. 1952	1 461	² 573	250	888	1 288
ny beräkning	³ 1 546	⁴ 619	250	927	1 327
1952/53 enl. stv.prop.	1 591	850	235	741	1 076
ny beräkning	1 628	836	290	792	1 182

Även under nästkommande budgetår skulle kapitalutgifterna sålunda i likhet med vad som blir fallet under innevarande budgetår täckas av överskottet från driftbudgeten och de fonderade kommunalskattebidragen.

I anslutning till vad jag i det föregående förordat torde å riksstatens inkomstsida böra uppföras en ny titel såsom beviljning under delrubriken skatt å inkomst, förmögenhet och rörelse, nämligen Konjunkturskatt. Under rubriken uppörd i statens verksamhet torde titlarna Inkomster vid statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter samt statens institut för folkhälsan uppräknas med 15 000 resp. 75 000 kronor i förhållande till riksräkenskapsverkets förslag med hänsyn till vad som anförts i propositionerna nr 117 och 131 till årets riksdag angående vissa avgifters förhöjning. Vidare torde överskottet från telegrafverket uppräknas med 8 miljoner kronor i förhållande till riksräkenskapsverkets förslag på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 28 mars 1952 angående taxehöjning vid telegrafverket. Ifrågasvarande titel under statens affärsverksfonder torde alltså uppföras med 43 miljoner kronor.

Jag torde därefter få framlägga förslag rörande grunderna för uttagande av preliminär skatt för inkomst under nästa budgetår. Beträffande procenttalet för nästkommande budgetårs *förra* hälft vill jag erinra om att detta procenttal — jämlikt stadgande i 12 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt — skall bestämmas till samma tal som gällt för

¹ Förbrukning av äldre anslagsmedel inräknad.

² Avskrivningsanslag å tilläggsstat II ej inräknade.

³ Därav 520 mkr å tilläggsstat I och II.

⁴ „ 96 „ „ „ „ „ „ „

innevarande budgetårs senare hälft d. v. s. till 100. Vad åter angår nästkommande budgetårs *senare* hälft, för vilken tid procenttalet icke är i förväg bundet, förordar jag i anslutning till vad i det föregående anförts, att för fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser den statliga inkomstskatt, som skall ingå i den preliminära skatten för budgetåret 1952/53 uttages med 110 procent av grundbeloppet.

Beträffande den slutliga inkomstskatten på grund av 1952 års taxering vill jag erinra om att denna skatt — jämlikt bestämmelserna i 12 § förordningen om statlig inkomstskatt — automatiskt utgår efter enahanda procenttal av grundbeloppen som gällt med avseende å motsvarande preliminära skatt för kalenderåret 1951.

Titeln Skatt å inkomst och förmögenhet m. m. skulle sålunda med hänsyn till de föreslagna uttagningsprocenterna och de i det föregående gjorda antagandena för nästa budgetår böra uppföras med 4 555 miljoner kronor.

En sammanställning över de förändringar av inkomsterna och utgifterna å driftbudgeten för nästa budgetår, som i enlighet med vad i det föregående anförts föreligger i förhållande till beräkningarna i statsverkspropositionen, torde såsom *bilaga* få fogas till detta protokoll.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avses i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skall ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1952/53 med 100 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 110 procent av grundbeloppet; samt

b) upptaga inkomsterna å driftbudgeten för budgetåret 1952/53 enligt den vid detta protokoll såsom *Bihang A* fogade specifikationen.

VI. Kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53.

I avvaktan på särskild proposition i ämnet framlades i årets statsverksproposition en beräknad investeringsplan för budgetåret 1952/53 jämte därvid fogade investeringsstater. Definitivt förslag i ämnet bör nu underställas riksdagen.

Vid framläggandet av de nya siffrorna har beaktats de slutliga medelsäkandena i de fall, där anslagen i statsverkspropositionen endast beräknats, samt därjämte de nya investeringsanslag som i särskilda propositioner äskats av riksdagen. En omräkning av hittills äskade resp. i förekommande fall av riksdagen anvisade investeringsanslag ger, såsom av följande sammanställning framgår, ett sammanlagt belopp för kapitalbudgetens investeringsanslag på 1 628 miljoner kronor. Vad rör investeringsstaternas inkomstsida har i de följande sammanställningarna beaktats de äskanden eller an-

visningar under huvudtiteln för avskrivning av nya kapitalinvesteringar, vilka hänför sig till i statsverkspropositionen bebådade anslagsändamål, samt de avskrivningsanslag under samma huvudtitel, vilka hänför sig till senare under riksdagen framlagda förslag till nya kapitalinvesteringar. Härjämte har de i investeringsstaterna uppförda posterna Avskrivningsmedel inom fonderna och Övriga kapitalmedel underkastats översyn.

En sammanställning av de beslutade eller föreslagna investeringarna under olika kapitalfonder ger följande resultat.

I. Statens affärsverksfonder:		
A. Postverkets fond	8 201 000	
B. Telegrafverkets fond	200 452 000	
C. Statens järnvägars fond	301 441 000	
D. Statens vattenfallsverks fond	255 600 000	
E. Domänverkets fond	980 000	766 674 000
II. Luftfartsfonden		2 404 000
III. Statens allmänna fastighetsfond		63 165 100
IV. Försvarets fonder:		
A. Försvarets fastighetsfond	85 950 000	
B. Försvarets fabriksfond	2 200 000	88 150 000
V. Statens utlåningsfonder		466 975 100
VI. Fonden för låneunderstöd		190 830 200
VII. Fonden för statens aktier		1 300 000
VIII. Fonden för förlag till statsverket		1 032 000
IX. Diverse kapitalfonder:		
A. Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond	42 400 000	
B. Jordfonden	5 000 000	
C. Statens reproduktionsanstalts fond	285 000	47 685 000
		<u>Summa kronor 1 628 215 400.</u>

De avskrivningsmedel och övriga likvida medel som står till förfogande för investeringarnas genomförande uppgår till följande belopp.

I. Statens affärsverksfonder:		
A. Postverkets fond	4 101 000	
B. Telegrafverkets fond	139 501 000	
C. Statens järnvägars fond	168 781 300	
D. Statens vattenfallsverks fond	28 100 000	
E. Domänverkets fond	501 000	340 984 300
II. Luftfartsfonden		471 000
III. Statens allmänna fastighetsfond		42 097 100
IV. Försvarets fonder:		
A. Försvarets fastighetsfond	74 557 500	
B. Försvarets fabriksfond	2 251 000	76 808 500

V. Statens utlåningsfonder	119 425 000	
VI. Fonden för låneunderstöd	198 090 000	
VII. Fonden för statens aktier	1 000	
VIII. Fonden för förlag till statsverket	1 000 000	
IX. Diverse kapitalfonder:		
A. Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond	10 800 000	
C. Statens reproduktionsanstalts fond	136 000	10 936 000
		<u>Summa kronor 789 812 900.</u>

Med ledning av dessa uppgifter kan investeringsbemyndigandena beräknas till de belopp som framgår av följande

Förslag till investeringsplan för budgetåret 1952/53.

I. Statens affärsverksfonder:		
A. Postverkets fond	4 100 000	
B. Telegrafverkets fond	60 951 000	
C. Statens järnvägars fond	132 659 700	
D. Statens vattenfallsverks fond	227 500 000	
E. Domänverkets fond	479 000	425 689 700
II. Luftfartsfonden		1 933 000
III. Statens allmänna fastighetsfond		21 068 000
IV. Försvarets fonder:		
A. Försvarets fastighetsfond	11 392 500	
B. Försvarets fabriksfond	— 51 000	11 341 500
V. Statens utlåningsfonder		347 550 100
VI. Fonden för låneunderstöd		— 7 259 800
VII. Fonden för statens aktier		1 299 000
VIII. Fonden för förlag till statsverket		32 000
IX. Diverse kapitalfonder:		
A. Väg- och vattenbyggnadsverkets förråds- fond	31 600 000	
B. Jordfonden	5 000 000	
C. Statens reproduktionsanstalts fond	149 000	36 749 000
		<u>Säger 838 402 500</u>

Avgår kapitalåterbetalning:

Oreglerade kapitalmedelsförluster	— 15 000 000	
Övrig kapitalåterbetalning	— 31 601 000	— 46 601 000
		<u>Summa kronor 791 801 500.</u>

Stater innefattande specifikation till de sålunda angivna bemyndigandena torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende såsom *Bihang B*.

Det torde böra erinras om att det i investeringsplanen beräknade låne-medelsbehovet på grund av gällande principer för riksstatsens uppställning är av formell innebörd.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med beaktande av de ändringar, som må påkallas av riksdagens beslut angående avskrivnings- och investeringsanslag efter denna dag, fastställa investeringsplan för budgetåret 1952/53 jämte därtill fogade stater i enlighet med här framlagda förslag samt

att i riksstaten för nämnda budgetår å kapitalbudgeten upptaga en mot investeringsplanen svarande inkomsttitel sålunda

Lånemedel ..... kronor 791 801 500.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Eriksson.

Bihang A.

Specifikation av inkomsterna å driftbudgeten.

	Kronor	Kronor
A. Egentliga statsinkomster.		
I. Skatter:		
1. Skatt å inkomst, förmögenhet och rörelse:		
a. Skatt å inkomst och förmögenhet m. m., <i>bevillning</i>	4 555 000 000	
b. Kupongskatt, <i>bevillning</i>	4 000 000	
c. Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, <i>bevillning</i>	1 000 000	
d. Skogsvårdsavgifter, <i>bevillning</i> ..	4 600 000	
e. Konjunkturskatt, <i>bevillning</i> ...	150 000 000	
f. Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, <i>bevillning</i>	200 000	
g. Arvslottsskatt, gåvoskatt och kvarlåtenskapsskatt, <i>bevillning</i> .	65 000 000	
h. Lotterivinstskatt, <i>bevillning</i> ..	34 000 000	
i. Omsättnings- och expeditiionsstämplar m. m., <i>bevillning</i> ...	60 000 000	4 873 800 000
2. Automobilskattemedel:		
a. Fordonsskatt, <i>bevillning</i>	180 000 000	
b. Bensinskatt, <i>bevillning</i>	325 000 000	505 000 000
3. Tullar och acciser:		
a. Tullmedel, <i>bevillning</i>	350 000 000	
b. Varuskatt, <i>bevillning</i>	225 000 000	
c. Accis å margarin och vissa andra fettvaror, <i>bevillning</i>	3 000 000	
d. Skatt å kaffe, <i>bevillning</i>	17 000 000	
e. Tobaksskatt, <i>bevillning</i>	575 000 000	
f. Brännvinstillverkningsskatt, <i>bevillning</i>	24 000 000	
g. Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag, <i>bevillning</i> ..	13 000 000	
h. Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag, <i>bevillning</i> ..	32 000 000	
i. Omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, <i>bevillning</i>	625 000 000	
j. Omsättnings- och utskänknings-skatt å vin, <i>bevillning</i>	45 000 000	
k. Maltdrycksskatt, <i>bevillning</i> ...	75 000 000	
l. Skatt å läskedrycker, <i>bevillning</i>	35 000 000	
m. Statlig nöjesskatt, <i>bevillning</i> ..	50 000 000	
n. Skatt å elektrisk kraft, <i>bevillning</i>	45 000 000	2 114 000 000
		7 492 800 000

	Kronor	Kronor
II. Uppbörd i statens verksamhet:		
1. Vattendomstolsavgifter	100 000	
2. Inkomster vid fångvården.....	1 300 000	
3. Inkomster vid sjökarteverket.....	300 000	
4. Bidrag till riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet	5 600 000	
5. Bidrag till pensionsstyrelsen	125 000	
6. Inkomster vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården	400 000	
7. Inkomster vid statens geotekniska institut	350 000	
8. Förrättningsavgifter vid statens bilinspektion...	1 700 000	
9. Inkomster vid väg- och vattenbyggnadsverket .	600 000	
10. Avgifter för registrering av motorfordon	2 500 000	
11. Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	1 800 000	
12. Bidrag till statens bränslekontrollerande verksamhet	25 000	
13. Inkomster vid länsarkitektsorganisationen	1 500 000	
14. Avgifter för kontroll å handeln med skattefri sprit m. m.....	41 000	
15. Inkomst av myntning och justering	3 500 000	
16. Kontrollstämpelmedel	700 000	
17. Bidrag till bank- och fondinspektionen	265 000	
18. Bidrag till sparbanksinspektionen	210 000	
19. Bidrag för tillsyn över sparbankerna	275 000	
20. Inkomster vid tandläkarhögskolorna	20 000	
21. Avgifter för granskning av biografbilder	260 000	
22. Inkomster vid lantbruksnämnderna.....	1 000 000	
23. Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	625 000	
24. Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	1 300 000	
25. Inkomster vid statens lantbrukskemiska kontrollanstalt	225 000	
26. Inkomster vid lantmäteriväsendet	5 400 000	
27. Inkomster vid rikets allmänna kartverk	730 000	
28. Avgifter för statskontroll å krigsmaterieltillverkningen	25 000	
29. Inkomster vid statens provningsanstalt	1 400 000	
30. Inkomster vid flygtekniska försöksanstalten....	1 800 000	
31. Fyr- och båkmedel	10 000 000	
32. Lotspenningar	9 000 000	
33. Inkomster vid statens skeppsprovningsanstalt..	400 000	
34. Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter	4 700 000	
35. Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register.	325 000	
36. Bidrag till försäkringsinspektionen	525 000	
37. Inkomster vid statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter	340 000	
38. Inkomster vid statens bakteriologiska laboratorium	1 375 000	

	Kronor	Kronor
39. Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	350 000	
40. Inkomster vid statens farmaceutiska laboratorium	250 000	
41. Inkomster vid statens sinnessjukhus.....	25 000 000	
42. Inkomster vid statens skol- och yrkeshem på Salbohed och i Vänersborg.....	90 000	
43. Inkomster vid statens anstalt för fallandesjuka	300 000	
44. Inkomster vid statens institut för folkhälsan ..	275 000	
45. Inkomster vid karolinska sjukhuset	11 600 000	
46. Inkomster vid serafimerlasarettet	5 000 000	103 606 000
III. Folkpensionsavgifter		155 000 000
IV. Diverse inkomster:		
1. Bötesmedel	8 000 000	
2. Totalisatormedel.....	11 000 000	
3. Tipsmedel.....	50 000 000	
4. Lotterimedel	85 000 000	
5. Övriga diverse inkomster	5 000 000	159 000 000
		7 910 406 000
B. Inkomster av statens kapitalfonder.		
I. Statens affärsverksfonder:		
1. Postverket, <i>bevillning</i>	10 000 000	
2. Telegrafverket.....	43 000 000	
3. Statens järnvägar.....	1 000 000	
4. Statens vattenfallsverk	90 000 000	
5. Domänverket	100 000 000	244 000 000
II. Riksbanksfonden		15 000 000
III. Statens allmänna fastighetsfond:		
1. Slottsbyggnadernas delfond.....	1 000	
2. Fångvårdsstyrelsens »	350 000	
3. Beskickningsfastigheternas »	465 000	
4. Byggnadsstyrelsens »	11 359 000	
5. Generaltullstyrelsens »	120 000	
6. Uppsala universitets »	210 000	
7. Lunds universitets »	325 000	
8. Lotsstyrelsens »	60 000	
9. Medicinalstyrelsens »	2 080 000	
10. Karolinska sjukhusets »	360 000	15 330 000
IV. Försvarets fonder:		
1. Försvarets fastighetsfond	21 125 000	
2. Försvarets fabriksfond	2 000 000	23 125 000
V. Statens utlåningsfonder:		
1. Värnpliktslånefonden	100	
2. Statens bostadslånefond	32 000	
3. Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby	28 000	

	Kronor	Kronor
4. Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre be- medlade, barnrika familjer	6 500 000	
5. Lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadslignande samhällen	143 000	
6. Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	1 100 000	
7. Lånefonden för bostadsbyggande	21 500 000	
8. Lånefonden för lantarbetarbostäder	700	
9. Statens bosättningslånefond	1 850 000	
10. Lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar	100	
11. Vattenkraftslånefonden	150 000	
12. Luftfartslånefonden	150 000	
13. Tullverkets båtlånefond	2 000	
14. Statens lånefond för universitetsstudier	30 000	
15. Allmänna studielånefonden	60 000	
16. Statens lånefond för hästavelns befrämjande ..	100	
17. Statens kaninavelslånefond	100	
18. Gödselvärdslånefonden	10 000	
19. Statens kalkbrukslånefond	4 000	
20. Statens fruktodlingslånefond	100	
21. Jordbrukets lagerhusfond	225 000	
22. Statens mejerilånefond	3 000	
23. Jordbrukets maskinlånefond	750 000	
24. Spannmålskreditfonden	100	
25. Statens sekundärlånefond för jordbrukare.	350 000	
26. Statens slakterilånefond	3 000	
27. Kraftledningslånefonden	120 000	
28. Elektrifieringslånefonden	100	
29. Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för mo- tordrift	100	
30. Egnahemslånefonden	7 500 000	
31. Arrendelånefonden	100	
32. Arbetarsmåbrukslånefonden	100	
33. Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond	1 000	
34. Kronotorparnas inventarielånefond	100	
35. Statens avdikningslånefond	1 375 000	
36. Täckdikningslånefonden	80 000	
37. Bevattningslånefonden	3 000	
38. Allmänna nyodlingsfonden	100	
39. Fiskerilånefonden	170 000	
40. Statens fiskredskapslånefond	100	
41. Kommunskogslånefonden	1 000	
42. Virkesmättningslånefonden	100	
43. Skogsväglånefonden	1 000	
44. Statens skogslånefond	100	
45. Lånefonden för insamling av skogsfrö	100	
46. Hemslöjdslånefonden	120 000	
47. Industrilånefonden	10 000	

	Kronor	Kronor
48. Statens hantverkslånefond	51 000	
49. Fonden för hantverks- och småindustrikredit..	18 000	
50. Rederilånefonden	100	
51. Statens lånefond för den mindre skeppsfarten..	41 000	
52. Statens sekundärlånefond för rederinäringen...	66 000	
53. Lotsverkets båtlånefond	130 000	42 579 400
VI. Fonden för låneunderstöd:		
1. Bostadsstyrelsens delfond	17 500 000	
2. Statskontorets delfond.....	680 000	
3. Lantbruksstyrelsens delfond	10 000	
4. Riksbankens delfond	570 000	
5. Riksgäldskontorets delfond	1 640 000	20 400 000
VII. Fonden för statens aktier		50 000 000
VIII. Statens pensionsfonder:		
1. Folkpensioneringsfonden.....	26 700 000	
2. Civila tjänstepensionsfonden	1 170 000	
3. Militära tjänstepensionsfonden	150 000	
4. Allmänna familjepensionsfonden.....	3 250 000	
5. Statens pensionsanstalts pensionsfond	6 950 000	
6. Pensionsfonden för vissa riksdagens verk.....	20 000	38 240 000
IX. Diverse kapitalfonder:		
1. Fonden för kreditgivning till utlandet.....	27 000 000	
2. Övriga diverse kapitalfonder	5 300 000	32 300 000
		480 974 400
Summa		8 891 880 400

Bihang B.

**Förslag till
investeringsstater för budgetåret 1952/53.**

I. Statens affärsverksfonder.

A. Postverkets fond.

Avskrivningsmedel inom		Summa investeringsanslag.	8 201 000
fonden	4 100 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	4 100 000		
	8 201 000		8 201 000

B. Telegrafverkets fond.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag.	200 452 000
riksstaten	1 000		
Avskrivningsmedel inom			
fonden	137 000 000		
Övriga kapitalmedel	2 500 000		
Investeringsbemyndigande.	60 951 000		
	200 452 000		200 452 000

C. Statens järnvägars fond.

Avskrivningsmedel från		Summa investeringsanslag.	301 441 000
riksstaten	8 681 300		
Avskrivningsmedel inom			
fonden	160 000 000		
Övriga kapitalmedel	100 000		
Investeringsbemyndigande.	132 659 700		
	301 441 000		301 441 000

D. Statens vattenfallsverks fond.

Avskrivningsmedel inom		Summa investeringsanslag.	255 600 000
fonden	28 000 000		
Övriga kapitalmedel	100 000		
Investeringsbemyndigande.	227 500 000		
	255 600 000		255 600 000

E. Domänverkets fond.

Avskrivningsmedel inom		Summa investeringsanslag.	980 000
fonden	500 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	479 000		
	980 000		980 000

II. Luftfartsfonden.

Avskrivningsmedel inom fonden	470 000	Summa investeringsanslag.	2 404 000
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	1 933 000		
	<u>2 404 000</u>		<u>2 404 000</u>

III. Statens allmänna fastighetsfond.

Avskrivningsmedel från riksstaten	36 111 100	Summa investeringsanslag.	63 165 100
Avskrivningsmedel inom fonden	5 985 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	21 068 000		
	<u>63 165 100</u>		<u>63 165 100</u>

IV. Försvarets fonder.**A. Försvarets fastighetsfond.**

Avskrivningsmedel från riksstaten	65 087 500	Summa investeringsanslag.	85 950 000
Avskrivningsmedel inom fonden	9 469 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	11 392 500		
	<u>85 950 000</u>		<u>85 950 000</u>

B. Försvarets fabriksfond.

Avskrivningsmedel inom fonden	2 250 000	Summa investeringsanslag..	2 200 000
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	- 51 000		
	<u>2 200 000</u>		<u>2 200 000</u>

V. Statens utlåningsfonder.**Värnpliktslånefonden.**

Avskrivningsmedel från riksstaten	200 000	Investeringsanslag	200 000
--	---------	--------------------------	---------

Lånefonden för bostadsbyggande.

Avskrivningsmedel från riksstaten	112 500 000	Investeringsanslag	450 000 000
Investeringsbemyndigande.	337 500 000		
	<u>450 000 000</u>		<u>450 000 000</u>

Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien.

Investeringsbemyndigande..	4 000 000	Investeringsanslag	4 000 000
----------------------------	-----------	--------------------------	-----------

Statens bosättningslånefond.

Investeringsbemyndigande..	100	Investeringsanslag	100
----------------------------	-----	--------------------------	-----

Statens lånefond för universitetsstudier.

Avskrivningsmedel från riksstaten	2 500 000	Investeringsanslag	2 500 000
--	-----------	--------------------------	-----------

Allmänna studielånefonden.

Avskrivningsmedel från riksstaten	3 700 000	Investeringsanslag	3 700 000
--	-----------	--------------------------	-----------

Jordbrukets lagerhusfond.

Investeringsbemyndigande.	2 000 000	Investeringsanslag	2 000 000
---------------------------	-----------	--------------------------	-----------

Kronotorparnas inventarielånefond.

Avskrivningsmedel från riksstaten.....	75 000	Investeringsanslag	75 000
---	--------	--------------------------	--------

Statens avdikningslånefond.

Avskrivningsmedel från riksstaten	200 000	Investeringsanslag	1 000 000
Investeringsbemyndigande.	800 000		
	<u>1 000 000</u>		<u>1 000 000</u>

Fiskerilånefonden.

Avskrivningsmedel från riksstaten.....	250 000	Investeringsanslag	1 000 000
Investeringsbemyndigande.	750 000		
	<u>1 000 000</u>		<u>1 000 000</u>

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten.

Investeringsbemyndigande.	2000 000	Investeringsanslag	2 000 000
---------------------------	----------	--------------------------	-----------

Lotsverkets båtlånefond.

Investeringsbemyndigande.	500 000	Investeringsanslag	500 000
Summa investeringsbemyndiganden för statens utlåningsfonder	347 550 100		

VI. Fonden för låneunderstöd.

Avskrivningsmedel från riksstaten	184 780 000	Summa investeringsanslag.	190 830 200
Övriga kapitalmedel	13 310 000		
Investeringsbemyndigande.	<u>- 7 259 800</u>		
	190 830 200		<u>190 830 200</u>

VII. Fonden för statens aktier.

Övriga kapitalmedel.....	1 000	Summa investeringsanslag..	1 300 000
Investeringsbemyndigande.	1 299 000		
	<u>1 300 000</u>		<u>1 300 000</u>

VIII. Fonden för förlag till statsverket.

Övriga kapitalmedel.....	1 000 000	Summa investeringsanslag..	1 032 000
Investeringsbemyndigande.	32 000		
	<u>1 032 000</u>		<u>1 032 000</u>

IX. Diverse kapitalfonder.**A. Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.**

Avskrivningsmedel från riksstaten	3 700 000	Summa investeringsanslag..	42 400 000
Avskrivningsmedel inom fonden	7 000 000		
Övriga kapitalmedel.....	100 000		
Investeringsbemyndigande.	31 600 000		
	<u>42 400 000</u>		<u>42 400 000</u>

B. Jordfonden.

Investeringsbemyndigande.	5 000 000	Investeringsanslag	5 000 000
---------------------------	-----------	--------------------------	-----------

C. Statens reproduktionsanstalts fond.

Avskrivningsmedel inom fonden	135 000	Summa investeringsanslag.	285 000
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande.	149 000		
	<u>285 000</u>		<u>285 000</u>

Säger beträffande samtliga investeringsstater för:

Avskrivningsmedel från riksstaten	417 785 900	Summa investeringsanslag	1 628 215 400
Avskrivningsmedel inom fonden	354 909 000		
Övriga kapitalmedel.....	17 118 000		
Investeringsbemyndigande	838 402 500		
	<u>1 628 215 400</u>		<u>1 628 215 400</u>

Reviderad nationalbudget för år 1952.

I. Inledning.

I enlighet med den ordning, som numera utbildats, framlades vid årsskiftet en nationalbudget för år 1952. När denna uppgjordes, saknades på viktiga punkter underlag för en tillförlitlig bedömning av den reala utvecklingen under det framförliggande året. Främst gällde detta nationalbudgetens poster för privat konsumtion, utrikeshandel och lagerförändringar. Sålunda kunde den privata konsumtionen icke beräknas, innan uppgörelser om lönerna för året träffats mellan arbetsmarknadens olika parter. På utrikeshandels område höll en omsvängning på att inträda. I den därvid rådande labila och svåröverskådliga situationen var det icke möjligt att realistiskt uppskatta vare sig priser eller kvantiteter i utrikeshandeln. I fråga om lagerhållningen inom landet var statistiken vid årsskiftet synnerligen bristfällig och medgav ingen klar överblick över vare sig den totala lagerökningen under det gångna året eller förhållandena i de skilda branscherna och handelsleden vid det nya årets ingång. Under sådana förhållanden måste lagerposten i den vid årsskiftet uppgjorda nationalbudgeten bli ytterst osäker. Detta gav hela nationalbudgetkalkylen en villkorlig karaktär, eftersom storleken av den förutsatta omkastningen från starkt växande lager under år 1951 till närmast oförändrad lagerhållning under år 1952 spelade en strategisk roll i sammanhanget.

Över huvud taget var vid årsskiftet utgångsläget för nationalbudgetkalkylerna mindre gripbart ur statistisk synvinkel än vanligt, emedan de våldsamma prislestökningar, som ägt rum, gjorde det svårt att i reala termer mäta resultatet av det samhällsekonomiska skeendet under fjolåret. Härtill kom den alltid föreliggande nackdel med nationalbudgetkalkyler vid årsskiftet, som består i den ofrånkomliga eftersläpningen av den ekonomiska statistiken. Denna eftersläpning medför, att kalkylerna måste bygga på material som icke täcker utvecklingen fram till det senaste årets slut och som i vissa fall blott hänför sig till läget för 12 månader sedan. Med hänsyn till de många osäkerhetsmomenten betecknades den nationalbudget, som framlades i statsverkspropositionen, såsom *preliminär*. Det förutsattes, att nationalbudgeten skulle revideras några månader in på året i anslutning till konjunkturinstitutets vårrapport.

Vid den revidering av den preliminära budgeten, som nu planenligt företagits, ha uppgifter i stort sett förelegat rörande utvecklingen på olika områden under år 1951. På grundval av dessa uppgifter har också utfallet av förra årets nationalbudget kunnat redovisas. Emellertid är denna redovisning behäftad med större felmarginaler och luckor än tidigare av det skälet, att de osedvanligt starka prisrörelserna under fjolåret dragit en del-

vis ogenomtränglig slöja över de reala förändringarna. De siffror för utfallet av 1951 års nationalbudget, som för närvarande erhållas, kunna därför icke betraktas som fullt tillfredsställande. En helt godtagbar bild av samhällsekonomin under förra året kommer kanske aldrig att kunna givas i försörjningsbalansens form med hjälp av hittills begagnad primärstatistik. Ej heller lagerförändringarna under år 1951 ha kunnat fullständigt kartläggas i statistiskt avseende, fastän uppgifter numera stå till buds från de områden, som i normala fall bruka statistiskt beläggas vid den allmänna lagerinventeringen i och för nationalräkenskaperna. Däremot finnas nu väsentligt bättre hållpunkter än vid årsskiftet för att uppskatta den privata konsumtionen under år 1952, sedan löneförhandlingarna med vissa undantag slutförts och uppgörelser nåtts i fråga om jordbrukets inkomster. Nya beräkningar ha vidare verkställts inom handels- och industrikommissionen angående utrikeshandeln under år 1952.

De nya data, som stå till förfogande vid tidpunkten för revideringen av nationalbudgeten, föranleda huvudsakligen avvikelser från den reala budgeten i fråga om export och import. Avvikelsena innebära i realt hänseende en hopkrympning av båda sidorna i utrikeshandeln. Den andra viktigare förändringen i nationalbudgetens utseende, jämfört med den preliminära redovisningen, är att den privata konsumtionen utbrutits ur posten »Ofördelat disponibelt utrymme» och uppförts separat. Det förtjänar i samband härmed att påpekas, att den konsumtionsökning, som enligt de företagna uppskattningarna kan väntas följa av årets löne- och övriga inkomstökningar, väl håller sig inom ramen för ifrågavarande disponibla utrymme enligt den preliminära budgeten. Beträffande övriga specificerade poster i den preliminära nationalbudgeten har revideringen endast givit anledning till smärre justeringar.

Utöver de förändringar, som direkt framträda på nationalbudgetens tillgångs- och användningssidor, har emellertid under årets första kvartal en viss förskjutning inträffat i det allmänna konjunkturläget. Denna förskjutning betingas av såväl internationella som interna faktorer. På de ledande internationella marknaderna har den brytning mellan inflationistiska och depressiva tendenser, som präglade årsskiftet och som diskuterades i den preliminära nationalbudgeten, de senaste månaderna övergått i ett mindre splittrat läge. De krafter, som verka i riktning mot en ytterligare tillspetsning av överkonjunkturen, ha avtagit i styrka, samtidigt som de tidigare avmattningstendenserna på vissa områden accentuerats. Styrkan och varaktigheten av avmattningstendenserna äro svårbedömbara, och den gradvis ökande upprustningen kan ånyo stegra efterfrågetrycket. En reservation måste därför göras beträffande riskerna för att de inflationistiska krafterna åter flammar upp. Så långt det går att döma av hittills kända faktorer, synes man dock för Sveriges del under återstoden av året få räkna med en tämligen entydig påverkan i konjunkturdämpande riktning från utlandet. I varje fall kan icke den nu observerade pristendensen på världsmarknaden förorsaka en ytterligare uppdrivning av den svenska prisnivån.

Inom landet har den inflationsbekämpande politiken nått en alltmer ökad slagkraft. Såsom en ny faktor har sedan årsskiftet tillkommit överenskommelsen mellan riksbanken och kreditinstitutet angående en skärpt kreditbegränsning. Denna aktivisering av kreditpolitiken har på kort tid satt spår i hela det ekonomiska livet.

Genom samspelet av de inhemska stabiliseringsåtgärderna och de konjunkturdämpande impulserna utifrån har nu den svenska överkonjunkturen på vida områden brutits. Balansen på både varu- och arbetsmarknaden har förbättrats. Tecknen på vikande konjunkturer i konsumtionsvarubranscher-na och skogsindustrierna ha, som redan i den preliminära budgeten kunde förutses, blivit mer markerade än vid årsskiftet. Samtidigt ha avmattningstendenserna fått en allmännare spridning i det svenska näringslivet. Utslagen i nedåtgående riktning äro dock ännu tämligen begränsade och ge ej fog för spekulationer om en allvarlig sysselsättningskris. Över huvud taget är det ännu för tidigt att avgöra, huruvida den inträdda förändringen i konjunkturläget är av tillfällig art eller kan väntas bli bestående. Utvecklingen i fortsättningen beror i övervägande grad på den ekonomiska politiken samt på vad som händer på löne-marknaden och i fråga om prisbildningen på jordbruksområdet. Vad som i den preliminära budgeten framhölls om riskerna för en inhemsk pris- och kostnadsstegringskonjunktur jämsides med en avsaktning i den reala utvecklingstakten äger alltjämt giltighet.

Även om utvecklingen kan komma att modifieras genom den ekonomiska politiken och genom händelseförloppet på pris- och kostnadsområdet, synes man nu få se fram emot en allmän nedtoning av expansionstendenserna i den svenska ekonomien. Detta ger en annan karaktär åt nationalbudgetens problematik än under de föregående åren. Tidigare var frågeställningen vid nationalbudgetarbetet huvudsakligen, hur fördelningen skulle ske av de resurser, som framkommo vid ett maximalt utnyttjande av landets produktionskapacitet. Nu är det emellertid också fråga om att bedöma, i vilken utsträckning de tillgängliga produktionsfaktorerna i landet komma att tagas i anspråk. I och med att efterfrågan i samhället bringas att krympa genom de olika köpkraftsbegränsande åtgärderna i stabiliseringssyfte, träda av-sättningsförhållandena i förgrunden. Därmed bli produktionsuppskattningarna i nationalbudgeten väsentligt mera relativa än i de kalkyler som hit-tills verkställts. Detta gör hela blickfältet kortare. Av den anledningen kan en avstämning av de här framlagda beräkningarna visa sig erforderlig i höst.

Med förbehåll för den ökade villkorligheten i uppskattningen av de reala nationalbudgetposterna till följd av ovan anförda omständigheter, framlägges i det följande en *reviderad* nationalbudget för år 1952. Framställningen har huvudsakligen utformats med tanke på avvikelserna från den vid årsskiftet utarbetade preliminära budgeten. Det är därför icke fråga om någon fullständig redovisning av läget på olika områden, så mycket mindre som konjunkturinstitutet ungefär samtidigt utger sin vårrapport. Mellan national-

budgetdelegationen och konjunkturinstitutet har den uppdelningen gjorts, att institutet svarar för översikten över utvecklingen under år 1951 och tidigare år samt därutöver ger en allmän analys av konjunkturläget, medan delegationen inskränker sig till att behandla de aspekter av läget, som direkt höra samman med siffrorna i nationalbudgetsammanställningen. Med hänsyn härtill har föreliggande redogörelse från nationalbudgetdelegationen kunnat givas en tämligen summarisk utformning.

II. Nationalbudgetutfallet för år 1951.

Såsom i inledningen redan nämnts, försvåra de våldsamma prispöskjutningarna under fjolåret en kartläggning av den reala utvecklingen och nationalbudgetutfallet under år 1951. De sedvanliga beräkningar över försörjningsbalansens poster för det senaste året, som vid årsskiftet 1951/52 utfördes inom konjunkturinstitutet i anslutning till det pågående nationalbudgetarbetet, gävo därför icke ett tillfredsställande resultat. Vid sammanställningen till en försörjningsbalans syntes de olika statistiska serierna strida mot varandra inbördes. Av detta skäl var det icke möjligt att i den preliminära nationalbudgeten för år 1952 presentera en försörjningsbalans för det gångna året. Publiceringen uppsköts därför till den tidpunkt, då den reviderade nationalbudgeten skulle framläggas. Härvid förväntades särskilt, att den för fjolårets reala förändringar avgörande lagerutvecklingen skulle framstå i klarare dager, sedan bättre kunskap om denna hade vunnits i och med att den ordinarie lagerstatistiken, som bygger på inventeringar vid årsskiftet, hade blivit tillgänglig några månader in på det nya året.

Numera ha nya kalkyler kunnat göras över försörjningsbalansens olika poster under föregående år, bland annat med stöd av ovan berörda statistik över lagerutvecklingen inom vissa branscher. En fullständig statistisk belysning över de reala förändringarna har emellertid icke kunnat erhållas på vanliga vägar. Sammanställas de för närvarande statistiskt verifierade förändringarna mellan 1950 och 1951, erhålles det överraskande resultatet, att bruttonationalprodukten praktiskt taget icke skulle ha undergått någon som helst ökning under fjolåret, om produktionsresultatet uppskattas på grundval av dess avspeglning i utrikeshandel, konsumtion och investeringar samt lagerhållning. Detta resultat står i bjärt motsats till den allmänna erfarenheten av 1951 såsom ett år av full sysselsättning och stark aktivitet på de flesta områden. Jordbrukets avkastning har visserligen sjunkit till följd av den felslagna skörden, och handelns produktiva prestationer ha automatiskt reducerats genom den privata konsumtionens avmattning, men i stället ha de industriella sektorerna av näringslivet utmärkts av en påtaglig expansion. Mot bakgrunden härav har det ansetts lämpligt att kontrollera de vanliga beräkningarna med hjälp av den produktionsstatistiska metoden. Detta innebär, att man försöker beräkna den totala produktionsökningen genom att summera förändringarna på alla de skilda produktionsområden som varit statistiskt åtkomliga. En sådan beräkning leder

fram till en ökning av bruttonationalprodukten under år 1951 med cirka 450 miljoner kronor (i 1950 års priser). Resultatet av denna beräkning jämte kalkylerna över de tillgängliga resursernas användning redovisas i tabell 1. I denna ha också för jämförelsens skull införts siffrorna från 1951 års nationalbudget.

Tabell 1. Försörjningsbalans 1948—1951.

Miljoner kronor.

a) Löpande priser.

	1948	1949	1950	1951
<i>Tillgång</i>				
1. Bruttonationalprodukt till produktionskostnad	26 380	27 670	29 780	36 800 ± x
1a. <i>Plus</i> Indirekta skatter	+ 2 340	+ 2 410	+ 2 470	+ 2 800
1b. <i>Minus</i> Subventioner	- 370	- 410	- 550	- 450
2. Import av varor, cif	4 950	4 330	6 100	9 190
3. Summa tillgång	33 900	34 000	37 800	48 340 ± x
<i>Användning</i>				
4. Privat inhemsk bruttoinvestering	5 210	5 140	5 880	7 050?
5. Offentlig inhemsk bruttoinvestering	2 510	2 750	2 970	3 750
6. Lagerförändring m. m.	+ 360	+ 100	- 200	+ 1 430 ± x
7. Export av varor fob och nettot av tjänster..	4 540	4 830	6 290	10 090
8. Privat konsumtion	17 830	18 160	19 640	22 100
9. Offentlig konsumtion	2 850	3 020	3 220	3 920
10. Summa användning	33 900	34 000	37 800	48 340 ± x

b) 1950 års priser.

	1948	1949	1950	1951	
				Utfall	Natio- nal- budget
<i>Tillgång</i>					
1. Bruttonationalprodukt till produktionskostnad	28 690	30 150	31 700	32 150 ± y	32 700
1a. <i>Plus</i> Indirekta skatter					
1b. <i>Minus</i> Subventioner					
2. Import av varor, cif	5 630	4 870	6 100	7 220	6 400
3. Summa tillgång	34 320	35 020	37 800	39 370 ± y	39 100
<i>Användning</i>					
4. Privat inhemsk bruttoinvestering	5 480	5 290	5 880	5 930?	} 9 150
5. Offentlig inhemsk bruttoinvestering	2 620	2 820	2 970	3 180	
6. Lagerförändring m. m.	+ 330	+ 110	- 200	+ 1 060 ± y	± 0
7. Export av varor fob och nettot av tjänster..	4 450	5 100	6 290	6 430	6 590
8. Privat konsumtion	18 480	18 640	19 640	19 390	19 990
9. Offentlig konsumtion	2 910	3 060	3 220	3 380?	3 370
10. Summa användning	34 320	35 020	37 800	39 370 ± y	39 100

Enligt de i tabell 1b återgivna beräkningarna blir, som nyss nämnts, ökningen av bruttonationalprodukten under år 1951 cirka 450 miljoner kronor i 1950 års priser. Det måste emellertid observeras, att detta belopp avser förändringarna på de områden som kunnat statistiskt beläggas. Givetvis måste reservationer uttalas för den osäkerhet, som fortfarande vidlåder kalkylen och som i tabell 1b markerats genom den obestämda faktorn $\pm y$. Den ökning, som för närvarande kan redovisas, ligger betydligt lägre än motsvarande tal för de närmast föregående efterkrigsåren. Exempelvis kan ökningen under år 1951 — 450 miljoner kronor enligt tabellen — jämföras med en produktionsstegring av drygt 1 500 miljoner kronor mellan 1949 och 1950.

I förhållande till nationalbudgetprognosen för år 1951, som angav en produktionsökning av 1 000 miljoner kronor, skulle utfallet — av de här återgivna beräkningarna att döma — visa en differens av icke mindre än drygt 500 miljoner kronor. Denna differens är emellertid delvis endast skenbar. Till ett belopp av 80 miljoner kronor förklaras sålunda skillnaden av att man vid den ovan berörda produktionsuppskattningen gjort ett avdrag för variationer i virkesuttagen ur skogarna. När nationalbudgetprognosen för år 1951 uppgjordes, tillämpades icke denna princip. Vidare får den produktionsökning, som tagit sig uttryck i lagerpåfyllning, i nationalräkenskaper na ett lägre värde än om motsvarande varuvoly m direkt konsumerats. För år 1951 kan denna omständighet uppskattas ha reducerat produktionsvärdet i 1950 års priser med i runt tal 250 miljoner kronor. Den reducering av produktionsresultatet som härigenom uppkommer, är emellertid icke uttryck för en försämring av landets försörjningsläge. Vill man göra en rättvisande jämförelse mellan produktionsprognos och motsvarande utfall av 1951 års nationalbudget, bör man därför till det ovan redovisade beloppet för produktionsökningen — cirka 450 miljoner kronor — lägga de två korrektionsposterna för variationer i virkesuttaget, respektive lagerpåfyllning. Man kommer då fram till en ökning av i runt tal 800 miljoner kronor, vilket belopp får ställas mot budgetens 1 000 miljoner kronor.

Kvar står dock, att produktionsutvecklingen — av de statistiska indicierna att döma — som helhet varit svagare under 1951 än tidigare år. Det är givetvis för tidigt att avgöra, om den nedgång i produktionsökningen, som synes ha ägt rum, är av tillfällig art eller om man får moderera produktionsförväntningarna för de närmaste åren till mellankrigsnivå (cirka $2\frac{1}{2}$ procent per år).

I fortsättningen skall en mycket kort granskning göras av 1951 års siffror i försörjningsbalansen, bland annat mot bakgrunden av nationalbudgetens uppskattningar vid början av året.

Även om produktionen icke ökat så mycket som man kanske haft anledning att vänta sig med stöd av tidigare erfarenheter, erhö ll landet i stället ett betydande tillskott till försörjningen genom den förbättring av bytesförhållandet, som ägde rum under 1951. Förbättringen i förhållandet mellan export- och importpriser beräknas till 23 procent mellan 1950 och 1951. Pris-

utvecklingen på utrikeshandelns område kan sålunda sägas ha medfört, att valutareserven rent formellt kunnat bli närmare 1 700 miljoner kronor större än som annars varit fallet. Detta tillskott motsvarar en produktivitetsökning på drygt fem procent och kompenserar mer än väl försämringen av bytesförhållandet åren 1949 och 1950. Utvecklingen blev sålunda på denna punkt betydligt gynnsammare än som förutsågs i nationalbudgeten, där tillskottet till försörjningen genom förbättrade bytesförhållanden uppskattades till 100 miljoner kronor.

Beträffande export- och importvolymen skall i detta sammanhang blott nämnas, att nationalbudgetens uppskattningar vida överträffades i fråga om importen (en ökning på drygt 1 100 miljoner kronor mot uppskattade 300). Budget och verklighet voro dock betydligt mer i samklang beträffande exporten, som överskattades med cirka 150 miljoner kronor i budgeten.

De resurser, som tillfördes landet genom den starka förbättringen av bytesförhållandet gentemot utlandet, konsumerades icke under året utan användes till uppbyggnad av reserver. En stark ökning noterades sålunda såväl för valutareserven som för lagren. Bytesbalansens överskott beräknas till drygt 900 miljoner kronor.

Vad beträffar lagren, står mot nationalbudgetens uppskattning av en skillnad i lagerförändring mellan 1950 och 1951 på 200 miljoner kronor det nu framräknade resultatet på kanske 1 250 miljoner kronor, räknat i 1950 års priser. Som alltid beträffande lageruppskattningar måste dock siffrornas bräcklighet understrykas. Lagerökningen under året var bland annat ett resultat av å ena sidan en stor import (främst av textilier), som stimulerats av en tidigare förväntan om prishöjningar, å andra sidan ett köpmotstånd inom landet. En viss beredskapslagring har också bidragit till att hålla lagerökningen på en relativt hög nivå under året.

Den största lagerökningen faller på textilvaror. Mätt i genomsnittliga återanskaffningspriser för år 1951 uppskattas den till cirka 450 miljoner kronor. Det gäller såväl halvfabrikat som färdigvaror, men det är speciellt handelns lager som synas ha ökat kraftigt. Även lagren av bränslen samt diverse råvaror och halvfabrikat av olika slag, vilkas utveckling följes av kommissionerna, uppvisa betydande öknings. Å andra sidan representera skogsprodukterna ett av de varuområden, för vilka icke mer betydande lagerökningar förekommit. En ökning av livsmedelslagren uppvägdes av en lika stor nedgång i kreaturskapitalet.

Bland övriga poster på försörjningsbalansens efterfrågesida i tabell 1 b ha investeringarna och den offentliga konsumtionen enligt nu föreliggande beräkningar utvecklats ungefär i takt med nationalbudgetens uppskattningar. Den offentliga konsumtionens ökning uppskattas sålunda preliminärt vara av storleksordningen 150 miljoner kronor, ökningen av privata och offentliga investeringar i summa cirka 250 miljoner kronor.

Återstår den privata konsumtionen. I nationalbudgetens kalkyler räknades med en måttlig ökning av denna post på omkring 250 miljoner kronor. Enligt nu föreliggande beräkningar synes en nedgång av den privata konsum-

tionens volym ha ägt rum av ungefär samma storleksordning, vilket gör cirka två procent. Denna nedgång bör bland annat ses mot bakgrunden av den särskilt mot slutet av år 1950 ökade inköpsbenägenheten till följd av de då varslade prishöjningarna.

Den ekonomiska utvecklingen under år 1951 skulle mot bakgrunden av nationalbudgetens uppskattningar kunna tolkas på följande sätt. En betydande förbättring av bytesförhållandet gentemot utlandet och en mycket måttlig produktionsökning ha under året (i samband med en nedgång av den privata konsumtionens volym) möjliggjort dels en kraftig uppbyggnad av valutareserv och lager, dels en ökning av investeringar och offentlig konsumtion i ungefärlig överensstämmelse med de i nationalbudgeten redovisade planerna.

Ökningen av bytesbalansens saldo, av lager och av investeringar under år 1951 i jämförelse med år 1950 innebär, att samhällets bruttoinvestering, eller med andra ord bruttosparande, ökat kraftigt. Detta ökade sparande torde kunna lokaliseras till såväl stat och företag som konsumenter, medan kommunala myndigheters sparande sannolikt minskat.

Den statliga driftbudgeten var enligt belastningssiffror, som publiceras månatligen i konjunkturjournalen, överbalanserad med 695 miljoner kronor under kalenderåret 1951 mot en underbalansering på 149 miljoner kronor 1950.

Vinstkonjunkturen har, som ofta påpekats, varit mycket ojämn för olika företag, och det ökade sparande, som ägt rum inom företagssektorn, skulle främst kunna hänföras till skogsindustrierna.

Av allt att döma synes även en sparandeökning ha ägt rum hos de privata konsumenterna. Om man jämför konsumtionsutgifter och skatter med sannolika inkomster, erhålles en icke obetydlig ökning i sparandet som resultat. Utvecklingen av konsumenternas sparande under år 1951 får i så fall bland annat ses mot bakgrunden av att ett negativt sparande ägde rum år 1950, då inköpen, som nyss antytts, intensifierades inför de väntade prishöjningarna.

I nationalbudgeten för år 1951 räknades med ungefärlig balans mellan förutspådd ökning av tillgång och ökning av efterfrågan. Man fick med andra ord icke fram något efterfrågeöver- eller underskott. Kalkylen byggde bland annat på hypotesen om oförändrat sparande hos konsumenterna. Med — av vad som numera framgår — mer realistiska antaganden bland annat om detta sparande skulle ett efterfrågeunderskott sannolikt blivit resultatet av kalkylen. I efterhand skulle då kunna sägas, att detta fått utlopp i en icke förutsedd uppbyggnad av valutareserven och en icke förutsedd lageruppbyggnad.

III. Arbetskraften.

Allmän karakteristik. Den förskjutning av konjunktur bilden, som inträtt sedan den preliminära nationalbudgeten för år 1952 utarbetades, och vilken innebär att de inflationsdrivande krafterna försvagats och avmattningstendenserna förstärkts i förhållande till vad som kunde överblickas vid

årsskiftet, förmärkes också på arbetsmarknaden. Balansen mellan tillgång och efterfrågan har förbättrats. Detta kan bland annat utläsas i arbetsförmedlingsstatistiken. Sålunda var antalet ansökningar på 100 lediga platser i januari 128 mot 100 samma tid i fjol, i februari 123 mot 96 under februari förra året och i mars 119 mot 94. Motsvarande siffror för antalet tillsatta platser på 100 lediga voro för januari 72 mot 67 i fjol, för februari 70 mot 63 och för mars 68 mot 61. I vissa sektorer ha permitteringar och korttidsarbete ägt rum. Den friställda arbetskraften har emellertid hittills i allmänhet successivt kunnat överföras till nya arbetsplatser. Sysselsättningen har därför alltjämt varit hög genomsnittligt sett. Fackförbundens arbetslöshetsprocent låg i januari rentav något lägre än för ett år sedan, nämligen 2,5 mot 2,7 i fjol. I februari var procenttalet 2,6 mot 2,4 för ett år sedan. För den fortsatta sysselsättningsutvecklingen blir frågan om arbetskraftens överföring från krympande till växande näringsgrenar av utslagsgivande betydelse.

För att få hållpunkter för en bedömning av utvecklingen under återstoden av året har nationalbudgetdelegationen anmodat arbetsmarknadsstyrelsen att verkställa en enkät hos de lokala arbetsförmedlingsorganen angående läget i de skilda branscherna. Svaren på denna enkät, vilka inkommit i början av april, avspeglar den allmänna konjunkturdämpningen, men ge ej intryck av något skred på arbetsmarknaden. I stort sett anses möjligheter föreligga att överföra den friställda arbetskraften till andra näringsområden genom en aktiv arbetsmarknadspolitik. Svårigheter anses i detta hänseende i första hand uppkomma till följd av bostadsbristen och arbetskraftens lokala bundenhet. Särskilt gör sig denna bundenhet gällande beträffande de gifta kvinnorna. I viss utsträckning torde utvecklingen leda till att dessa för tillfället utträda ur arbetsmarknaden. Som en närbesläktad företeelse framstår den dolda arbetslöshet, som kan uppkomma i jord- och skogsbruket, när till följd av konjunkturdämpningen utströmningen till stadsnäringarna minskar och möjligheterna till sysselsättning i jordbrukets biyrken försämras. I sammanhanget bör också erinras om nedgången i bostadsbyggandet på landsbygden. En ökning av vägarbetena kommer dock att i viss mån kompensera denna utveckling.

En ytterligare verkan av tendenserna till avmattning på arbetsmarknaden kan antagas bli, att importen av utländsk arbetskraft nedgår och att en del utländska arbetare lämnar landet. Nettotillskottet av förvärvsarbetande utlänningar kan därför väntas bli obetydligt under år 1952, jämfört med en ökning av omkring 15 000 år 1951.

Läget i olika arbetsmarknadssektorer. Även om en fortsatt minskning av jordbrukets personalbehov kan förutsättas under år 1952 som resultat av den fortgående mekaniseringen, torde det på grund av stadsnäringarnas minskade efterfrågan på arbetskraft vara realistiskt att för året räkna med en något mindre utflyttning än under fjolåret. Uppskattningarna i den preliminära nationalbudgeten, enligt vilka avgången från jordbruket för inne-

varande år beräknats till 13 000 personer eller lika många som under år 1951, torde därför böra justeras ned något. Inom skogsbruket ha de ökade avverkningarna under vintermånaderna medfört ett betydande arbetskraftsbehov. Tillströmningen har dock på grund av de goda förtjänstmöjligheterna varit stark. Sålunda var antalet sysselsatta inom det större skogsbruket i februari närmare 20 procent högre än vid motsvarande tid år 1951. Den goda tillgången på arbetskraft i förening med de på många områden gynnsamma väderleksförhållandena ha bidragit till att de uppställda avverkningsprogrammen kunnat fullföljas tidigare än beräknat. I och med att vinteravverkningarna slutförts, aktualiseras de problem som den vikande konjunkturen på skogsområdet innebär för sysselsättningen i skogarna. Under sommaren beräknas dock arbetskraften till betydande del komma att sysselsättas med skogsvårdsarbeten, där ett stort eftersatt behov föreligger. Den minskning av arbetskraftsbehovet i skogsbruket, som avmattningen i skogsindustrierna kan ge upphov till, väntas därför göra sig märkbar först mot vintern 1952. Den egentliga skogsarbetarstammen hos de stora skogsbolagen och domänverket torde dock i stort sett kunna beredas fortsatt arbete. Nedgången skulle därför i första hand komma att drabba den tillfälliga arbetskraften.

För den egentliga industrien ger den ovan nämnda enkäten följande bild av läget i de olika branscherna:

Inom gruppen malmbrytning och metallindustri ha gruvor och järnverk fortfarande ett betydande arbetskraftsbehov, och sysselsättningen väntas bli god även inom de större verkstadsföretagen. De mindre verkstäderna beräknas friställa viss arbetskraft, för vilken dock annan sysselsättning omedelbart kan beredas inom branschen. Beträffande jord- och stenindustri ha tegel- och torvindustrierna behov av ytterligare arbetskraft. Inom träindustrigruppen väntas knappast någon minskning av försågningen vid de större sågverken, medan svårigheter uppstått beträffande småsågarnas avsättningsläge. För snickeri- och möbelindustrierna förutses i allmänhet ingen väsentlig sysselsättningsnedgång, under det att läget är sämre för tillverkare av wallboard, lådämnen och leksaker. Pappersindustrien räknar med i stort sett oförändrad efterfrågan på arbetskraft. Kartong- och emballageindustrierna ha däremot drabbats av avsättningssvårigheter. För livsmedelsindustrien är läget oförändrat. Vad gäller textil- och beklädnadsbranschen förefaller en stabilisering på en något lägre sysselsättningsnivå vara på väg att inträffa. Skoindustriens svårigheter fortsätta, och garverierna räkna med permitteringar. Den kemiska industrien uppvisar som helhet betraktad en oförändrad sysselsättningsbild. Inom vissa kemisk-tekniska branscher synes dock en neddämpning av aktiviteten trolig.

Som nettoresultat av sysselsättningsförändringarna inom den egentliga industrien väntas enligt arbetsmarknadsstyrelsens uppskattningar antalet sysselsatta komma att visa en mycket obetydlig ökning, att jämföras med en stegring om 18 000 under år 1951.

Under årets första månader har arbetslösheten inom byggnadsfäc-

ken legat på ungefär samma nivå som motsvarande tid i fjol. Antalet sysselsatta beräknas under året stiga med två procent eller 4 000 man. För en fortsatt ökning av byggnadsvolymen är förbättrad tillgång på yrkesutbildad arbetskraft nödvändig. Framför allt gäller detta murare. Åtgärder ha vidtagits för att förbättra läget i detta hänseende. Samtidigt som bristen på byggnadsarbetare är stark i städerna, har en tendens till vikande sysselsättning i branschen gjort sig gällande på landsbygden till följd av att en minskning inträffat i fråga om egnahemsbebyggelsen. I viss utsträckning kan denna utveckling väntas bli uppvägd genom utvidgningen av vägarbetena.

I fråga om handel och samfärdsel räknas med en obetydlig sysselsättningsökning. Sysselsättningsläget inom allmän tjänst är i stort sett oförändrat. En viss fortsatt ökning av antalet anställda inom skolväsendet och sjukvården kan motses. Den förbättrade balansen på arbetsmarknaden har bidragit till att tillgången på sjukhusbiträden numera blivit tillfredsställande. Även för husligt arbete synes en bättre relation mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft ha inträtt.

Det finnes emellertid anledning understryka, att stor försiktighet måste iakttas, när man med ledning av enkätsvaren beträffande läget i de skilda branscherna söker bilda sig en uppfattning om det allmänna sysselsättningsläget under återstoden av året. Enkätsvaren kunna i stort sett endast belysa förhållandena inom respektive branscher och företag under ett mycket kort tidsperspektiv. Detta sammanhänger med att det i allmänhet icke är möjligt för den enskilde företagaren eller branschexperten att förutse återverkningarna på det egna företaget eller den egna branschen av utvecklingen i näringslivets övriga sektorer. Den slutliga bedömningen av sysselsättningen under fortsättningen av året måste därför anstå till diskussionen i det följande angående den samhällsekonomiska balansen. Redan här bör dock framhållas, att utvecklingen i hög grad blir beroende av möjligheterna att genom en aktiv arbetsmarknadspolitik lösa det praktiska problemet att överföra arbetskraften från områden med vikande sysselsättning till de delar av näringslivet som ha förutsättningar för fortsatt expansion.

IV. Produktionen.

Utgångsläget. Av redogörelsen för utfallet av 1951 års nationalbudget har redan framgått, att en summering av förändringarna på de områden, som täckas av för närvarande tillgängligt statistiskt material, ger en produktionsökning under år 1951 av 530 miljoner kronor, räknat i 1950 års priser. I nationalräkenskaperna reduceras nu nämnda belopp till 450 miljoner kronor genom att 80 miljoner kronor avdragas för variationer i uttaget av virke i skogsbruket. Bruttonationalprodukten till marknadspris för år 1951 redovisas i enlighet härmed till cirka 39 miljarder kronor i 1951 års priser. Om det emellertid gäller att bedöma utvecklingen av landets produktionsförmåga, bör i beloppet för produktionsökningen också inräknas en uppskattad korrigeringspost om cirka 250 miljoner kronor för den del av

produktionen som utmognat i ökade lager. Med tillägg för ifrågavarande korrigeringspost och med inräknande av nyssnämnda belopp för variationer i virkesuttaget, erhålles en summa av cirka 800 miljoner kronor såsom mått på produktionsökningen under år 1951. Detta skulle innebära cirka $2\frac{1}{2}$ procents volymmässig produktionsstegring under år 1951. År 1947 uppgick den totala produktionsökningen i landet till tre procent och under vartdera av åren 1948—1950 till omkring fem procent. Avsakningen under år 1951 sammanhänger, som ovan nämnts, närmast med den privata konsumtionens nedgång och med den dåliga skörden. Någon försvagning i de föregående efterkrigsårens gynnsamma utveckling med avseende på de tekniska produktivetsförutsättningarna får alltså icke utläsas ur siffrorna för fjolårets produktionsresultat.

En blick på utvecklingen i näringslivets olika grenar bestyrker det senast sagda och kan vidare ge vägledning vid uppskattningarna för innevarande år. Beräkningar på grundval av de för närvarande framkomna statistiska uppgifterna ge följande bild av förskjutningarna i totalproduktionen år 1951:

(Miljoner kronor i 1950 års priser)

Egentlig industri	+ 400
Kraft- och belysningsverk	+ 45
Byggnads- och anläggningsverksamhet.....	± 0
Jordbruk.....	— 135
Skogsbruk	+ 150 ¹
Bostadsutnyttjande.....	+ 70
Statens och kommunernas produktionsbidrag	+ 110
Handel	} — 110 ²
Samfärdsel	
Övriga produktionsområden	
	+ 530
Korrigeringspost.....	+ 250
	+ 780

Produktionsutsikterna för innevarande år. Utvecklingen sedan den preliminära nationalbudgeten uppgjordes vid årsskiftet ger anledning att understryka de reservationer angående avsättningsbetingelsernas betydelse för produktionsutvecklingen, som framfördes i den preliminära nationalbudgeten. I det inledande avsnittet ovan har berörts, hur avmattningstendenserna på efterfrågesidan under de gångna månaderna av året fått en allmänare utbredning både på hemmamarknaden och utomlands. Å andra sidan ha produktionsförutsättningarna förbättrats genom den jämnare balansen mellan tillgång och efterfrågan som uppstått på arbetsmarknaden. Överrörligheten och frånvarofrekvensen ha nedgått. I dessa hänseenden har därför situationen ljusnat. Över huvud taget är tekniskt och kapacitetsmäs-

¹ Varav 80 miljoner kronor svarar mot variationer i virkesuttaget.

sigt läget minst lika gynnsamt som under de föregående åren. *Gränsen för produktionens storlek under år 1952 kommer därför på de flesta håll att sättas av sådana faktorer som efterfrågan och försäljningsmöjligheter.*

I särskilt hög grad gäller det som nu anförts den egentliga industrien. Till följd av avsättningssvårigheter synes man enligt handels- och industrikommissionens undersökningar i förhållande till fjolåret böra räkna med en icke oväsentlig produktionsnedgång på textil- och konfektionsområdet samt inom skobranschen. Detsamma gäller småsågarna. En viss mindre produktionsinskränkning kan också förutses för vissa tillverkningsgrenar inom träförädlingsindustrien. Likaså är en produktionsminskning icke utesluten beträffande vissa tillverkningsgrenar inom pappersindustrien. Oförändrad produktion motses för massafabrikerna, den kemiska industrien och livsmedelsindustrien. Mot dessa för tillfället stagnerande eller tillbakagående industribranscher kunna ställas gruvorna, järn- och stålverken, verkstadsindustrien, byggnadsmaterialbranschen samt gummivaruproduktionen, där fortsatt stegring anses vara att påräkna. Sålunda väntas järnmalmsbrytningen öka med omkring fem procent. För järn- och stålverken anses ett produktionstillskott om cirka 70 000 ton icke osannolikt, vilket skulle innebära en ökning med sju procent. En uppskattning för verkstadsindustrien pekar på en möjlig ökning av fem å sex procent. Visserligen förmärkes också inom denna bransch den allmänna konjunkturdämpningen, men tillströmningen av arbetskraft från industrigrenar med avtagande sysselsättning gör det möjligt att täcka tidigare personalbrister. Den betydande orderstocken utgör, åtminstone för innevarande år, en buffert mot en nedgång i fråga om nya beställningar. Sålunda motsvarade orderstocken i september förra året en produktion av i genomsnitt 16 månader för de företag i verkstadsbranschen, som ingå i den av Industriens utredningsinstitut publicerade statistiken över orderbeläggningen. Orderstockens längd hade då stigit med två månader i förhållande till mars 1951 och september 1950.

Vid revideringen av den preliminära nationalbudgeten har det ansetts lämpligt att taga större hänsyn till avsättningssvårigheternas neddämpande effekt på produktionsutvecklingen i den egentliga industrien genom att utgå från en ökning med en procent i stället för två procent enligt den preliminära budgeten. Det bör erinras om att industriens produktionsvolym under år 1951 växte med drygt fyra procent. Då den egentliga industriens produktionsvärde (räknat såsom bidrag till bruttonationalprodukten) år 1951 uppgick till nära 14 miljarder kronor, skulle en ökning i år med en procent innebära i avrundat tal ett tillskott till bruttonationalprodukten om 150 miljoner kronor i 1951 års priser. För kraft- och belysningsverken torde man kunna räkna med samma produktionsstegring som under år 1951, d. v. s. drygt sex procent eller cirka 50 miljoner kronor i fjolårets priser. Utvecklingen inom byggnads- och anläggningsindustrien torde komma att innebära en ökning av bidraget till bruttonationalprodukten med fem procent, vilket i 1951 års prisnivå betyder 125 miljoner kronor.

För det egentliga jordbruket måste en nedjustering göras i jämförelse med beräkningarna i den preliminära nationalbudgeten. Nya uppskattningar inom jordbruksnämnden tyda nämligen på att den förut kalkylerade volymstegringen under kalenderåret 1952 med tre procent vid normalskörd icke kan påräknas. Denna ändring förklaras främst av den numera planerade omläggningen av produktionsstrukturen i jordbruket. Man får nu räkna med en i förhållande till fjolåret i stort sett oförändrad produktionsvolym i jordbruket under innevarande kalenderår. Även för skogsbrukets del torde man för kalenderåret 1952 böra räkna med samma produktionsvolym som föregående år. Visserligen synes man, såsom ovan i avsnittet om arbetsmarknaden närmare berörts, få räkna med minskade avverkningar under höstsäsongen, men under den gångna vintern har skogsbrukets produktion legat högre än i fjol. Statens och kommunernas verksamhet kan väntas höja bruttonationalprodukten med 125 miljoner kronor i 1951 års priser, motsvarande en stegring med fem procent. Tillskottet till bruttonationalprodukten genom utnyttjande av bostadslägenheterna torde komma att stiga med $4\frac{1}{2}$ procent eller 75 miljoner kronor, räknat i 1951 års priser. Värdet av konsumenttjänsterna kan på detta stadium uppskattas stiga med 50 miljoner kronor i 1951 års prisnivå. Med den tillväxt av den privata konsumtionen, som enligt de i ett följande avsnitt redovisade beräkningarna väntas inträda, skulle handels produktiva prestationer resultera i en höjning av bruttonationalprodukten med grovt räknat 250 miljoner kronor i 1951 års priser. I fråga om samfärdseln räknas med ett något minskat bidrag från handelsflottan. Utvecklingen i fråga om järnvägarna och den yrkesmässiga biltrafiken är svårare att överblicka. Uppskattningsvis kalkyleras här med oförändrad produktion inom den totala samfärdseln. Hållpunkter saknas för en bedömning av de volymmässiga förändringarna inom övriga produktionsområden. Sättas dessa förändringar lika med noll, erhålles för den totala bruttonationalprodukten en sammanlagd ökning av 825 miljoner kronor eller avrundat 800 miljoner kronor i 1951 års priser, vilket utgör en volymmässig stegring med två procent. I den preliminära nationalbudgeten pekade produktionsuppskattningarna på en uppgång med 1 100 miljoner kronor. Nedräkningen vid revideringen betingas av dels den försiktigare bedömningen av utvecklingen inom den egentliga industrien, dels den nyss berörda omläggningen i avseende på jordbrukets produktionsstruktur.

V. Utrikeshandeln.

A. Allmänna förutsättningar.

Den väsentligaste revideringen av utrikeshandelskalkylerna i den preliminära nationalbudgeten hänför sig till prisantagandena. I den preliminära budgeten baserades kalkylerna på de export- och importpriser, som gällde vid nyinköp i oktober—november år 1951. Utgångspunkten för de reviderade

uppskattningarna har varit, att de priser som gällt vid nyinköp respektive nyförsäljningar februari—mars 1952 skola vara desamma hela året. Vid beräkning av medelpriserna för hela år 1952 har hänsyn tagits till att kvantiteter köpta respektive sålda före denna tidpunkt till andra priser, komma att ingå i den faktiska införseln respektive utförseln år 1952.

B. Exporten 1952.

Globalkalkylen. I fråga om stora delar av varuområdet beror exportens storlek numera på avsättningsmöjligheterna utomlands. Dessa äro ytterst svåra att siffermässigt bedöma och kunna lätt förändras, varför beräkningarna få tagas med stor reservation.

Mot en mindre ökning av järnmalmsexporten beräknas stå en väsentlig nedgång i exporten av trävaror, papper och livsmedel och en viss minskning av övrig varuexport, varför nettoresultatet av uppskattningen blir en nedgång av exportvolymen för år 1952 med åtta procent i förhållande till 1951 års nivå (att jämföra med en volymökning om två procent mellan 1950 och 1951). Exportvärdet i löpande priser skulle därmed komma att uppgå till 8 750 miljoner kronor för år 1952 mot 9 207 miljoner för år 1951, en minskning med 500 miljoner kronor.

Trots den redan inträdda kraftiga prissänkningen på skogsprodukter torde man icke kunna bortse från riskerna för ytterligare prisfall, vilket dock endast skulle påverka en del av exportkvantiteterna för år 1952. Exempelvis skulle en tioprocentig ytterligare prisnedgång å skogsprodukter med avseende på andra halvåret medföra en sänkning av det nu beräknade exportvärdet för innevarande kalenderår med omkring 200 miljoner kronor.

Exportens sammansättning. Tabell 2 visar exportens uppskattade totalvärde och sammansättning i löpande priser.

Livsmedlens andel av exportvärdet beräknas nedgå ytterligare under år 1952 på grund av försvårad avsättning genom handelshinder och det dåliga skördeutfallet år 1951. I fråga om skogsprodukterna beräknas importrestriktioner i utlandet medföra avsevärda begränsningar av exporten, vilken för trävaror beräknas till cirka 630 000 stds mot cirka 845 000 stds för år 1951. För papp och papper, inklusive wallboard, antages exportvolymen minska med 15—20 procent från år 1951. Massaexporten har däremot förutsatts bli densamma som förra året eller två miljoner ton. Exporten av järnmalm begränsas av brytningsförhållandena, men väntas öka något. För handelsfärdigt järn och stål beräknas samma volym som under år 1951, då den utgjorde cirka 150 000 ton. Inom området för verkstadsprodukter har man räknat med ungefär oförändrad exportvolym, vilket innebär en viss nedjustering jämfört med läget under hösten 1951. Produktionsförutsättningar finnas visserligen för en ökning av exporten, men handelshinder utomlands skapa vissa avsättningssvårigheter.

Tabell 2. Exporten åren 1949—1952.

	1 9 4 9		1 9 5 0		1 9 5 1		1 9 5 2	
	mkr	%	mkr	%	mkr	%	mkr	%
Livsmedel m. m.	231	5·4	481	8·4	550	6·0	375	4·3
Trävaror och kork samt arbeten därav	572	13·5	667	11·7	1 134	12·3	920	10·5
Massa, papper etc.	1 334	31·4	1 755	30·7	3 897	42·3	3 260	37·3
Järnmalm, järn o. stål.....	863	20·3	1 060	18·6	1 464	15·9	1 875	21·4
Maskiner, instrument o. transportme- del.....	955	22·5	1 231	21·6	1 524	16·6	1 675	19·1
Övrigt	295	6·9	513	9·0	638	6·9	645	7·4
Summa	4 250	100·0	5 707	100·0	9 207	100·0	8 750	100·0
därav skogsindustriprodukter.....	1 906	44·9	2 432	42·4	5 031	54·6	4 180	47·8

C. Importen 1952.

Globalkalkylen. Då endast en ringa del av importen är föremål för reglering, blir importens gestaltning under år 1952 i hög grad beroende av den allmänna ekonomiska utvecklingen inom och utom landet. Även importkalkylen blir därför bestämd av de valda förutsättningarna härvidlag.

Resultatet av gjorda uppskattningar innebär, att importvolymen för år 1952 skulle komma att understiga 1951 års nivå med cirka fyra procent. Under fjolåret medgav importen, som då översteg 1950 års volym med cirka 17 procent, en mycket betydande upplagring. För år 1952 innebära beräkningarna en fortsatt lagerökning på vissa områden, medan inom andra — främst textilier — en betydande lagernedgång förutses. Nettoresultatet skulle bli en minskning av importvarulagren.

Värdemässigt skulle vid den förutsedda prisutvecklingen importen år 1952 uppgå till cirka 9 200 miljoner kronor, eller i det närmaste detsamma som under år 1951, då den var 9 189 miljoner kronor.

Importens sammansättning. Importens totalvärde och sammansättning i löpande priser framgå av tabell 3.

Tabell 3. Importen åren 1949—1952.

	1 9 4 9		1 9 5 0		1 9 5 1		1 9 5 2	
	mkr	%	mkr	%	mkr	%	mkr	%
Livsmedel m. m.	737	17·0	1 164	19·1	1 512	16·5	1 600	17·4
Mineraliska och fossila ämnen	870	20·1	1 156	18·9	1 874	20·4	1 995	21·6
Kemiska produkter, färger m. m.....	283	6·5	392	6·4	564	6·1	540	5·9
Hudar, skinn, pälsverk, kautschuk ..	160	3·7	207	3·4	359	3·9	340	3·7
Spånadsämnen samt arbeten därav ..	760	17·5	1 052	17·2	1 572	17·1	1 065	11·5
Oädla metaller och arbeten därav ..	685	15·8	677	11·1	1 146	12·5	1 350	14·7
Maskiner, instrument o. transportme- del.....	634	14·7	1 145	18·8	1 649	17·9	1 825	19·8
Övrigt	204	4·7	309	5·1	513	5·6	495	5·4
Summa	4 333	100·0	6 102	100·0	9 189	100·0	9 210	100·0

För livsmedel beräknas ungefär samma importvolym som under fjolåret. Beträffande bränsleimporten räknas för år 1952 med fortsatt kvantitetsökning, ehuru i mindre utsträckning än mellan åren 1950 och 1951. Inom det kemiska området förutses en betydande volymmässig nedgång från år 1951, då en stor lagerökning ägde rum. Även för importen av textil- och lädervaror har räknats med en volymminskning, medan för kautschuk, vissa metaller samt i mindre utsträckning handelsfärdigt järn och stål volymökningar ha antagits. För maskinimporten väntas en avmattning under år 1952.

D. Prisutvecklingen i utrikeshandeln.

Under år 1951 förbättrades bytesförhållandet till utlandet med 23 procent genom att exportpriserna stego med 58 procent över 1950 års nivå, medan importprisstegringen endast var 29 procent. Vid oförändrad exportvolym innebar detta ett extra importutrymme om cirka 1 700 miljoner kronor, vilket disponerades till en betydande ökning av lagren och valutareserven.

Den starka förbättringen av bytesrelationerna under år 1951 inträdde till stor del i slutet av året. Sålunda låg bytesförhållandet, uttryckt som exportprisindex dividerat med importprisindex, under fjärde kvartalet 31 procent över 1950 års medelnivå.

De beräknade medelpriser för år 1952, som ligga till grund för import- och exportberäkningarna ovan, äro i genomsnitt fyra, respektive tre procent högre än medelpriserna för år 1951. I förhållande till årsgenomsnittet för år 1951 innebära de en måttlig försämring av bytesförhållandet, nämligen med knappt två procent, vilket motsvarar en minskning av det inhemska försörjningsutrymmet med cirka 200 miljoner kronor. Jämfört med fjärde kvartalet 1951 blir dock försämringen av terms of trade nära åtta procent. Utvecklingen belyses närmare i nedanstående sammanställning (genomsnittsrelationen under år 1948 = 100).

	1948	1949	1950	1 9 5 1				1952	
	Års- genom- snitt	Års- genom- snitt	Års- genom- snitt	I	II	III	IV	Års- genom- snitt	Års- genom- snitt
Exportprisindex	100	91	88	96	104	111	115	108	106
Importprisindex									

Att bytesrelationerna enligt här återgivna beräkningar blott skulle försämrats tämligen obetydligt under kalenderåret 1952 jämfört med genomsnittet för år 1951, betingas i hög grad av att bytesförhållandet i fråga om de varukvantiteter, som faktiskt exporterats och importerats under första kvartalet i år, var synnerligen gynnsamt i förhållande till medeltalet för år 1951 — och även i förhållande till vad de aktuella prisnoteringarna under detta kvartal utvisade; dessa aktuella prisnoteringar få ju först med en viss eftersläpning betydelse för det faktiska in- och utförselvärdet.

E. Betalningsbalansen 1952.

Sjöfartsnetto och övriga osynliga poster. Sedan export och import ovan beräknats, återstå av bytesbalansens komponenter sjöfartsnetto och övriga osynliga poster.

Sjöfartsnettots volym kan på grundval av för närvarande tillgängliga uppgifter väntas komma att visa en mindre minskning under år 1952. Visserligen räknar man med att handelsflottans transportkapacitet kommer att öka med fyra procent på grund av nytillskott av fartyg, men den förutsedda krympningen av den svenska utrikeshandeln under året kommer att minska utnyttjandet av handelsflottan i trafik mellan Sverige och utlandet. Det synes vidare icke uteslutet, att en internationellt vikande sjöfartskonjunktur kan medföra svårigheter att kompensera denna nedgång i trafiken på Sverige med ökad verksamhet i helt utländsk fart. Fraktnivån låg högt under januari och februari, men därefter har fraktkonjunkturen undergått en påtaglig försvagning. För återstoden av året torde man få räkna med en viss tillbakagång på fraktområdet. Genomslaget härav i årets fraktinkomster torde dock komma att något dämpas på grund av eftersläpningen mellan noteringar och faktiska betalningar. — Resultatet av dessa volym- och prismässiga förändringar skulle enligt riksbankens beräkningar bli, att sjöfartsnettot för år 1952 kommer att uppgå till cirka 900 miljoner kronor i löpande priser mot 970 miljoner år 1951.

Beträffande övriga osynliga poster räknas med ett jämfört med år 1951 volymmässigt oförändrat nettounderskott, varför beloppet för år 1952 avrundats till 100 miljoner kronor i löpande priser.

Bytesbalansen. På grundval av de i det föregående diskuterade posterna har en bytesbalans för år 1952 sammanställts i tabell 4.

Tabell 4. Bytesbalansen 1951 och 1952 i löpande priser.

Miljoner kronor.

	1951	1952 prognos
Export, fob	+ 9 207	+ 8 750
Sjöfartsnetto	+ 970	+ 900
Övriga osynliga betalningar, netto.....	— 90	— 100
Summa export av varor och tjänster	+ 10 087	+ 9 550
Import, cif.....	— 9 189	— 9 210
Saldo	+ 898	+ 340

Volymmässigt innebära de i tabellen redovisade siffrorna för bytesbalansen under år 1952 en sänkning av importen med omkring 400 miljoner kronor räknat i 1951 års priser. På motsvarande sätt kan varuexportens volym under innevarande år beräknas minska med cirka 750 miljoner kronor i 1951 års priser. Den sammanlagda nedgången av volymen exporterade varor

och tjänster kan på grund av den ovan antydda försvagningen i handelsflottans sysselsättning uppskattas till inemot 800 miljoner kronor.

Valutareserven. Som framgått kan bytesbalansen för år 1952 beräknas ge ett överskott om 340 miljoner kronor mot 928 miljoner kronor för år 1951. Transaktioner över kapitalbalansen anses komma att ge ett underskott om cirka 90 miljoner kronor, huvudsakligen utgörande nettot av svensk kreditgivning till utlandet, amorteringar å svenska statskrediter m. m. Under år 1951 gävo dessa transaktioner av kapitalnatur ett nettounderskott om 183 miljoner kronor. Drages det utgående nettot av kapitaltransaktionerna från bytesbalansens överskott, framkommer som slutresultat av beräkningarna en ökning av valutareserven under år 1952 med i runt tal 250 miljoner kronor. Detta förutsätter dock, att några förskjutningar i strömmen av för- och efterskottsbetalningar icke inträffa. För att ge en föreställning om betydelsen av dessa förskjutningar må här nämnas, att de under år 1951 netto uppgingo till nära 300 miljoner kronor.

Här framräknade överskott, som grundas på kalkyler inom handels- och industrikommissionen, är endast ett uttryck för i mars kända data och för de prisrelationer som då voro rådande. Resultatet blir detsamma, om under årets lopp exportpriserna och importpriserna sjunka i ungefär samma takt. Risker finnas likväl för att ett fortsatt prisfall i exporten icke kommer att motsvaras av lika starka prissänkningar på importsidan. Innebörden av en sådan utveckling skulle bli en motsvarande minskning av det beräknade överskottet i bytesbalansen, även om en fortsatt försämring av bytesrelationerna i utrikeshandeln endast delvis hinner ge utslag i de faktiska betalningarna under kalenderåret 1952. I sammanhanget bör erinras om att en ytterligare sänkning av exportpriserna för skogsprodukterna med exempelvis tio procent för andra halvåret skulle reducera exportvärdet för kalenderåret 1952 med cirka 200 miljoner kronor. Vid en bedömning av det framräknade överskottet bör också hållas i minnet, att kalkylerna grundats på en minskning av importvolymen. Skulle denna minskning utebli, höjes importvärdet

Tabell 5. Valutareserven.

Miljoner kronor.

	31/12 1950	31/3 1951	30/6 1951	30/9 1951	31/12 1951	31/3 1952
<i>1. Den centrala valutareserven:</i>						
Guld	+ 466	+ 588	+ 666	+ 664	+ 690	+ 687
Dollar	+ 493	+ 443	+ 377	+ 348	+ 217	+ 110
Guld och dollar under EPU-överens- kommelsen	—	—	—	—	+ 166	+ 497
EPU-valutor	+ 310	+ 148	+ 94	+ 336	+ 1 021	+ 1 020
Övriga valutor	— 115	— 130	+ 5	+ 143	+ 284	+ 99
Summa	+ 1 154	+ 1 049	+ 1 142	+ 1 491	+ 2 378	+ 2 413
<i>2. Affärsbankernas valutabehållning ...</i>						
	— 48	— 205	— 232	— 195	— 226	— 110
Summa totalt	+ 1 106	+ 844	+ 910	+ 1 296	+ 2 152	+ 2 303

för år 1952 med cirka 450 miljoner kronor, vilket helt skulle utplåna det positiva saldot i betalningsbalansen. Ytterligare handelshinder utomlands kunna också försämra balansen, liksom den nu planerade uppmjukningen av importregleringen kan leda till en större import än handels- och industrikommissionens här återgivna beräkningar utvisa. Av dessa skäl kan det icke tagas för givet att det ovan framräknade betalningsöverskottet förverkligas. Nationalbudgetdelegationen vill för sin del närmast utgå från att valutareserven praktiskt taget kommer att bli oförändrad under år 1952 eller rentav uppvisa någon minskning.

VI. Investeringarna.

Den egentliga investeringsverksamheten. Förskjutningen i det allmänna konjunkturläget, sedan investeringsprognosen i den preliminära nationalbudgeten gjordes i december 1951, kan tänkas få betydande konsekvenser för den framtida investeringsutvecklingen, särskilt vad beträffar den privata sektorn. Försämrade avsättningsmöjligheter med sjunkande produktion minska i och för sig investeringsviljan. Den högt uppdrivna prisnivån torde verka återhållande på vissa slag av investeringar, särskilt underhålls- och reparationsinvesteringar. Därtill kommer, att förväntningar om fallande priser på investeringsvaror under en övergångstid kunna verka ytterligare tillbakahållande.

Investeringsmöjligheterna påverkas också i dagens läge av den kreditåstramning, som blivit en följd av överenskommelserna mellan riksbanken och kreditinstituten angående skärpt restriktivitet vid utlåningen. Till detta kommer den återhållsamhet som kan föranledas av den beslutade investeringsavgiften, vars verkningar i ett mattare konjunkturläge kunna bli större än de annars skulle ha blivit. Även konjunkturskatten kan väntas minska företagets investeringsmöjligheter och investeringsvilja liksom de föreslagna ändringarna i bestämmelserna rörande fri avskrivningsrätt för maskiner m. m.

I den preliminära nationalbudgeten antogs *i n d u s t r i e n s m a s k i n i n v e s t e r i n g a r* komma att bli lika stora år 1952 som år 1951.¹ Detta antagande byggde på den investeringsenkät som i oktober 1951 företogs av kommerskollegium. Någon senare undersökning, som skulle kunna belysa eventuella förändringar i investeringsplanerna, föreligger inte. En viss minskning i investeringsviljan måste förutsättas ha inträtt, men hur detta kommer att påverka de faktiska investeringarna under år 1952 är ytterst svårt att få någon mera bestämd uppfattning om. Leveranstiderna för vissa, särskilt större maskiner äro ofta mycket långa, vilket delvis binder investeringsplanerna på kort sikt. Det kan nämnas, att orderstockarna inom verkstadsindustrien i september 1951 uppskattades till 16 månader totalt, 31 månader vid varven och 10—20 månader vid övrig verkstadsindustri. Att

¹ Här och i fortsättningen kommenteras främst avvikelserna från den i den preliminära nationalbudgeten framlagda investeringsprognosen. I övrigt hänvisas till denna.

för närvarande framlägga en statistiskt underbyggd prognos för industriens maskininvesteringar under år 1952 är inte möjligt. När det därför i tabell 6 för industrimaskiner anges en volymmässig minskning med 100 miljoner kronor från 1951 till 1952, får det betraktas som ett uttryck för att en minskning är sannolik, men att den bland annat med hänsyn till investeringsplanernas bundenhet inte kan antagas bli väsentlig. Något avgörande skäl att stanna vid just detta belopp finnes icke. Skulle en avsevärd konjunkturförsämring inträda, kunna annulleringar av redan gjorda beställningar leda till att investeringsminskningen blir icke oväsentligt större än vad som här antagits.

Bundenheten i investeringsplanerna gäller i särskilt hög grad för handelsflottan. I prognosen har trots den vikande fraktmarknaden antagits en fortsatt ökning av investeringar i fartyg mellan åren 1951 och 1952. Det sammanhänger med att leveranserna från varven kunna beräknas öka under år 1952 till följd av tidigare beställningar. När det gäller försäljningar och köp av gammalt tonnage äro investeringsplanerna dock lättare anpassningsbara. En viss minskning i nettoinköpen från utlandet av äldre fartyg har förutsatts.

För den tillståndsberoende byggnads- och anläggningsverksamheten ingå i prognosen oförändrade de beräkningar som utfördes i samband med upprättandet av 1952 års tillståndsbudget och som även ingingo i den preliminära investeringsbudgeten. Detta innebär totalt sett en ökning av den tillståndsberoende byggnadsverksamheten med fem procent mellan åren 1951 och 1952, vilket för sitt förverkligande bland annat förutsätter en viss förkortning av byggnadstiderna. Prognosen innefattar investeringsökningar på de flesta områden utom industrien. Där beräknas en minskning komma att inträda till följd av den under år 1951 minskade tillståndsgivningen.

Det är möjligt, att denna prognos i dagens läge borde underkastas vissa justeringar, men i så fall skulle dessa sannolikt innebära förskjutningar i båda riktningar inom olika delposter av den totala byggnadsverksamheten. Dessa förskjutningar skulle i större eller mindre grad taga ut varandra. Å ena sidan får man sannolikt räkna med en av kostnadsstegringar betingad nedgång i reparationer och underhållsarbeten. Även egnahemsbyggandet visar — likaledes huvudsakligen av kostnadsskäl — en starkt sjunkande tendens att döma av uppgifterna för vintern 1951/52. I samband med detta står, att bostadsproduktionen på landsbygden synes bli mindre. Dessa förändringar torde emellertid å andra sidan medverka till att öka utrymmet för den reglerade byggnadsverksamheten i städerna — och detta måhända i större utsträckning än vad man förut vågat räkna med. Det kan nämnas, att tillståndsgivningen för flerfamiljshus hittills ökat jämfört med år 1951. Under dessa förhållanden föreligger i varje fall icke nu någon grund för en förändring av totalsiffrorna i de tidigare beräkningarna. Dessa presenteras därför här i ojusterad form. Det kan tilläggas, att antalet lägenheter i pågående byggnadsföretag per den 1/1 1952 enligt föreliggande rapporter

Tabell 6. Prognos för investeringsutvecklingen 1951—1952.

Bruttoinvesteringar. Miljoner kronor i 1951 års priser.

	1 9 5 1			Förändring 1951—1952		
	Byggnader och anläggningar	Övrigt	Summa	Byggnader och anläggningar	Övrigt	Summa
<i>Bostäder</i>	2 270	—	2 270	+ 45	—	+ 45
<i>Jorabruk, skogsbruk, fiske</i>	470	510	980	+ 20	+ 5	+ 25
<i>Egentlig industri</i>	890	2 080	2 970	— 70	— 100	— 170
<i>Kraft- och belysningsverk</i>	450	130	580	+ 65	+ 30	+ 95
<i>Handel m. m. (endast byggnader)</i>	120	—	120	+ 20	—	+ 20
<i>Samfärdsel</i>	540	1 390	1 930	+ 30	+ 70	+ 100
enskild: handelsflotta	—	380	380	—	+ 80	+ 80
motorfordon	—	650	650	—	— 50	— 50
övrigt	30	10	40	—	—	—
statlig	420	270	690	+ 25	+ 40	+ 65
kommunal	90	80	170	+ 5	—	+ 5
<i>Förvaltning etc.</i>	210	100	310	+ 25	—	+ 25
sjuk- o. hälsovård, sociala ändamål	130	50	180	+ 15	—	+ 15
förvaltning o. diverse ändamål	80	50	130	+ 10	—	+ 10
<i>Skolor och kyrkor</i>	250	40	290	+ 40	—	+ 40
<i>Väg- och galuarbeten etc.</i>	570	50	620	+ 80	—	+ 80
vägar och gator	410	40	450	+ 35	—	+ 35
vatten- och avloppsledningar, vattenverk.....	160	10	170	+ 45	—	+ 45
<i>Militära investeringar</i>	100	630	730	+ 20	+ 150	+ 170
Summa	5 870	4 930	10 800	+ 275	+ 155	+ 430
därav: enskilda	3 470	3 590	7 060	—	— 55	— 55
statliga	1 060	1 110	2 170	+ 135	+ 205	+ 340
kommunala	1 340	230	1 570	+ 140	+ 5	+ 145

Anm. Tabellen avses ge en grov bild av hur den totala investeringsprognosen sammansatts av olika delposter. Det bör understrykas, att man särskilt för delposterna måste räkna med en betydande osäkerhet. Detta gäller inte minst investeringarna i byggnader och anläggningar. Den omständigheten, att delposter utförts med så exakta belopp som 5 miljoner kronor, är därför inget uttryck för beräkningarnas tillförlitlighet.

för 53 städer var större än vid något tidigare årsskifte — och större än det antal lägenheter som fullbordats i dessa städer under något av åren 1947—1951. Vidare gäller, att efterfrågan på byggnadstillstånd inom alla kvotområden fortfarande är väsentligt större än vad som kan tillfredsställas inom ramen för den vid årsskiftet fastställda byggnadstillståndsbudgeten. Bristen på yrkesutbildad arbetskraft — vilken bland annat yttrat sig i onormalt långa byggnadstider — utgör emellertid tills vidare ett hinder för en ytterligare ökning av byggnadsvolymen. En förbättring i detta hänseende börjar dock nu komma till stånd.

Beräkningen av de offentliga investeringarna bygger för *statens* del på direkta uppgifter främst från försvars- och kommunikations-

departementen samt de affärsdrivande verken. Omfattningen av de kommunala investeringarna har, i den mån uppgifter icke kunnat hämtas från byggnadsbudgeten, uppskattats i huvudsak med ledning av den investeringsenkät som särskilt företogs till den preliminära nationalbudgeten. För posten statlig samfärdsel noteras vissa ändringar i förhållande till den preliminära budgeten. Ökningen mellan åren 1951 och 1952 har antagits något större än tidigare. Detta sammanhänger främst med att investeringarna under år 1951 synas ha blivit lägre än man tidigare beräknat, medan det icke ansetts föreligga något skäl att frångå det absoluta värdet i prognosen för år 1952.

Totalt stannar den beräknade investeringsökningen på 430 miljoner kronor, eller avrundat till 450 miljoner, vilket utgör omkring fyra procent av 1951 års investeringar. Stegringen ligger främst på byggnader och anläggningar, där den uppgår till närmare fem procent. Det bör vidare anmärkas, att ökningen av bruttoinvesteringarna helt hänför sig till den offentliga sektorn. De statliga och kommunala investeringarna beräknas nämligen stiga med 485 miljoner kronor eller avrundat 500 miljoner, medan i stället en nettominskning med 55 miljoner kronor eller avrundat 50 miljoner antages för den privata sektorn .

Lagerutvecklingen. I den preliminära nationalbudgeten antogs — i avvakten på säkrare underlag för en mera ingående bedömning längre fram på året — nettoresultatet av förändringarna på lagerområdet under år 1952 bli, att den totala lagerstocken i landet skulle bibehållas vid ungefär samma volym som kring årsskiftet. Det framhölls, att man under år 1952 borde räkna med en strävan att avveckla de onormalt ansvällda lagren av konsumtionsvaror. I vilken utsträckning denna strävan komme att leda till en faktisk minskning av lagren, måste i hög grad bli beroende av konsumtionsutvecklingen under året. Samtidigt finge man utgå från att det på andra håll i ekonomin alltjämt förefanns en önskan att förstärka lagerhållningen av råvaror och bränslen m. m. Bland annat hade man att taga hänsyn till upplagringen genom försorg av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. Slutligen pekades i den preliminära nationalbudgeten på det långsiktiga behovet att öka lagren i takt med den allmänna expansionen av samhälls-ekonomien.

Vid nationalbudgetens revidering har det ansetts realistiskt att räkna med att den allmänna efterfrågesituationen i samhället kommer att innebära ett något starkare motstånd mot ansträngningarna att avveckla överskottslagren i konsumtionsvarusektorn än vad som kunde förutses vid årsskiftet. Samtidigt synes man numera få tillmäta tendenserna till lagerökning på andra områden större vikt än tidigare. Icke minst finnes det anledning att vänta en ökning av lagren av sågtimmer och massaved samt trävaror och massa. Det är givetvis icke möjligt att göra någon som helst prognos beträffande det absoluta slutresultatet av de skiftande tendenser som kunna tänkas göra sig gällande under år 1952. För att i någon mån markera den över-

vägande tendensen i utvecklingen, har dock i den reviderade nationalbudgeten uppförts en nettoökning av den totala lagerstocken i landet med 200 miljoner kronor under år 1952. Då ökningen under år 1951 för närvarande uppskattas ha belöpt sig till 1 430 miljoner kronor *i 1951 års priser*, skulle följaktligen utrymmet för den löpande försörjningen under år 1952 bli 1 230 miljoner kronor större än under fjolåret till följd av förskjutningarna på lagerområdet.

VII. Konsumtionen.

A. Den offentliga konsumtionen.

Underlag för uppskattningen av den offentliga konsumtionens utveckling mellan kalenderåren 1951 och 1952 utgöra för den statliga sektorns del bearbetningar av den statliga driftbudgetens utgifter efter realekonomiska principer. Riksräkenskapsverket har för nationalbudgetdelegationens räkning verkställt en sådan bearbetning avseende budgetåren 1950/51—1952/53. Beräkningen för budgetåret 1950/51 är preliminär och uppgjord med utgångspunkt från budgetredovisningen. Uppgifterna för 1951/52, som avse att ge en grov bild av budgetutfallet, ha vid riksräkenskapsverkets beräkning byggts på den uppskattning av utfallet, som ämbetsverket enligt sin instruktion verkställt i mars 1952. Siffrorna ha kompletterats inom nationalbudgetdelegationen, så att hänsyn tagits till bland annat sådana tillkommande utgifter för vissa subventioner (+ 275 miljoner kronor) och höjda indextillägg på folkpensioner (+ 6 miljoner kronor), som kunna beräknas falla på innevarande budgetår. För budgetåret 1952/53 har riksräkenskapsverkets beräkning byggts på statsverkspropositionens riksstatsförslag. Även i detta fall har inom delegationen kompletteringar gjorts i syfte att så vitt möjligt taga hänsyn till de förändringar i förhållande till det ursprungliga riksstatsförslaget, som den slutliga riksstaten kommer att inrymma. Dessa förändringar avse främst utgiftsökningar, som direkt eller indirekt hänga samman med höjda löner, samt ökade kostnader för folkpensioner och vissa subventioner.

Resultatet av dessa beräkningar sammanfattas i tabell 7. (Beträffande principerna för den realekonomiska bearbetningen hänvisas till Meddelanden från konjunkturinstitutet, serie B: 13, kap. II.) Det bör påpekas, att i tabell 7 för budgetåret 1952/53 hänsyn icke tagits till vissa utgifter, som redan nu kunna beräknas tillkomma under budgetåret, t. ex. ytterligare indextillägg på folkpensioner samt anslagsöverskridanden till följd av vissa löneregleringar och materialprisstegringar. Icke heller har hänsyn tagits till eventuella förändringar i de utestående reservationerna.

Beträffande inkomsterna i tabell 7 kan endast nämnas att, i enlighet med de principer som böra ligga till grund för en realekonomisk redovisning, något avdrag icke gjorts för den avsättning av kommunalskattemedel, som föreslås skola ske för budgetåren 1951/52 och 1952/53. För budgetåret

Tabell 7. Realekonomisk fördelning av den statliga driftbudgetens inkomster och utgifter budgetåren 1950/51—1952/53.

	1950/51 Preliminär		1951/52 Approximativ beräkning av utfallet		1952/53 Enligt det kom- pletterade riks- statsförslaget	
	Milj. kr.	Relativ fördel- ning	Milj. kr.	Relativ fördel- ning	Milj. kr.	Relativ fördel- ning
<i>I. Inkomster å driftbudgeten.</i>						
1. Direkta skatter	2 890	49·6	4 620	59·2	5 404	61·6
2. Indirekta skatter	2 414	41·5	2 655	34·0	2 765	31·5
3. Inkomster av kapital och rörelse ..	395	6·8	410	5·3	481	5·6
a) vinst från affärsverk	194	3·3	195	2·5	244	2·8
b) övriga	201	3·5	215	2·8	237	2·7
4. Avgifter och bidrag	95	1·6	110	1·4	111	1·3
5. Övriga inkomster	27	0·5	5	0·1	5	0·1
Summa	5 821	100·0	7 800	100·0	8 766	100·0
<i>II. Utgifter å driftbudgeten.</i>						
1. Konsumtion	1 585	29·1	1 925	29·1	2 055	28·6
a) löner och pensioner	1 076	19·7	1 270	19·2	1 440	20·0
b) övriga omkostnader (inkl. hyror)	509	9·4	655	9·9	615	8·6
2. Bruttoinvesteringar (inkl. löner)...	814	14·9	1 020	15·4	1 155	16·1
3. Bidrag till internationell verksamhet	22	0·4	20	0·3	15	0·2
4. Direkta transfereringar	2 436	41·7	2 795	42·3	3 107	43·3
a) till enskilda personer och organi- sationer	1 489	27·8	1 645	24·9	1 765	24·6
b) till kommunala myndigheter...	568	10·4	730	11·1	945	13·2
c) till statliga fonder och diverse medel	18	0·3	20	0·3	22	0·3
d) till statliga bolag etc.	25	0·5	35	0·5	45	0·6
e) räntekostnader	336	6·2	365	5·5	330	4·6
5. Indirekta transfereringar	436	8·0	635	9·6	415	5·8
a) för konsumtion	394	7·2	585	8·8	345	4·8
b) för investering	42	0·8	50	0·8	70	1·0
6. Avskrivningar	156	2·9	215	3·3	433	6·0
Summa	5 449	100·0	6 610	100·0	7 180	100·0
Saldo	+ 372		+ 1 190		+ 1 586	

1952/53 har hänsyn tagits till den omläggning av den statliga inkomstbeskattningen, som avses skola träda i kraft den 1 januari 1953.

Den nya realekonomiska grupperingen av utgifterna å den statliga driftbudgeten ger ej anledning till ändringar i de antaganden beträffande den statliga konsumtionen som redovisades i den preliminära nationalbudgeten. För den kommunala sektorn finnes ej något nytt material utöver de uppgifter som inhämtades genom den i samband med arbetet på den preliminära nationalbudgeten företagna enkäten hos landsting, städer och landskommuner rörande den kommunala utgiftsutvecklingen. Någon revidering är därför icke

heller påkallad beträffande den kommunala konsumtionen. Under sådana omständigheter kan i den reviderade nationalbudgeten oförändrat uppföras en ökning av den statliga konsumtionsvolymen med icke fullt fem procent under kalenderåret 1952 (år 1951: fem procent). Den kommunala konsumtionsvolymen kan — likaledes oförändrat i förhållande till den preliminära budgeten — uppskattas växa med 4—5 procent under kalenderåret 1952 (år 1951: fem procent). I enlighet härmed skulle den totala offentliga konsumtionsvolymen öka med närmare fem procent (år 1951: fem procent). År 1951 uppgick värdet av den totala offentliga konsumtionen till i runt tal fyra miljarder kronor i löpande priser. Ökningen under år 1952 skulle följaktligen bli ungefär 200 miljoner kronor i 1951 års priser. Härav faller 90 miljoner kronor på den statliga sektorn och 110 miljoner kronor på den kommunala sektorn.

B. Den privata konsumtionsefterfrågan.

Den privata konsumtionsefterfrågans storlek under år 1952 blir beroende av inkomstutvecklingen, beskattningen, sparandet och prisnivåns förskjutning.

Inkomstutvecklingen. I den preliminära nationalbudgeten kunde någon uppskattning av den privata konsumtionsutvecklingen under år 1952 icke ske, eftersom hållpunkter vid årsskiftet saknades för att bedöma, hur inkomstnivån skulle komma att inställa sig under året. Sedan numera kollektivavtal eller motsvarande överenskommelser slutits för så gott som hela arbetsmarknaden och dessutom totalkalkyler uppgjorts för inkomstutvecklingen inom jordbruket, finnas bättre möjligheter än vid årsskiftet att uppskatta inkomstförändringarna och deras innebörd för konsumtionsefterfrågans gestaltning under innevarande år. I fråga om andra slag av inkomster än löner och jordbruksinkomster måste det likväl fortfarande bli fråga om rena antaganden.

Såsom bas för bedömningen av inkomstförändringarnas storlek och betydelse under år 1952 må anges, att en grov överslagskalkyl över inkomstsumman för fysiska personer under kalenderåret 1951 leder fram till ett totalbelopp av 25 miljarder kronor enligt nedanstående fördelning:

(Miljarder kronor)	
Löner	19·0
Inkomster av jord- och skogsbruk (exklusive anställdas löner)	2·5
Räntor och utdelningar m. m.	} 3·5
Företagarinkomster (utanför jordbruket)	
Summa inkomster för fysiska personer	25·0

Till det ovan angivna beloppet, som ej får jämföras med taxeringsstatistiken för år 1950, skall läggas i runt tal två miljarder kronor i inkomstöverföringar från det allmänna. Det kan nu beräknas, att de avtalsmässiga lönehöjningarna i förening med löneglidningen och förskjutningen mot

höglönegrupper innebära en upplyftning av den genomsnittliga lönenivån i samhället med cirka 17 procent i förhållande till 1951 års medelnivå, som låg lägre än nivån vid utgången av året.¹ Beräkningen ger en ökning av lönesumman i landet med cirka 3 200 miljoner kronor. Utvecklingen på övriga områden kan gå i olika riktningar. I fråga om aktieutdelningar o. d. torde en icke obetydlig höjning kunna motses. Företagarinkomsterna — inkomst av rörelse — borde däremot närmast visa tendens att gå ned såsom en följd av den allmänna konjunkturdämpningen. En stegring med 17 procent i fråga om andra inkomster än löner får därför med all sannolikhet anses ligga i överkant. Om man emellertid för att få en fast utgångspunkt för de fortsatta beräkningarna antar, att inkomsterna för samtliga fysiska personer under år 1952 stiga med i genomsnitt samma procenttal som lönerna (årsmedeltalen), torde följaktligen ökningen under året icke bli underskattad. Den totala inkomstsumman för fysiska personer skulle med detta antagande växa med cirka 4 250 miljoner kronor. Inkomstöverföringarna från stat och kommun torde kunna beräknas stiga med cirka 250 miljoner kronor. Den sammanlagda ökningen av den nominella köpkraften i samhället skulle alltså uppgå till 4 500 miljoner kronor.

Hur mycket av detta belopp, som representerar en ökning av den reala konsumtionsefterfrågan i samhället, bestämmas av beskattningen, sparandet och konsumtionsprisnivåns förskjutning gentemot fjolårsnivån.

Beskattningen. Inkomstökningen kommer delvis att neutraliseras genom beskattningen. I den preliminära nationalbudgeten beräknades, att nettoresultatet av progressiviteten i skatteskalorna, uppgången i de kommunala utdebiteringarna och höjningen av de kommunala Ortsavdragen skulle motsvara en höjning av marginals-katten till omkring 35 procent. Med utgångspunkt härifrån får det nyss kalkylerade beloppet för inkomstökningen reduceras med cirka 1 500 miljoner kronor. Någon särskild justering för den kvarstående skatten är icke nödvändig, då nettot av den kvarstående respektive överskjutande skatt, som betalas under år 1952, för fysiska personer är ungefär lika stort som motsvarande belopp i fjol. I ökad disponibel köpkraft under år 1952 i förhållande till i fjol skulle följaktligen återstå omkring tre miljarder kronor.

Sparandet. Under fjolåret inträffade en betydande uppgång i det personliga sparandet. Alternativa kalkyler inom konjunkturinstitutet tyda på en ökning av det personliga sparandet med 1 à 1½ miljard kronor. Denna

¹ Det bör påpekas, att kalkylerna i nationalbudgeten avse medelförändringarna mellan *kalendarär*. Följaktligen måste vid beräkningarna av löneutvecklingen hänsyn tagas till *dels* löneglidningen under fjolåret, *dels* löneglidningen under det framförliggande året. För år 1951 resulterade löneglidningen i att lönenivån för industriarbetare vid årets slut låg omkring fem procent över medelnivån för hela året. För år 1952 har räknats med i genomsnitt tre procents löneglidning för industriarbetare m. fl. från början av året till ingången av påföljande år. Detta motsvarar 1½ procent i medeltal för året. En reservation får göras med hänsyn till att konjunkturavmattningen kan tänkas medföra en *negativ* löneglidning; i något enstaka fall förmärktes en dylik negativ glidning redan under år 1951.

ökning torde delvis ha varit en engångsföreteelse, i det att den inneburit en återhämtning av nedgången ett år tidigare. Vidare torde fjolårets ökning ha varit ett uttryck för reaktionen mot den häftiga prisstegringen. Allteftersom konsumenterna vänja sig vid de förhöjda priserna, kan det förmodas, att detta speciella motiv för sparande bortfaller. Förutsättningar torde dock finnas för en fortsatt tillväxt av det personliga sparandet under innevarande år. Några direkta hållpunkter för en uppskattning av tillväxtens storlek existera icke. Ett antagande att fem å tio procent av inkomstökningen sparas, förefaller emellertid icke orealistiskt utifrån vissa kalkyler rörande förhållandet mellan inkomstutveckling och sparande under tidigare år. Gissningsvis antages här en sparandeökning av närmare 400 miljoner kronor äga rum under året. Om denna sparandeökning, vilken motsvarar nio procent av inkomststegringen, kommer till stånd, blir det återstående köpkraftstillskottet på det privata konsumtionsområdet omkring 2 600 miljoner kronor. Det måste emellertid understrykas, att fluktuationerna i sparandet bruka vara kraftiga och snabba. Här gjorda kalkyler kunna därför mycket lätt kullkastas under årets lopp. Avgörande bli de faktiska prisförändringarna och i kanske ännu högre grad förväntningarna om det framtida prisläget.

Konsumtionsprisnivåns förskjutning. Det gäller slutligen att undersöka, vad det kalkylerade tillskottet till den nominella köpkraften i samhället innebär med avseende på ökningen i den *reala* efterfrågan på konsumtionsvaror. Eftersom de volymmässiga beräkningar, som nationalbudgetkalkylerna utgöra, uttryckas i 1951 års priser, måste också konsumtionsefterfrågan omräknas till samma prisnivå. Härvid gäller, att konsumtionsprisnivån vid årets början till följd av den successiva prisglidningen under fjolåret låg nära fem procent över föregående års medelprisnivå. Prisutvecklingen under innevarande års lopp kommer, som inledningsvis anförts, i huvudsak att bestämmas av interna faktorer, och då främst av kostnadsstegringarna till följd av lönehöjningarna och förändringarna i anslutning till jordbrukskalkylerna. På grundval av de kostnadsstegringar, som för dagen äro kända eller kunna förutses och vilka implicera en prisstegring med fyra å fem procent från december 1951 till december 1952, antages i föreliggande nationalbudgetberäkning den genomsnittliga konsumtionsprisnivån (årsmedeltalet för socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex) under år 1952 komma att ligga omkring tre procent över utgångsläget vid årsskiftet, varvid hänsyn tagits till att en stor del av prisökningarna beräknas inträffa redan under första halvåret. Detta antagande, som erfordras för att det skall bli möjligt att komma fram till en ungefärlig föreställning om den *reala* konsumtionsefterfrågans utveckling, får icke betraktas som en självständig prognos, utan blott såsom en hjälpkonstruktion vid beräkningarna. Den faktiska prisstegringen kommer bland annat att betingas av det allmänna köpkraftsläget. Därest det köpkraftsmässiga underlaget icke finnes, kommer motstånd att bjudas mot kostnadsstegringarnas genomslag i de faktiska försälj-

ningspriserna. Denna fråga kommer att närmare diskuteras i samband med den senare behandlingen av de samhällsekonomiska balansproblemen. Med reservation härför skulle följaktligen den nominella köpkraftsökningen få reduceras med en summa som motsvarar cirka åtta procent (5 + 3) av det totala konsumtionsvärdet för året. Detta innebär, att ett belopp av omkring 1 800 miljoner kronor får avdragas från den nominella efterfrågesumman. Kvar står därefter såsom en real stegring av konsumtionsefterfrågan 800 miljoner kronor, vilket motsvarar en real uppgång av konsumtionen med $3\frac{1}{2}$ procent.

VIII. Den samhällsekonomiska balansen.

Sammanställas kalkylerna i de föregående avsnitten över utvecklingen på samhällsekonomiens olika områden under år 1952, erhålles följande resultat:

<i>Förändringar på tillgångssidan.</i>		Milj. kr.
Bruttonationalprodukt	+	800
Import	—	400
	Summa	+ 400
<i>Förändringar på användningssidan.</i>		
Privata bruttoinvesteringar	—	50
Offentliga »	+	500
Lagerökning	—	1 230
Export av varor och tjänster	—	800
Privat konsumtion		
Inkomstökning för fysiska personer	+	4 500
Beskattning	—	1 500
Sparande	—	400
Prisstegring	—	1 800
		<u> </u>
Offentlig konsumtion	+	200
	Summa	— 580
	Efterfrågeunderskott	980

Enligt sammanställningen skulle ett efterfrågeunderskott av storleksordningen en miljard kronor föreligga under år 1952. Detta resultat av beräkningarna avhänger i hög grad av antagandena beträffande lagerutvecklingen, sparandet och konsumtionsprisnivåns förskjutning. Även alternativa beräkningar tyda emellertid på att läget under år 1952 karakteriseras av en viss tendens till efterfrågeunderskott och minskad spänning i samhällsekonomin.

Efterfrågeunderskottet bör bland annat yttra sig såsom ett motstånd mot fortsatta prisstegringar och sålunda verka i riktning mot ökad prisstabilitet. I vilken utsträckning de genom lönehöjningarna m. m. inträdda

kostnadsstegringarna härigenom förhindras slå igenom i prisnivån, beror på elasticitetsförhållandena på prisbildningens olika områden. Att på förhand överblicka återverkningarna i prishänseende av det beräknade efterfrågeunderskottet är icke möjligt. Alternativt komma kvantitetsreaktioner att inträda, d. v. s. förskjutningar i den reala utvecklingen. Frågan blir i detta fall hur efterfrågeunderskottet kan väntas påverka gestaltningen av de reala nationalbudgetposterna. I princip bör den bristande efterfrågan kunna taga sig uttryck i lagerökningar och i nedskärningar av produktionsskalan. Då emellertid lagertillväxten förra året närmast givit upphov till motsatta krafter, d. v. s. till en strävan att nedbringa lagren på de berörda områdena, bör av allt att döma motståndet mot en ytterligare lagerpåfyllning vara förhållandevis stort. För året torde därför tendensen till efterfrågeunderskott snarare framträda som en broms på produktionen. Fortfarande existera emellertid produktionsområden som kännetecknas av knapphet på arbetskraft i förhållande till avsättningsmöjligheterna. I den mån överföringsproblemen kunna lösas, böra därför riskerna för en mindre produktionsökning än som upptagits i de ovan redovisade försiktiga kalkylerna kunna avvärjas. Upprätthålles den ovan förutsatta produktionsvolymen, är det i stället tänkbart, att importen blir mindre än enligt handels- och industrikommissionens utredning och att sålunda efterfrågeunderskottet inom landet på denna väg leder till en önskad förstärkning av valutareserven. På samma gång bör efterfrågeunderskottet inom landet kunna öva inflytande i positiv riktning på exportansträngningarna. Med hänsyn till den nuvarande konjunkturen på världsmarknaderna synes man likväl icke böra räkna alltför mycket med att exportvolymen blir större än vad handels- och industrikommissionen kommit fram till. Slutligen återstår att diskutera, vilken inverkan efterfrågeunderskottet kan få på investeringsvolymen. Såsom påvisas i avsnittet angående bruttoinvesteringarna, leda avmattningstendenserna i det ekonomiska livet närmast till sjunkande privata investeringar. För de offentliga investeringarna skänker emellertid den föreliggande situationen ett ökat utrymme, som kan tagas i anspråk allteftersom förutsättningarna i fråga om material och arbetskraft förbättras. Särskilt gäller, att konjunkturdämpningen i övriga sektorer av ekonomin kan komma att gradvis öka tillgången på byggnadsarbetare.

Det förda resonemanget ger ej underlag för en exakt justering av de ovan anförda förändringstalen, varför det ansetts riktigtast att i den reviderade nationalbudget, som redovisas i tabell 8, i likhet med i den preliminära nationalbudgeten inskjuta en post benämnd »Ofördelat disponibelt utrymme» såsom ett uttryck för det efterfrågeunderskott som uppskattningen av de reala faktorerna implicerar.

När man diskuterar innebörden av det formella efterfrågeunderskottet enligt den reviderade nationalbudgeten, får det hållas i minnet, att ifrågasvarande underskott blott motsvarar cirka två procent av den beräknade samlade tillgången på varor och tjänster i samhället. I det totala sammanhanget är alltså efterfrågeunderskottet av relativt blygsam storleksordning

Tabell 8. Reviderad nationalbudget för år 1952.

Miljoner kronor i 1951 års priser.

	1951	1952	Förändring i förhållande till år 1951	
			Absolut	Procentuell
<i>Tillgång:</i>				
Bruttonationalprodukt till marknadspris	39 150	39 950	+ 800	+ 2.0
Import	9 190	8 790	- 400	- 4.4
Summa tillgång	48 340	48 740	+ 400	+ 0.8
<i>Användning:</i>				
Privata bruttoinvesteringar	7 060	7 010	- 50	- 0.7
Offentliga bruttoinvesteringar	3 740	4 240	+ 500	+ 13.4
Lagerökning	1 430	200	- 1 230	—
Export av varor och tjänster	10 090	9 290	- 800	- 7.9
Privat konsumtion	22 100	22 900	+ 800	+ 3.6
Offentlig konsumtion	3 920	4 120	+ 200	+ 5.1
Ofördelat disponibelt utrymme	—	980	+ 980	—
Summa användning	48 340	48 740	+ 400	+ 0.8

och närmast ett uttryck för en pågående nedtoning av konjunkturen, vilken framstår som en förutsättning för ökad stabilitet på arbetsmarknaden och stärkt hållfasthet mot prisstegringstendenser. Efterfrågeunderskottet kan också uppfattas såsom ett mått på styrkan i strävandena att begränsa de inhemska anspråken på varor och tjänster till förmån för den fortsatta uppbyggnaden av landets valutareserv. De redovisade kalkylerna kunna därför icke för närvarande tagas till intäkt för en uppmjukning av den förda stabiliseringspolitiken. Resultatet av kalkylerna får i stället närmast anses aktualisera behovet av en aktiv arbetsmarknadspolitik i syfte att underlätta arbetskraftens överföring från stagnerande delar av näringslivet till områden med fortsatta expansionsmöjligheter. Uteslutet är likväl icke, att de konjunkturdämpande inflytelserna från utlandet under årets lopp förstärkas och ge sådan kraft åt avmattningstendenserna i den svenska ekonomien, att en omställning av den ekonomiska politiken kan komma att visa sig nödvändig.

Innehåll till Bihang C.

I. <i>Inledning</i>	60
II. <i>Nationalbudgetutfallet för år 1951</i>	63
III. <i>Arbetskraften</i>	67
Allmän karakteristik	67
Läget i olika arbetsmarknadssektorer	68
IV. <i>Produktionen</i>	70
Utgångsläget	70
Produktionsutsikterna för innevarande år	71
V. <i>Utrikeshandeln</i>	73
A. Allmänna förutsättningar	73
B. Exporten 1952	74
C. Importen 1952	75
D. Prisutvecklingen i utrikeshandeln	76
E. Betalningsbalansen 1952	77
VI. <i>Investeringarna</i>	79
Den egentliga investeringsverksamheten	79
Lagerutvecklingen	82
VII. <i>Konsumtionen</i>	83
A. Den offentliga konsumtionen	83
B. Den privata konsumtionsefterfrågan	85
VIII. <i>Den samhällsekonomiska balansen</i>	88

Anm. Översikten har sammanställts för nationalbudgetdelegationens räkning av den tekniske ledaren för nationalbudgetarbetet, byråchefen Erik Westerlind, med biträde av amanuensen Lars Kalderén. Såsom experter för särskilda områden ha medverkat assistenten Lennart Fastbom, sekreteraren Ingvar Ohlsson, byråsekreteraren Olof Petersson, förste aktuarien Georg Ringström och byrådirektören P. G. Wennersten. Uppgiftsmaterial har erhållits från arbetsmarknadsstyrelsen, bränslekommissionen, centrala driftledningen, handels- och industrikommissionen, konjunkturinstitutet, jordbruksnämnden, priskontrollnämnden, riksbanken och riksräkenskapsverket.

Driftbudgeten för

Inkomster.

	Statsverks- propositionen Milj. kr.	Senare ändringar Milj. kr.	Summa Milj. kr.
A. Egentliga statsinkomster:			
I. Skatter	6 947·8	+ 545·0	7 492·8
II. Uppbörd i statens verksamhet.....	95·5	+ 8·1	103·6
III. Folkpensionsavgifter	155·0	—	155·0
IV. Diverse inkomster	150·0	+ 9·0	159·0
Säger	7 348·3	+ 562·1	7 910·4
B. Inkomster av statens kapitalfonder:			
I. Statens affärsverksfonder	280·0	— 36·0	244·0
II. Riksbanksfonden	15·0	—	15·0
III. Statens allmänna fastighetsfond	15·3	—	15·3
IV. Försvarets fonder	23·1	—	23·1
V. Statens utlåningsfonder.....	42·6	—	42·6
VI. Fonden för låneunderstöd	20·4	—	20·4
VII. Fonden för statens aktier.....	50·0	—	50·0
VIII. Statens pensionsfonder	38·2	—	38·2
IX. Diverse kapitalfonder	32·3	—	32·3
Säger	517·0	— 36·0	481·0
Säger för inkomster å driftbudgeten	7 865·3	+ 526·1	8 391·4
Summa	7 865·3		8 391·4

Bilaga.

budgetåret 1952/53.

Utgifter.

	Statsverks-	Senare	Summa
	propositionen	ändringar	
	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.
<i>A. Egentliga statsutgifter:</i>			
I. Kungl. hov- och slottsstaterna	3·4	—	3·4
II. Justitiedepartementet	50·9	—	50·9
III. Utrikesdepartementet	47·7	— 0·2	47·5
IV. Försvarsdepartementet	1 503·0	+ 1·8	1 504·8
V. Socialdepartementet	1 760·8	+ 105·0	1 865·8
VI. Kommunikationsdepartementet	568·9	+ 2·3	571·2
VII. Finansdepartementet	165·4	+ 0·1	165·5
VIII. Ecklesiastikdepartementet	785·0	+ 0·5	785·5
IX. Jordbruksdepartementet	387·7	+ 53·8	441·5
X. Handelsdepartementet	111·6	+ 2·0	113·6
XI. Inrikesdepartementet	428·2	+ 3·3	431·5
XII. Civildepartementet	219·1	+ 268·0	487·1
XIII. Oförutsedda utgifter	1·0	—	1·0
XIV. Riksdagen och dess verk m. m.	12·3	—	12·3
Säger	6 045·0	+ 436·6	6 481·6
Beräknade anslagsöverskridanden	—	+ 150·0	150·0
<i>B. Utgifter för statens kapitalfonder:</i>			
I. Luftfartsfonden	7·6	—	7·6
II. Riksgäldsfonden	325·0	—	325·0
III. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	416·5	+ 1·8	417·8
IV. Avskrivning av oreglerade kapitalme-			
delsförluster	15·0	—	15·0
Säger	764·1	+ 1·3	765·4
Summa utgifter å driftbudgeten	6 809·1	+ 587·9	7 397·0
Beräknat överskott	1 056·1		994·4
Summa	7 865·3		8 391·4